THE UNIVERSITY OF JORDAN
LIBRARY
ACC. NO. 52856
CLASS
DATE 4 MAR 19

הקרקע מתעוררת

(גם עמ' 5—4)

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת.א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: חאיד זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה וילבר

הפעם:

כתבות

■ מיכאל המתנחל
דיוקן ה"בולשביק" של חרות
מאת עמידם כהן 4

■ מנהיגים או בני חסות?
עימות באוניברסיטת תל־אביב
מאת עודד ליפשיץ 6

■ 4 ילדים ועוד 15
פרשה מופלאה של אימוץ
מאת אהוד דור 10

■ אגדת חורף
או שבחי הרכבת
מסע בארצות אירופה
מאת גיורא מנור 12

■ קנטור — הבימאי הפייטן
רישומיו של הבימאי הפולני
הקדמה: גיורא מנור 14

■ המיתוס של ג'ון קייל
זמר־אורח בארץ
מאת עמית רוט 16

■ יומן "סלבדור"
לזכר אנייה שטבעה
מאת צבי סוזין 18

ראיון

■ "בסין, בכיוון אחר"
עם פרופ' גדליהו שלף
מאת ירון זליג 20

מדורים וטורים

■ חותם אישי
מאת דודו טופז 17

■ שלום בית
מאת חית יוסף 19

■ חראקירי
מאת יעקב לזר 28

מיכאל הרסגור – 2; אריה פלגי – 2; עודד ליפשיץ – 3; אלי הכהן – 3; רחוביצקי – 3; שאול קנז – 8; זאב צחור – 9; אפרת עוז – 9; עירא דביר – 9; יעקב רבי – 9

■ הלו חותם 8

■ כל יום 22־27
מעצבת המתכונת החדשה:
רחל דביר

■ בשער: הקרקע מתערערת

ההיסטוריה היא תמיד צעירה

מיכאל הרסגור

אנטיוכוס עלינו!

ההיסטוריה אינה חוזרת על עצמה, אבל היא נמשכת. לפני 2161 שנים ביקש אנטיוכוס אפיפאנס, ומחנהו, להעביר אבותינו על דתם ועל דעותיהם. גם היום מבקש מחנה עריצי להעביר את רוב העם על דעותיו.

אנטיוכוס הרשע ביקש לכפות על אבותינו תרבות הלניסטית הזרה לנו. האנטיוכוסים של היום מבקשים לכפות עלינו תרבות חרדית הזרה לנו. בימי אנטיוכוס נמצאו יהודים בוגדניים, המתייוונים, אשר ביקשו להתבולל בתוך העולם ההלניסטי. בימינו יש טיפוסים מסוג דומה, אשר נותנים יד לאנטיוכוסים העכשוויים, ביניהם חברי הכנסת של מפלגת העבודה התומכים בתחיה חשוכה, אורתודוקסית, הם משרתים את האנטיוכוסים האלה, ועוזרים להעביר חוקים שהדעת אינה סובלת אותם, כי חוקים אלה נועדו להוציא את ישראל ממועדון העמים הנאורים ולצרפה למכלאת העמים המפנים עורפם להתפתחות. אנטיוכוס, יימח שמו וזכרו, הקים בירושלים את החקרא, המצודה, ומשם התפתח פוליס, קהילה עירונית־יוונית, זרה לעמנו ולמסורתנו. האנטיוכוסים של היום הקימו באותה ירושלים שטעטל חרדי, משם מתפתחת קהילה אנטי־ישראלית, בעלת אווירה זרה לעמנו הציוני ולמסורתנו הדמוקרטית. בשנת 167 לפה"ס ביקש אנטיוכוס המקורי להכריח את אבותינו, בצל עונש המוות, לוותר על חוקיהם ולנטוש חוקי ה'. אין צל של ספק שהאנטיוכוסים של ימינו אורבים לרגע בו ינסו להכריחנו, מי יודע בצלו של איזה עונש (אני מציע סקילה), לוותר על כל התחיקה החילונית שנחקקה מאז קיימת מדינת ישראל, ולנטוש את חוקי התבונה.

האמת המפתיעה היא שאנטיוכוס אפיפאנס בגד וסתר את עצם הרעיון אותו ביקש לייצג, כי הדת הפוליתאיסטית (אמונה של ריבוי אלים) היתה סובלנית — עד כמה שהדבר ייראה מוזר לקורא. יכולת להתפלל לכל אל שרצית בו, ואף להמציא אלים חדשים, יכולת לייבא אלים מחו"ל ולייסר פולחנים מקוריים ומוזרים. מכאן שאנטיוכוס ואנשיו המציאו איזו גרסה מזרח־תיכונית, פרוורסית ואבסורדית, של הפוליתאיזם, שאין בינו לבין הערצת אפרודיטי היפהפייה, אתנה החכמה, או ארטמיס הספורטיבית ולא כלום. על כן קראו לאנטיוכוס, מאחורי גבו, לא עוד אפיפאנס (התגלות) אלא אפימאנס (מטורף) וזאת עשו היוונים עצמם. למעשה גם האנטיוכוסים שלנו בוגדים בעצם הרעיון אותו הם אמורים לייצג. אם הקנאות האלימה וצרות־האופקים החולנית שלהם היא יהדות אוי אני קרדינל, כי מאז עידן־האורות, כלומר מאז תקופת ההשכלה, התפתחה והסתעפה, הורככה והתעשרה היהדות על זרמיה הרבים, והיתה לפתוחה, הומאנית ודמוקרטית ואני מתכוון ליהדות מערב־אירופה והמדינות מעבר לים. הדת של האנטיוכוסים דהיום, לעומת זאת, היא שמורת־טבע מתקופת האבן המסותתת. האנטיוכוסים היהודיים רוצים לכפות את הג'ונגל הפרימיטיבי על העולם המודרני. וזאת בכוח, במכות, בהצתות ובייידויי אבנים. מצד אחד. מצד אחר הם מזמינים מלחמת־אורחים. יש לכנותם לא עוד חרדים, כי אם פאשיסטים. לא עוד גוש אמונים כי אם טרוריסטים על בן חוגגים אנו השנה את חג החנוכה באווירה משפחתית: מה טוב חשים אנו מה היו רגשות אבותינו תחת איומי בית סלוקוס, חושך מסביב ורק בלב נהרה, על כן חובה להעניק לחג האורים את משמעותו העמוקה — ניצחון האור על החושך: בכל התחומים. על כן חשובה עשיית חשבון־נפש.

כדי שנבין כיצד קרה שהחושך התעבה כל־כך בשנים האחרונות. כי רק אם נבין את שורשי העלטה המנסה כעת להשחיר את האופק שלנו, נדע כיצד להאיר שוב אור גדול, אשר יאיר את ישראל כולה. הסיבה העמוקה ביותר של השתוללות החושך טמונה בחולשתו המוסרית והאינטלקטואלית של המחנה הנאור בארצנו. חולשה זאת הביאה אותו לסגת, צעד אחר צעד, מול מתקפת החושך. חולשה זאת עוררה בו מין געגועים גועליים לגולה — כאילו הזוועה שבחיי הגלות לא היתה הסיבה להופעת הציונות.

החולשה הזאת השכיחה ממנו את אופיה הפורץ קדימה של הציונות, וטשטשה את אופיו המהפכני של המפעל שהוקם בארץ. חולשה זאת של המחנה הנאור הצמיחה, בתחום החינוך, פירות באושים. במקום לעורר בנוער תודעה ישראלית, הונהגה בבתי־הספר הוראת התודעה הגלותית (אמנם בשם אחר); הוראת ההיסטוריה סורסה באופן יסודי: רוב תולדות המין האנושי נזרק החוצה, ורק ההיסטוריה היהודית הורשתה למלוך בכיפה. ובשיחות עם תלמידי תיכון, בזמן האחרון, יצאתי נדהם מן הבורות האטומה בה הם תקועים בנוגע להיסטוריה הכללית: חינוך גטואי כזה מכשיר, כמובן, את הלבבות הצעירים לאהוד את כהנא וכל שאר הכנופיות הלאומניות. חולשה זאת של המחנה הנאור אפשרה את השתרשות האנטי־ציונות בקרב היורדים, והאנטי־דמוקרטיה בקרב הנוער.

אולם, אסור להתייאש. העולם של אנטיוכוס אפימאנס היה אכזרי, אלים, מושחת, אבל מעל לכל — פרימיטיבי. כך גם עולם יריבינו בעולם הערבי ובעולם היהודי־ישראלי. רצח החפים מפשע בידי רוצחי אש"ף מזה, וגזל הקרקעות של הכנופיה החרותניקית מזה. אין המשוואה מתיישבת? היא כן מתיישבת — כי אנשי אש"ף גם גוזלים ואנשי חטרור היהודים גם רוצחים. גם אלה וגם אלה, על תומכיהם ונאמניהם, הם האנטיוכוסים של היום. ואל יגידו לנו שאין כל יסוד משותף בין הבריונים האנטי־ציונים של מאה שערים והבריונים האורתודוקסים של גוש אמונים. שאין משותף בין המשתמטים משירות צבאי בחשכת הישיבות לבין חובשי הכיפות הסרוגות המפגינים בשחצנות את כלי זינם בפרהסיה.

הקו המשותף הוא החושך.

וחג החנוכה בא את החושך לגרש: לגרשו מלבבותינו, ממחשבותינו, מתגובותינו היום־יומיות, מן החינוך, אותו אנו נותנים לילדינו הישראלים, היהודים והנחמדים. כך נוכל לאנטיוכוסים של היום, כפי שיכולנו לאנטיוכוס המקורי.

יחי חג האורים! חג שמח!

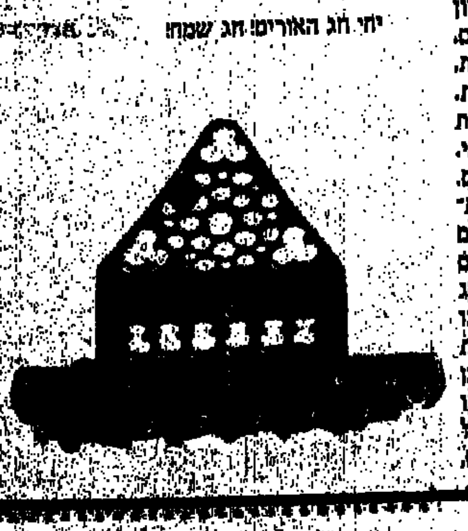

אירוע

הקרנת הסרט "פני המרד"

העם הבודד והמורד ביותר

זה התחיל ב־1974 ב"המכה ה־81", נמשך ב־1979 עם "הים האחרון" ניסתיים בשבוע הבא עם "פני המרד". אלה שלושה חלקים של טרילוגיית סרטים, שיוצריה הם חיים גורי וז'קו ארליך והפיקו אותה סרטי העתודה של בית לוחמי הגטאות.

במשך שלוש וחצי השנים כהן אספו, הקליטו, ערכו את הסרט האחרון (שהוא אמצע הטרילוגיה) נתגלה ליוצרים שהעם הבודד ביותר בעולם, העם היהודי, היה גם העם המורד ביותר בתקופת הכיבוש הנאצי. לא רק במובן המוסכם, שאצל היהודים הנרדפים, המוכים־ביותר־מכולם "כל מי ששרד — מורד". גם במובן המספרי־יחסי של סך הכל האוכלוסיה לעומת סך הכל גילויי ההתנגדות. אם עוד יצורפו לחשבון כל הלוחמים היהודים אשר השתתפו בתנועות ההתנגדות של העמים האחרים — לרוב בשורותיהן הראשונות — דאשונותם היא ללא־עוררין.

150 שעות של עדויות, מפי יותר מ־120 עדים, תומצתו לסרט מתמשך של 96 דקות בסרט, קולות העדים, הם הרקע לצילומים, שורשים ביניהם יהודיים ובלעדיים. גורי וארליך ביקשו להקיף את כל הארצות, את כל הקהילות ואת כל המחתרות היהודיות, ביקשו לתת ביטוי לכל גוני ההתנגדות, מלחמה בנשק בגטאות, ביערות, דרך הבריחות והזיופים המגוונים של תעודות, ועד ההתקוממות במחנות המוות. יחד עם העדים התלבטנו, איזו גבורה נשגבה יותר: לאחוז בנשק ולנטוש את המשפחות, או להיצמד אליהן ולהתחלק אתן בגורלן עד הסוף?

נערה יהודיה, גיבורת יוגוסלביה אמרה להם: "לו נשארתי עם אמי היה לה יותר קל למות, עכשיו לי יותר קשה לחיות."

היוצרים ביקשו גם להמחיש את "שלוש חומות הרשע" שהקיפו, כדברי אבא קובנר, את היהודים בארצות מגוריהם. הנאצים, משתפי הפעולה אתם ו"המוני העם" שעמדו על הדם היהודי ולא אחת גם שפכו אותו. נוצר בסרט גם רקע להשוואה עם לחימתם של עמים אחרים, בבחינת קל וחומר: אם קורפוס רוסי שלם, על ציודו, הלך בלי סימן קל שבקלים של התנגדות "כבצאן לשבח", מה ילינו על יהודים חסרי ישע, מולדת וכוח מגן?

ואווירה מסעירה ומרתיעה היא "גילוי" איך סטור שעות עם העדים־המורדים, מה גם שהיו ביניהם שלא יכלו לעצור את שטף סיפוריהם, האורים שנענו עליהם בעל הכוש אישי־אינטימי.

בשבוע הבא בכורת הסרט, הטרילוגיה הושלמה. מעבר לזה נשארו עוד הררי תעודות, קולות וסלילים לחוקרי הדורות הבאים, וחומר רב לבמאי סרטים.

● אריה פלגי

עוד שבוע

מחיאות כפיים

לח"כ יאיר צבן (מפ"ם) – על מאבקו נגד "יחסני" הבריאות שהוכתר בהצלחה

חזיז

"אעלה על קבר אבות כדי לברך "ברוך שפטרני מעונשה של הממשלה והקואליציה"

ח"כ אברהם שפירא (אגודת ישראל)

מלה רעה

קלוד מלכה, הקדש

כששמעתי שעצרו את קלוד מלכה, עוזרו של דקל, כחשוד בקבלת שוחד בפרשת הקרקעות, היתה לי תחושה של כישלון אישי. כששמעתי את קלוד מלכה אומר שהוא "ישר כמו קרש" — חייכתי.

בשנת 1978 קלוד מלכה היה פעיל מטעם הליכוד באגודת הסטודנטים. אני הייתי אחד הפעילים בקבוצה הנגדית, של המערך, שחיתה מורכבת מסטודנטים, חברי הקיבוץ הארצי ועידוניים ממפלגת העבודה, מפ"ם ושל"י.

הליכוד שלט אז, זה שבע שנים, באגודה, וראשי האגודה מטעמו היו קבוצה מושחתת לחלוטין: כספי האגודה, התשלומים עבור תעודות הסטודנט, המזנונים ומפעל השכפול — כל אלה שימשו מקורות לרווח אישי לפעילים בליכוד. שלוש שנים לאחר מכן נידון אלי קראוס, יו"ר אגודת הסטודנטים, לשנתיים וחצי מאסר על קבלת שוחד וטובות הנאה. הבחירות השנתיות לאגודה היו משחק מכור: ועדת הבחירות — על טהרת הליכוד, ועדת הערעורים — על טהרת הליכוד.

מועמדי המערך נפסלו שרירותית לפני הבחירות, הבחירות עצמן זויפו ברישגלי: ועדת הערעורים צחקה לנו בפנים כשחשפנו את הזיופים. בשנים שלאחר מכן היו פניות לבתי המשפט בעניין הזיופים. וכשהדבר הגיע לבית המשפט — השופט דב לוין מתח ביקורת קטלנית על ניהול האגודה וניהול הבחירות. בתנאים אלה לנצח את הליכוד בעימות ישיר לא יכולנו: לא היה כל קשר בין שיעור המצביעים למערך, לבין התוצאות שפורסמו. יכולנו רק להרגיז אותם. השיטה שלי להרגיז את קלוד מלכה וחבריו היתה לומר להם: "מי שבאמת פועל למען הליכוד, זה אנחנו, ודווקא אם ננצח אתכם בבחירות לאגודה. כבר בגיל עשרים פלוס אתם מושחתים לגמרי. אם תיכשלו — לא תגיעו בעוד עשר שנים לכנסת, והליכוד לא יהיה מפלגת מושחתת..."

זה לא עזר. ב־11.79 נבחר קלוד מלכה ליו"ר אגודת הסטודנטים, בבחירות מזויפות לחלוטין. היו אלה הבחירות האחרונות שקוימו בצורה כזו.

בשנת 1980, זיוקי הליכוד בבחירות נמאסו הן לבתי־המשפט והן להנהלת האוניברסיטה: פרופ' סימונסון, שמונה או כממפקח על הבחירות, מצא ש־25 מתוך 67 תקלפיות זויפו, על־ידי פעילי הליכוד, שבראשו עמד קלוד מלכה, היו"ר היוצא. בבחירות ההן, 45(!) מועמדים של המערך נפסלו בשרירות־לב, 500 מועמדים אחרים קרשו לאות מחאה. המערך החרים את הבחירות, ורק 5% מהסטודנטים השתתפו בהן. והליכוד סירב לקיים בחירות חוזרות.

הנהלת האוניברסיטה הסירה את חסותה מעל אגודת הסטודנטים, במשך שלוש שנים התנגד הליכוד לבחירות הוגנות. רק אחרי שנחשפו פרשות השוחד, נאלץ הליכוד להסכים לפיקוח חיצוני — ונחל בבחירות מפלה מוחצת. מאז ועד היום השמאל שולט באגודה.

היו בליכוד כמה "צדיקים בסדום": אלי חאוון, מי שהיה יו"ר האגודה וחשף את השוחד שקיבל אלי קראוס, צפניה שצקי, מצעירי הליברלים, ששיתף פעולה במאבק על בחירות הוגנות. קלוד מלכה לא נמנה עמם.

המסלול של פעילות סטודנטיאלית הוא מסלול ראשי לקידום בליכוד. עברו אותו מילוא, קליינר, רייסר ורבים אחרים. אחר־כך עברו במסלול הזה צעירים בני גילו של קלוד מלכה, והיום הם באים על שכרם במשרדי הממשלה השונים: ישראל כין מירושלים, שהיכה ערבים וסטודנטים שמאליים בשרשרות אופניים, הוא ראש סיירת הפקחים של שרון, סילבן שלום ודוד מנע — באוצר. מריאן גרוסרו — במשרד העבודה והרווחה. וזו לא כל הרשימה. המשותף לכולם — הם היו חברים בהנהלת אגודות סטודנטים מטעם הליכוד, בתקופות שאגודות אלה היו מושחתות לחלוטין, וחלק מהם היו קשורים, אישית, בפרשיות השחיתות.

היום רוני מילוא מאשים את בר־לב במניעים פוליטיים בחקירת עסקי הקרקעות. זו לא הפעם הראשונה שהוא מתייצב מאחורי קלוד מלכה. ביולי 1979 רצה קלוד מלכה להתפטר מתפקידו כסגן יו"ר האגודה. רוני מילוא שכנע אותו לחזור בו.

כשהנהלת האוניברסיטה ניכתה לקיים בחירות הוגנות — האשים אותה רוני מילוא בניסיון להשפיע על תוצאות הבחירות לטובת המערך. היום עורך הדין של קלוד מלכה בפרשת הקרקעות הוא ממיבדר עורכי הדין של מילוא, כך שכשהוא תוקף את בר־לב, קשה לדעת אם הוא עושה זאת מטעמים פוליטיים, או פועל כאיש פרטי לטובת לקוחו. בפרשות השוחר באוניברסיטה קלוד מלכה נעצר — ושוחרר. הליצנים אמרו עליו אז שלא היה חכם מספיק כדי ליהנות בעצמו מן השוחד, אבל אין ספק שידע על השחיתויות, והשתתף בפועל בזיופים בבחירות.

היום הוא חשוד בקבלת שוחד. בית־המשפט יקבע אם הוא אשם. אין ספק שאם ישב ליד אבי צור ומיכאל דקל — ידע היטב מה הם עשו.

הוא אומר שהוא "ישר כמו קרש". הוא צודק בחמישים אחוז: ישר הוא לא. קרש דווקא כן.

● עודד ליפשיץ

רשות דיבור למיכאלה אורן, מהנדסת במכון התקנים

"תקני־הבנייה לא חלים ישירות על צה"ל"

האם הבית בנחנה צה"ל בשומרון ענה על דרישות תקני הבנייה של מכון התקנים?

אינני יודעת ואני לא אכנס לנושא כל עוד לא קיבלנו פרטים. כללית אני יכולה לומר לך שאכן קיים תקן למיון מבנים לשימוש בחומרי בנייה לפי תגובותיהם בשריפה. אולם תקן זה, ותקני הבנייה שלנו בכלל, אינם חלים ישירות על מחנות צה"ל. מערכת הרשויות המקומיות עמה אנו עובדים אינה אוכפת תקנות אלו על הצבא.

האם בעקבות האירוע, יהיה, לדעתך, צורך לשנות את התקנים, ואולי גם להחילם על הצבא תחת פיקוחכם?

אנחנו מעין רשות מחוקקת. בצבא קיים מרכז מיגוי שאחראי לנושאים הללו. אני מניחה שאת האירוע בשומרון, שהיה השבוע, אנחנו ננתח בקרוב ונסיק מסקנות. ייתכן מאוד שנגלה ששם היו חריגות מן התקן — אבל אני אומרת זאת בזהירות רבה כיוון שפרטי האירוע עדיין לא ידועים לי.

את, אישית, היית מוכנה לשהות וללון במבנה כזה?

אינני יודעת. אין תגובה.

האם תקנות הבנייה הללו חלות על כל סוג של מבנה?

בדרך כלל נדובר במבנים ובניינים קטנים וגדולים שבהם נושא הבידוד הוא חשוב מאוד. התקן לא קובע דרישות לגבי קרוואנים. או אפילו וילה שבהם ההימלטות קלה.

● אלי הכהן

אנשי כבוד

האיש עם המקטרת

לפעמים אני רואה אותו. את האיש עם המקטרת, במאה שערים. לפעמים — בשכונת גאולה הסמוכה. רכיסרן. עם כיפה מבצבצת מתחת לכומתה. וזקן של ימאי — קצר ומטופח וציציות שמציצות לפעמים מתחת לחולצת החאקי המעומלנת.

השבוע הוא התרוצץ בין שרידיו המפורזים של המבנה. הוא עסק במלאכה הקשה מכל — זיהוי, איסוף והבאה לקבורה של שמונת ההללים.

האיש עם המקטרת עובר עם עוד כמה מש"קים מסולסלי פיאות. רואים אותם תמיד אחרי אסונות בחאקי. במסירות נפש של ממש הם רואגים לכך שהנספים יגיעו אל המנוחה ואל הנחלה. מלאכה שאף לא אחד מאתנו אינו יכול לעשות.

אני בטוח שיש לו רגשות. לאיש עם המקטרת. אולם איני יודע מניין יש לו הכוח — כל־כך הרבה שנים ובכל־כך הרבה מקומות.

האיש עם המקטרת מאמין בביאת המשיח. אם אכן הלה יגיע, אין לי ספק שרבים מן ההללים שיקומו מן הקברים יגשו אליו, ילחצו את ידיו, יחבקו אותו ויודו לו ולחבריו מכולסלי הפאות.

● אלי הכהן

תמונת מצב

מיכאל המתנחל

מאת עמירם כהן   *אייר: איתן פימנטל*

איש ישר־דרך הוא מיכאל דקל. אבל כאשר הדרך מובילה אל קרקעות הגדה, היושר נקלע למבחן חמור. כמו תמיד, כאשר מטרה מקדשת אמצעים. דיוקן של איש חרות, „בולש[...]

„מה אתם מהמשטרה?" שאל ח"כ מיכאל דקל אזרחים שראו אותו חונה נגד כיוון התנועה ברחוב הראשי בנתניה ועוד ממשיך ונוסע על המדרכה, דווקא, עשרות מטרים באותו הרחוב.

זהו מיכאל דקל. אדם שאוהב קיצורי דרך.

„יש ערכים", קובע סגן שר החקלאות (בעבר) וסגן שר הביטחון (הטרי), „שמותר לכופף אותם במידת הצורך מפני ערכי המדינה". ואם „במידת הצורך" מדובר, לא הוא האיש שיתלבט בדקדוקי אתיקה ציבורית ומִנהל תקין. משלא נמצאה למענו דרך משל פיסת קרקע במצודת זאב, כדי לנהל ממנה את מנגנון „אנו ממשיכים" שלו (בחירות 84'), שתל את מטהו במשרדם של הקבלנים („סלונים את רולגין") הבונים ביהודה ושומרון.

היום, לאחר שהתפוצצה פרשת כרמים־קלעים־גינדי — מסיטים עוזריו לשעבר, צור ומלכה, את האש לעברו: „דקל הוא שנתן את ההוראה". ודקל, כלל לא תופש על מה ולמה המהומה: הרי ביישוב ארץ ישראל עוסקים כאן!

דקל, 59, גוץ ומוצק־גוף עקשן ונעדר יכולת פיתול, הנראה קשיש מגילו, מזכיר בפניו הסלאביות את ניקיטה חרושצ'ב עליו השלום; הוא, מה שמכנים גם יריביו, „בחור טוב ויהודי חם". אך לא הוא האיש, (ובכך מודים גם שונאיו ודורשי רעתו, הבאים מלשכתו של סגן ראש הממשלה דוד לוי) שיעשה בדרך לגאולת הקרקע משהו קטן גם לכיסו הוא. דקל, ביצועיסט וציוני, בערמומיות ובדבקות במטרה של איכר, רואה כל תפקיד וכל אדם במשקפיים של יהודה ושומרון.

„החליפה הזו (סגן שר הביטחון) אינה מתאימה לו", כך אמר בראיון רדיו על מתחרהו לתפקיד (אליהו בן־אלישר), מפני „שכל הידע שלו על ההתיישבות ביהודה ושומרון — שהוא יודע איפה נמצאת אריאל". דקל יודע הרבה יותר.

כשהיה סגן שר החקלאות אצל ארליך, שנהג לתת יד חופשית לעוזריו — כל עוד ארליך יוצא בסדר — חדר דקל בסדק שבין משרד השיכון של לוי לבין מחלקת ההתיישבות בסוכנות של דרובלס. ומאז יש לו את ליטרת הבשר שלו ביישובי יהודה ושומרון, שהוא לא מרפה ממנה.

„הגורל", כך התבטא, „הטיל עלי, כסגן שר החקלאות, ליישם את תורת בית"ר: שלמות ארץ ישראל".

דקל, השנוא הן על לוי — („התרעתי נגד השיטות של דקל") — והן על דרובלס, שימש בעצם כיצול (רייקסל — שם הקודם, פירושו, ריישל — יצול בגרמנית), כחיבור בין היזמים והקבלנים למיניהם לבין השלטון. כסגן שר החקלאות יצר לעצמו מערכת קשר יום־יומית עם הקמ"טים (קציני המטה) בממשל הצבאי ודרך הקשרים הללו הפך לכתובת לכל יזם שהחליט לחיות „יזם" או „קבלן" בשטחים, ולמכור לעם ישראל „אוויר צח בשומרון". כשהחלוקה, פחות או יותר היא, שדקל הוא ה„פושר" בשלטון ובממשלה ומשרדו של רוני מילוא — הוא העו"ד של העסקה.

משרדו של מילוא, למשל, שהוא העורך דין של פרויקט „רמת קידרון" (דרומית מזרחית לירושלים) של חברת ג'מקו. בפרויקט זה, מכרה ג'מכו קרקע לאנשים פרטיים שהאמינו על פי פרסומי החברה, שתוקם שם שכונת וילות. בפועל לא הוק[...] שם דבר עד היום. אגב, שותפו־לשעבר של מילוא, עורך־דין יעקב לדר מייצג את קלוד מלכה, מי שהיה יועצו של דקל.

„ראיתי גם פרופסורים טיפשים"

שלא כמו מילוא, שותפו למחנה שמיר — „כלי הקודש של שמיר" מכנה אותם מוטקה ציפורי, מיכאל דקל אינו אדם המעורר בך התנגדות, אלא אמפטיה דווקא. גם אם הוא ערמומי, הוא אינו חלקלק ומלוטש, מניפולטור של המלה. אפילו כבד־פה משהו, המלים כאילו נחצבות מבטנו. מדבר בשפתו של אדם המאמין בדרכו באמונה שלמה. בוועדת החוץ והביטחון, הוא תמיד מדבר במין רגשנות מביכה, במין נהמת־לב. דקל למד באוניברסיטה בתקופה מאוחרת מאוד בחייו (את הבגרות סיים בגיל 35) ויש בדבריו מין נימה של אדם המגיע ללימודים מאוחר, וההשכלה שרכש היא הדבר היחיד שהוא נוהג להתהדר בו. אולי גם הדם שהוא נוהג לתרום לבנק־הדם מדי מספר שבועות. לפחות כך עשה עד שחלה. ביתו, במושב השיתופי נורדיה שליד נתניה, דומה לביתו של חבר קיבוץ מדור המייסדים: שלושה חדרים קטנים, תנור נפט לחימום עצי־פרי בחצר, כוס תה רוסי ועוגיות שאופה צביה אשתו. לפני מחלתו והניתוח שעבר ב„תל־השומר" („לא הוא האיש", אומרים במושב „שינצל את הזכות לטיפול בחו"ל") עוד היה רשום בסידור־העבודה של המושב שימש כשומר־לילה.

פרשת לימודיו באוניברסיטה הפכה בנורדיה ובמשפחתו למיתוס שאותו הוא אוהב ללבות. „עבדתי ברפת במשמרת הראשונה", הוא נוהג לספר, „משש בבוקר עד שתיים בצהריים. היתה לי חצי שעה להתקלח, ועשרים דקות כדי להגיע לאוניברסיטה באוטובוס". את התואר הראשון בסוציולוגיה ובמדעי־המדינה סיים ב־1971. בראיונות הספורים שהוא מעניק לעיתונאים שלא על נושאי התיישבות, הוא מופיע כבעל תואר שני במדעי החברה.

„יש לי הכישורים המתאימים לתפקיד (סגן שר הביטחון). הייתי עשר שנים מרכז משק וגמרתי את הקורס המתקדם ביותר של מרכזי משק בתנועה הקיבוצית...

„יש לי בי.אי בסוציולוגיה ובמדעי המדינה וגמרתי גם את האמ.אי במדעי המדינה (חוץ מעבודת גמר). אז נכון שאני לא דוקטור אך ראיתי בימי חיי פרופסורים טיפשים..."

האמת היא שאין לו כל תואר שני ושמו אינו מופיע בשום רשימת מוסמכים של אוניברסיטה כלשהי; אי־דיוק קטן שהוא אינו טורח להכחיש. בין חבריו למושב הוא נחשב לבעל מעמד, „בולדוזר", „פרי־פר" כזה, קצת חם־מזג, אדם שתמיד בוחש בעניינים אבל מרגישים כאן לאו דווקא למען טובתו האישית.

הביוגרפיה שלו, כפי שהיא מסופרת בעיתונים — קשה למצוא מרגשת הימנה. נולד ב־1926 בעיירה פינסק שברוסיה, ובגיל 9 הצטרף לבית"ר. במלחמת העולם הוגלה עם הוריו לסיביר, שם היה חוטב עצים. בגיל 17 התנדב לצבא־האדום ושירת גם בצבא הפולני בדרגת סמל. כדי לא לשכוח את מעט העברית שידע, הוא נוהג לספר ששינן וכתב בלילות שירים עבריים. אך החוויה שהשפיעה עליו מכל היתה הכניסה, כלוחם יהודי בצבא הרוסי, למחנה ההשמדה מיידאנק, ארבעה ימים לאחר שחרור המחנה והמראות שנתגלו לפניו.

לאחר המלחמה גויס להכשרת נוער בית"רי להתיישבות חקלאית בפולין, ובאוסטריה עסק בהברחת יהודים לארץ, היה ממארגני הפלגתה של „אלטלנה", וב־1949 עלה לישראל עם אשתו, שאותה הכיר באוסטריה, והצטרף למשק השיתופי נורדיה. לזוג דקל שלוש בנות ושישה נכדים. רוב שנותיו במושב עסק בחקלאות ובעסקנות חקלאית, והיה פעיל באגודות שיתופיות: האגודה לשיווק חלב, פירות וירקות, והיה מראשי „מרד המושבים" המפורסם ב־1978 כל אותה עת היה פעיל, בעיקר בתחום הארגוני, בתנועת החירות, כשהוא מייצג את הלובי החקלאי, ואידיאולוגיה — נאמן ללא סייג לבגין.

עולמו הרוחני — „אני בית"ריסט מגיל שמונה" — נוקשה וקנאי לא השתנה הרבה מאותם ימים רחוקים, והמלים אידיאולוגיה ואידיאולוגי חוזרות שוב ושוב בכל התבטאויותיו.

„אני יהודי שמאמין בצדק היחסי של ישראל, מפני שאיני יודע מהו הצדק האבסולוטי", הוא קובע במין נימה מתנצחת שכה קשה להתווכח אתה. בהזדמנות אחרת הטיף לעיתונאים, שחשפו פרשות של עקיפת בג"צים (שבהן נתפסו אדמות פרטיות לצרכי סלילת דרכים להתנחלויות) „מבחינת המוסר הלאומי, הם עשו (העיתונאים) שירות גרוע מאוד. ישנם ערכים, שבמידת הצורך מותר לכופפם מפני צרכי המדינה, ואם הצורך הוא להבטיח שאיזור יהודה ושומרון יישאר יהודי ובמסגרת ארץ־ישראל — אני תומך בכך".

נגד השלום ובעד האוטונומיה

דקל גם יודע כי „השאיפה לחסל את עם ישראל היא חלק מהתכנית הקיומית של העם הערבי". באופן עקבי, צריך לומר, נמנע, ביחד עם שמיר, בהצבעה על הסכמי השלום עם מצרים ובכך חרג ממנהגו לתמוך בבגין בכל אשר הלך. „אילו היו מפצלים את ההצבעה", אמר, „הייתי מצביע נגד השלום ובעד האוטונומיה".

טעות לחשוב שדקל עוסק רק ביישוב ארץ־ישראל. הוא גם עוסק ביישוב הערבי ביהודה ובשומרון, אך בכיוון ההפוך: עוד ב־1982 נשא בתיקו תכנית־אב למועצה האזורית שומרון (תכנית שהכינה חטיבת ההתיישבות של הסוכנות, דווקא) שעיקריה הם: יצירת חציצה בין יהודים לערבים, הגבלה ופיקוח על התרחבות היישוב הערבי, והכנת תכנית מתאר מפורטת שתתקוף מסה של אוכלוסייה ערבית בשטח מצומצם, ותחנוק אותה למעשה. תכניות שיקפיצו את אלה המכונים בפיו, בזלזול־מה, „יפי נפש". דקל, בנוקשותו ובחשדנותו האופייניות, רואה עצמו כשומר החותם של האידיאולוגיה הבית"רית כנגד מהרסיה (מבית).

ב־1980 יזם „חוג רעיוני ארצי", שגיבש לראשונה את קבוצת שמיר, שמאז ומתמיד ראה בו יורש לבגין. זו גם היתה תחילת בריתו המשונה עם רוני מילוא, שכאופורטוניסט אידיאולוגי — הוא ניגודו המוחלט.

„מטרת החוג", אמר, „לערוך בירור אידיאולוגי ולבדוק אם האנשים שעליהם הוטל לבצע את האידיאולוגיה של תנועת החרות אכן מתבצעת בנאמנות לקו".

המטרה הלא מוצהרת של אותו חוג היתה לחסום את עזר וייצמן, שדקל ראה בו תמיד נטע זר שיש לעקרו: „הוא חסר אידיאולוגיה ושורשים", אמר עליו. בכלל, כל מי שלא צמח מ„המשפחה הלוחמת" חשוד בעיניו מראש בסטייה מהקו. גם על דוד לוי, שהתיעוב ביניהם הדדי, אין הוא סומך: „התייחסותו היא יותר מדי אלקטורלית ופחות מדי אידיאולוגית. הוא (לוי) חושב כל הזמן על תוצאות הבחירות אך אינו מתעכב לשאול את עצמו בחירות בשביל מה?" דקל גם לא סולח ללוי על התייצבותו לימין עזר במאבקו עם בגין על ההנהגה.

לוי, מצדו, עשה הכל כדי להיפטר מדקל, שהוא רואה בו קנאי וטורדן חסר־תקנה. במערכת הבחירות של 84', עת שימש לוי כראש המטה, סירב להרשות לדקל כל מאחז במצודת זאב, ודקל מצא לעצמו מחסה ומפלט במשרדיהם של קבלנים ויזמים, שהמשטרה חוקרת היום את חלקם בפרשת „אנו ממשיכים". דקל גם אינו חסיד נלהב של השותפות המתמשכת עם הליברלים ולאו דווקא מהכיוון של הכיסאות: „מה יש לנו אתם...? אנחנו חלוקים אתם בכל: בנושא ארץ־ישראל, בחברה ובכלכלה".

בעד צנזורה ונגד תחנת הכוח בחדרה

דקל נבחר לראשונה לכנסת ב־1977. שם הוא מורגש מעט מאוד מעבר לנושאי התיישבות. לעתים הוא תופש יוזמה בעניין זה או אחר, יוזמה המצביעה על עולמו הרוחני המצומצם: „אדם חשוף להשפעות גם לאחר שסיים את חוק לימודיו," אמר דקל בדיון על הצעת החוק לביטול הצנזורה; „ולא כל אחד", הוסיף, „גמר אוניברסיטה ויכול לבחון דברים לגופם. אפשר להתווכח על הרכבה של הוועדה לצנזורה, אולם יש להשאירה, משום שאסור לנו להרחיב את הקיטוב והשסע בחברה". בדיון אחר התלונן ש„המשטרה סובלת מבעיה פוליטית מוסרית", התריע על „הסכנה הצפויה לאיכות החיים מתחנת הכוח (שעם גרם לגיוסר כללי בין חברי תנית לאחר ששינוי מבריק בהול ליו"ר הבית, בו הוא מתריע על כך שניתן לנציג שגרירות ארה"ב לבקר במזנון הכנסת בעוד שאורח ישראלי, שלא היה לו אישור כניסה — הורחק על ידי הסדרנים. בתנועת חרות הוא משמש שנים רבות כחבר מזכירות התנועה ושימש כיו"ר אגף הארגון, סגן שר החקלאות במשרדו של ארליך, ועתה, כתוצאה מתרגיל מוצלח שעשה שמיר על לוי — הוא סגן שר הבטחון.

פעמיים ניסה להתמודד על משרת יו"ר התנועה, אך הובס על־ידי ארידור שזכה לתמיכתו של בגין, ועל כך יש לדקל לב כבד על בגין, גם אם לעולם לא יודה בכך בשמובו.

עקיפת נהלים, קיצורי־דרך („ערכים שניתן לכופף") — לא התחילו עם כרמים וקלעים, אבו עודה ואנו ממשיכים". תקופתו כיו"ר אגף הארגון זכתה אותו בקרב העסקנים במצודת זאב בתואר המפוקפק „שונא צנך של חרות" וגם דימתה אותו בהתייחסות לא מחמיאה במיוחד של ועדת הביקורת. בוועידת חרות (1979) אמר יו"ר ועדת הביקורת של התנועה, הד"ר מאיר כהאן, על הנהלים שהותמסדו בימי דקל כבדרים ושלה:

„...נמצא כי תשלומי ואשייל והוצאות הרכב מהווים תוספת סמויה לשכרם של העובדים, מתכוסים שמעל ומעבר לשיקול סביר... תשלומים אלה מהווים הפרה גלויה של נוהלים, עוקפים את ועדת המנגנון ואת ועדת הכספים של התנועה... יתר על כן, מצאנו שבעלי תפקידים רמי־מעלה בתנועה מקבלים שכר סמוי מתקציב מחלקת הארגון..."

אך אין כל ויכוח על כך שפריחתו של דקל קשורה לימיו הארוכים במשרד החקלאות. הרקורד שלו, הגלוי והנחקר (בימים אלה), מאותה תקופת „האם", מעורר כמה סימני שאלה לגבי יושרו האישי המפורסם, המיתוס שנבנה בעמל כה רב, גם בידי יריביו מהשמאל, נבנה על נטייתנו להניח כי אדם דל־שפה, בסיסי וחסר־תחכום, אשר גר בבית קטן, מוקף עצי־פרי — אינו מסוגל למעשים שהבושה יפה להם. ולא מדובר כאן רק בטיול לאירופה (אוגוסט 1980) שלקח בו חלק כאחד מחברי הלובי החקלאי בכנסת (ע"ח הכנסת והמפלגות), טיול שנועד לבדוק את בעיית יצוא הפרחים (כאשר משלחת מקבילה של מומחים לענף, יצאה לאותה מטרה ובאותו הזמן) ואיש מאנשי אותו הלובי החקלאי אינו דובר בשפות המדוברות בארצות היעד.

אגב, שלושה מחברי אותה משלחת שעל חשבון הציבור (כולם מהליכוד), מצאו את עצמם („במקרה") בברלין בדיוק באותו יום בו נערך שם משחק הגמר בין מכבי ת"א לריאל מדריד על גביע אירופה.

לזכותו של דקל ניתן לומר (שדווקא הוא 0), שברית את בריתות עם קבלני האם) הוא שהזהיר את רוכשי הקרקע מפני נפילת כספם בידי אותם יזמים. „אנשים הרוכשים קרקעות ביהודה ובשומרון עלולים לשים כספם על קרן הצבי, אם לא יבדקו תחילה אצל הקבלנים והיזמים השונים והאם יש בידיהם היתר עסקה מטעם הממשל הצבאי". הזהיר וידע מדוע.

קרינת ההתיישבות של דקל היא קרינה סלקטיבית. אז שאתה הולך להיות ציוני איפה שדקל רוצה, או שבמחילה, תמתין עד כוש, אפילו הגר מוכן לרכוש את הקרקע בכספו אתה, כמו גרעין חצ"ב כ'.

גרעין חצ"ב כ', מפעיר חולון והסביבה, הגיש בקשה להתיישב באזור מודיעין, אזור שמחם לכל הדעות בגבולות הקו הירוק. דקל אמר להם את זה ישרו: „לנו בממשלה יש מקומות. יש תכנית מדינית ליישב את יהודה ושומרון. אתם יכולים להיות גשר בין ערבי המדינה (יהודה ושומרון) לבין רצונכם (מודיעין). אנחנו מציעים לכם להתיישב ליד מתתיהו, רק שבעה ק"מ מזרחה מהקו הירוק. „אם לא תנצלו את רצונכם", מצטטים את הסגן, „אתם יודעים, גרעין זה דבר נזיל..."

גם בעניין היישוב „נופי" שמדרי יהודה לא נקט דקל אחר כמה ואחר כלל. נטף, שהתיישב לרוע מזלו בצד הלא־נכון של הקו, נאם כי סמוך מאוד אליו. באיזור מטה יהודה — לא זכה למים זורמים, חשמל מוסדר, כביש סלול וקו טלפון. „אילו קם נטף", מורה דקל, „עוד ששימאוה מעבר לקו הירוק, באזור הפיתוח הנקרא יו"ש, היה מסתייע ישירות בשירות הממשלה, ולא היה נזקק לשירותי המועצה האזורית ושיש ליישב חילוקי־דעות אתם".

והו דקל, שארץ־ישראל שלו היא 100,000 קמ"ר משני עברי הירדן: „הולכים לאמץ את מה שקיבלת ההוגן הבית־לאומי ב־1920 במערבות [...] שכבר הוראות שלא תגיעה פוליטית. לא תנועה צופים לאורות טובה?"

אוהב את מקהלת הצבא האדום

צביה דקל על בעלה: „מה פתאום אתם, העיתונאים, כל־כך מתעניינים? מעולם לא התעניינתם באיש. תמיד רק בפוליטיקה שלו. מיכאל הוא אדם פשוט־הליכות ואנחנו אנשים מאוד צנועים. כשהוא הוריד את המגפיים מהרפת, זה היה כדי לרוץ לאוניברסיטה. עבד בלילה כדי ללמוד ביום. ככה הוא חי. התחיל ללמוד מאוד מאוחר. למד מדעי־המדינה וסוציולוגיה, וגם עשה תואר שני. בהחלט היה יכול להיות היום מרצה באוניברסיטה. מיכאל הוא אדם שאוהב לעבוד. כל בוקר הוא קם בשש לטפל בגינה, לפני שהוא נוסע לעבודה. לכל אחד אצלנו במושב יש חצי דונם ליד הבית; קצת פרחים וקצת פרי. מה שמותר במושב לתצרוכת עצמית.

אם הוא חוזר הביתה בעשר בלילה זה נקרא אצלו מוקדם. אצלו הציונות היא בלי מרכאות. חושבים שרק יהודה ושומרון. אז תדע שהוא טייל בכל הארץ, אוהב את כל הארץ. אין שביל אחד בארץ־ישראל שמיכאל לא מכיר.

בוודאי שהוא רצה מאוד שנעבור לגור ביהודה ושומרון. אני לא רציתי. אנחנו נשואים כמעט ארבעים שנה. וחברים במושב (נורדיה, מושב שיתופי של חירות־בית"ר) 35 שנה. ולי כבר קשה לעזוב את הפינות שלי. אולי אם היינו קצת יותר צעירים. מיכאל הוא גם לא אדם כל־כך בריא. הוא עבר ניתוח קשה (ניתוח לב). אוכל היום רק מה שמותר לו, בלי שומנים ובלי סוכר.

בשבתות הוא עובר על העיתונים ויש אצלנו תמיד אנשים. כשיש לו קצת זמן הוא קורא ספרי מתח. זה כדי להתפרק. אין לו זמן לקרוא ספרים אחרים. מיכאל אוהב מוסיקה רוסית, שירי־לכת. את מקהלת הצבא־האדום. זה הנעורים שלו. במלחמת העולם השנייה, כנער בן 17 נלחם עם הצבא־האדום נגד הנאצים. מיכאל גם אוהב שירים ישראליים של פעם. שירים שהיו על טהרת המנגינות הרוסיות.

בעבר היה פעיל מאוד במושב ובתנועה (חירות־בית"ר). היה מרכז ענף (רפת) ומרכז משק. גם היום באים הרבה מהמזכירות להתייעץ אתו. לא יודעת למה אומרים שאין לו חוש הומור. הוא אדם שאוהב בדיחות. אתו אפשר להתבדח. אתי לא...

אינני יודעת אם הוא מתרגז ממה שאתם כותבים עליו בעיתונים. אחרי כל־כך הרבה שנים בפעילות הוא כבר מעל ומעבר להתרגזויות. איכשהו מתחסנים עם הזמן נגד כל השטויות האלה. יעבור. אין טעם להתרגש. אינני יודעת אם העוזרים שלו העלילו עליו, בגדו בו. מה שכותבים העיתונאים זה לא חייב להיות האמת. אתה עיתונאי, אתה צריך לדעת את זה.

„אני מהגר מהארץ, אם הוא מעורב אישית"

יוסי שריד על מיכאל דקל: „מיכאל דקל הוא מסוג האנשים שעושים לי את החיים קשים. וזאת מפני שהוא אדם מאוד נחמד ובין כל אלה שנמצאים שם הוא באמת יהודי טוב, ובאופן אישי אדם ישר, ולא שייך לסוג האנשים שמעוררים אצלי התנגדות אישית עזה. להיפך. לכן הוא מקרה קשה בשבילי. כי אינך יכול לשנוא אדם כמותו ולראות בו את עוכר השלום. הוא ניצול שואה. אדם שמדבר בהתרגשות ובנהמת־לב על מה שנדמה לו כצרותיו של העם היהודי. הוא סיפר לי לא פעם אחת על התקופה ההיא שהיתה, כנראה, מכריעה באישיותו ובעיצוב השקפת עולמו. אך במקרה הזה של הקרקעות הוא היה שותף לדברים קשים מאוד. פוליטית. לא אישית. אם יאמרו לי שמיכאל דקל היה מעורב באופן אישי בכך, אני מהגר מהמדינה.

„אינני יודע איך הוא הסתבך עם עוזרים כאלה. בכלל, שומר־נפשו ירחק מעוזרים (ועוד כאלה). פעמים אתה מקבל עוזרים והם מנצלים את חולשותיך. ויש לו חולשה לעשות דברים מהר. בצורה פרועה, בלתי מסודרת ומופקרת. אני מאמין שהוא התכוון לעשות את זה מהר. אך השר ועוזריו עשו זאת מהר מדי.

„אני חושב שאין לו עתיד פוליטי מעבר לסגן שר. אגב, ממתי נעשים שרים על־פי פוטנציאל? הוא גם אדם מאוד חולה. מקרה־לב קשה והוא איננו איש צעיר. נראה לי שמבחינות רבות הוא בקראת סוף הקריירה שלו. הוא לא יוכל [...] בפתחי הארץ.

„אינני יכול לומר מה יתפתח עם המשבר. אולי כי יש כאן אינטרסים מנוגדים. מצד אחד זה עשוי להוביל למשבר ממשלתי, כי יש פה מלחמת קיום ממש של הליכוד, ובמיוחד קבוצת שמיר. מצד שני, שמיר יכול להגיד לחבריו שאם יגיעו לרוטציה בשלום הם יוכלו לסגור את העסק משקט לכן ייתכן שמצד אחד ינסו להראות שמערכת... לבחירות, ובמערכת בחירות — חקירות מן הסוג הזה מספיקות להתנחל. מצד שני, שמיר יפעל להרגיע, לחכות לרוטציה ולשמור בשקט. אינני יכול לנבא עכשיו מה יגבר".

מנהיגים או בני חסות?

מאת עודד ליפשיץ   צילם: בועז לניר

עימות באוניברסיטת תל־אביב: טיפוח מנהיגות חברתית או חזרה אל שיטות "אוהל הדוד תום"? אלפי סטודנטים, רובם בני עדות המזרח השתתפו כבר, בכל האוניברסיטאות ב"תכנית להכשרת פעילי ציבור" שהגיעה, בצנעה, להישגים יפים. בתל־אביב רוצים ליטול מעצמאותה. נציג האוניברסיטה מכחיש ומסביר. הצדדים נערכים לעימות. כולם מחכים לדיקן, שיכריע לטובתם

סטודנטים שעברו ביום ב', ה־2.12.85, ליד הדשא המרכזי בקמפוס האוניברסיטה בתל־אביב, הופתעו לראות במרכזו אוהל פיקניקים וכמה עשרות מפגינים עם שלטים, מוקפים בשרשרת צפופה של אנשי ביטחון של האוניברסיטה.

ההפגנה הצנועה הזאת העלתה לכותרות פרויקט חברתי הפועל בצנעה זה תשע שנים, "התכנית להכשרת פעילי ציבור" שנועד להכשיר הנהגה משכילה לשכונות מצוקה ולעיירות פיתוח. התכנית מופעלת באוניברסיטאות של ירושלים, תל־אביב, בר־אילן, חיפה ובאר־שבע, וכמו שקורה תכופות, היא זוכה לפרסום כשהסניף התל־אביבי נקלע לצרות.

האוהל על הדשא נועד למחות על כוונת האוניברסיטה לפטר את מנהל התכנית, נסים אברהמי, משום שלא מילא אחר הוראות דיקן הסטודנטים פרופ' אורי אבירם. המפגינים טענו שהדיקן רוצה להפוך פרויקט עצמאי, שנוהל והופעל על־ידי הסטודנטים ולמען הסטודנטים, לארגון־חסות שינוהל על־ידי פטרון: בית־הספר לעבודה סוציאלית. במקום מנהיגים, הם טוענים, יחנכו כאן "מטופלים", והאוהל הוא סמל: "אוהל הדוד תום", העבד הכושי הכנוע, וגם חזרה לתקופת האוהלים במעברות, עם ה"סוציאלית" של סלאח שבתי — עובדת ציבור מתנשאת ומנוכרת שקישרה בין הממסד להמונים הנבערים. הנושא עלה גם על סדר יומה של הכנסת: חברי הכנסת בנימין בן־אליעזר, צ'רלי ביטון ויצחק פרץ, שאלו שאילתות בנושא.

שר החינוך, יצחק נבון, השיב ש"השינויים" הם לטובת הסטודנטים.

המאבק לא תם: השבוע, ביום ג', נעשה מאמץ נוסף להעביר את הדיון בתכנית לוועדת החינוך של הכנסת. פרופ' אבירם, לדעת הסטודנטים, הוא דיקן שתלטן ותוקפן, שאינו סובל עצמאות אצל "נתיניו" הסטודנטים, ומאיים על כל מי שמפגין נגדו במשפטים משמעתיים וסילוק מהאוניברסיטה. הסטודנטים מאשימים את אבירם במשוא־פנים לטובת בית־הספר לעבודה סוציאלית, אותו ניהל בעבר. לטענתם הוא רוצה להעמיד מדריך, שייבחר מתוך סגל המרצים לעבודה סוציאלית, לכל קבוצה בת עשרה סטודנטים בתכנית, ומכיוון שהתכנית ממומנת על־ידי גורמי חוץ — הפדרציה הספרדית העולמית והמחלקה לקהילות ספרדיות בסוכנות — אפשר יהיה לנצל את התקציב כדי להוסיף תקנים ולמנוע צמצומים בסגל בית־הספר לעבודה סוציאלית.

פרופ' אבירם דוחה את הטענות נגדו ויוצא בהאשמות נגדיות. לדבריו, האוניברסיטה תומכת בתכנית ומעודדת אותה. פיטרו את המנהל, נסים אברהמי, משום שיצר מצב שבו מחצית מתלמידי התכנית עמדו לקבל מלגה מוגדלת של 900 דולר בשנה, בעוד שהאחרים קיבלו רק 500 דולר, מבלי שנקבעו קריטריונים אחידים וברורים לקביעת הזכאים לתוספת. על התכנית לעמוד בקריטריונים אקדמיים ועל האוניברסיטה מוטלת אחריות ישירה להפעלתה, אחריות אקדמית, אדמיניסטרטיבית וציבורית. כדי להבין את העימות — צריך להכיר את התכנית, תולדותיה, פעולותיה והישגיה.

בן־דרור ימיני אינו פנים חדשות לקוראי "על המשמר", וגם אינו חדש ב"תכנית להכשרת פעילי ציבור" באוניברסיטת תל־אביב: הוא ניהל אותה בשנים 79־81', והיום, כסטודנט לתואר שני, הוא אחד הסטודנטים המשתתפים בה. לדבריו, יוזמי התכנית, בשנת 77', היו אריה פינקוס מהסוכנות וארלט אדלר מהפדרציה העולמית לקהילות ספרדיות.

הוא מדגיש שהתכנית לא היתה אקדמית: הסטודנטים למדו באוניברסיטה לימודים מלאים, וההשתתפות בתכנית לא הקנתה להם שום פטור ממקצועות אחרים, או נקודות זכות כלשהן בדרך לתואר. התכנית נקבעה באופן עצמאי ולא תלוי בממסד האקדמי.

במשך השנים השתתפו בתכנית אלפי סטודנטים. בתקופת השיא למדו בה, בו־זמנית, ובכל האוניברסיטאות, כ־4000 סטודנטים. היום לומדים בה כ־2000, מהם 190 בלבד בתל־אביב. לדעת בן־דרור התכנית היא סיפור הצלחה: כ־70% מהמשתתפים חזרו לשכונות ולעיירות הפיתוח מהן יצאו, וזה שיעור גבוה ביחס לאחוז החוזרים מבין סטודנטים מעיירות ושכונות שלא הצטרפו לתכנית. רבים מהחוזרים עוסקים בפעילות ציבורית. יגאל ביבי, ראש עיריית טבריה וברוך אלמקייס, ראש מועצת ירוחם, הם דוגמאות בולטות להצלחת בוגרי התכנית, ויש רבים אחרים שהם מנהלי מתנ"סים, עיתונאים ועורכי־דין. בוגרי התכנית הפכו ל"קונסולים" של התכנית במקומות מגוריהם, ומעודדים צעירים אחרים ללכת בדרכם, להתגבר על הקשיים ולרכוש השכלה אקדמית.

לתכנית היה היזון חוזר, רב־סיטרי: לפני כמה שנים פרצו צעירים חברי ארגון אל"ה, "אוהדים למען שכונת התקווה", למשרדו של צ'יץ' בעיריית תל־אביב וכבלו אותו. היום רבים מהם לומדים באוניברסיטה ומשתתפים בתכנית. בקבוצת "צל"ש", "צעירים למען שוויון", התהליך היה הפוך: בוגרי התכנית היו מרכיב חשוב בקבוצה.

הקסם המיוחד שבתכנית היה העצמאות בקביעת הפעולות וניהולן: באוניברסיטה הממוסדת, משרדי התכנית הם אי בודד של חוסר פורמליות: "אין שעות קבלה, אין הרבה טפסים, כל סטודנט יכול לבוא ולפנות בכל בעיה", אומר מנהל התכנית, נסים אברהמי. ואמנם, במסגרת התכנית מסייעים בשיעורים פרטיים, בהוצאה כספית ניכרת, לסטודנט המתקשה בלימודיו, וגם לסטודנטית שנכנסה בטעות להריון יש כתובת. זהו המשרד היחיד, אולי, בכל קריית האוניברסיטה, שבו אפשר למצוא על הדלת פתק: המפתח תלוי על לוח המודעות... לתכנית לפעילי ציבור "צבע" עדתי מובהק: כמעט כל המשתתפים הם בני עדות המזרח. לעצמאות במסגרת התכנית יש ערך מיוחד: מי שחי בסביבה שבה התלות בממסד, בעירייה, בממשלה, בהסתדרות, היתה כמעט מוחלטת, רגיש לכל גילוי של פטרונות ושתלטנות. לרגישות הזאת חלק חשוב במאבק הנוכחי.

מחכים לפרופסור מני

בניסיונות לכפוף את "התכנית להכשרת פעילי ציבור" למרות ופיקוח אקדמי ממוסד החלו הרבה לפני מינויו של פרופ' אבירם לדיקן הסטודנטים ואחראי לתכנית.

ימיני בן־דרור נזכר, שגם הוא קיבל מכתב פיטורים שלושה חודשים אחרי שמונה לתפקידו. גליה גלון, מי שהיתה דיקנית הסטודנטים באותה תקופה, נימקה את הפיטורים בסיבות "מנהליות". המכתב בוטל אחר מו"מ והתערבות גורמים חיצוניים. הסוכנות היהודית נחשבת, בדרך־כלל, כארגון ממוסד וביורוקרטי, אך בכל הקשור לתכנית להכשרת פעילי ציבור — היא ממלאת תפקיד הפוך: שומרת על עצמאות הפרויקט. [illegible], מי שמממן את תקציבי התכנית, דוד אביו, ראש המחלקה לקהילות ספרדיות בסוכנות, תומך בעצמאות התכנית, וגם בעימות הנוכחי הודיעה הסוכנות שאינה מוכנה להשלים עם פיטורין חד־צדדיים של מנהל התכנית ופגיעה בעצמאותה.

האוניברסיטה מתייחסת לתכנית כתכנית אקדמית לכל דבר. הסטודנטים טוענים שזו מסגרת עצמאית — ולא אקדמית, ואין לה קשר ללימודים הפורמליים של המשתתפים בה. הכוונה להכפיף את התכנית לבית־הספר לעבודה סוציאלית ולהעניק לה אקדמיות של האוניברסיטה הפתיעה את התלמידים בתחילת שנת הלימודים הנוכחית, הם התארגנו בוועד פעולה ופתחו במאבק נגדי.

אבי חיימי מקריית־שמונה, חבר בוועד הזה. אבי הוא בוגר הפנימייה הצבאית של בית הספר הריאלי בחיפה, שירת שש שנים בצבא, בגולני, נשוי, והחל מיום ג' האחרון — אב לילד במזל טוב. היום הוא לומד משפטים — וחבר בתכנית. הוא [illegible]

נסים אברהמי: המפתח תלוי על לוח המודעות

במסדרונות האוניברסיטה, שני מימין מוטי גור

בנתניה — "הכי זול בגוש דן" — ועוסק בשני פרויקטים חברתיים: אכלוס משפחות מאתיופיה, ופרויקט "פרח", עזרה לתלמידים בשכונת דורה בנתניה.

אבי, כמו חבריו בוועד הפעולה, עובדיה גולדסטני משכונת התקווה, מאיר אמור מטבעון ("גם שם יש סלאמס, תתפלא!"), מוטי גור מהקטמונים ואחרים, הוא סיפור הצלחה. עם זאת הוא מודע לצלקות שהותירה בו ילדותו בעיירת הפיתוח ולתכונות שנטבעו בו בבית הוריו: "כשמדברים על מנהיגות מבני עדות המזרח — מדברים על אנשים כמוני, ואחד הדברים שאני מנסה לעקור מעצמי הוא הצייתנות וקבלת המרות. יש בנו משהו כנוע, יש הרבה עכבות. אצלנו, למשל, כל מה שהמורה אומר, זה תורה מסיני. אז כשעברנו עבירות בפנימייה הצבאית — הזמינו את ההורים. הורים של נערים אחרים — התווכחו עם המורים. אמא שלי באה, קיבלה את טענות המורים ואמרה: קדוש! התוצאה היתה שאני חטפתי הכי הרבה עונשים".

אפשר לקרוא לזה רגשי נחיתות, או מחאה מוצדקת נגד קיפוח וסבל ממושך, בשני המקרים התוצאה היא רגישות: לא רק למאבק עצמו, אלא גם לדרכי הפעולה של הצד השני, כמו האיומים של אנשי הביטחון, שאמרו למפגינים בשבוע שעבר: "קלטנו אותך, נדאג שתעוף מהאוניברסיטה", או: "מפגין שצולם בעיתון — יעוף".

עם זאת — אין להתעלם מפרובוקציות שהיו בהפגנה, אשר נערכה בלא רשיון, מפגינה הופיעה עם טלאי צהוב. מוני יקים, אבי הביטוי "אשכנאצי" וחבר בתכנית, מי שהתפרסם כשהטיף למרד מזרחי מזוין, יזם עימות אלים עם אנשי הביטחון. מוני יקים הוא חריג; מנהל התכנית, נסים אברהמי, שפיטוריו הם במוקד המאבק, אומר שהוא מקווה שפעילותו של מוני יקים לא תזיק לתכנית. "מוני הוא סטודנט וחבר בתכנית. הוא מייצג רק את עצמו, אבל לא מתפקידנו לצנזר אותו ולסתום את פיו. אם הוא עובר בדבריו על החוק — שיעצרו אותו ויעמידו אותו לדין. אנחנו לא משטרה, והוא אומר את דבריו בכל פורום, לא רק באוניברסיטה".

עכשיו המחנות ערוכים: מצד אחד הדיקן, פרופ' אבירם. יש שמועות שהוא מתכוון לפנות את הנהלת התכנית ממשרדיה תוך ימים ספורים. שמועות כאלה רק מגבירות את התסיסה. מוטי גור, סטודנט בתכנית, אומר: "לא ניתן שיזרקו אותנו! זו לא אוניברסיטה של הדיקן, זו מדינה דמוקרטית וזו אוניברסיטה שלנו! אפשר לנהל את התכנית בכספי הסוכנות ומחוץ לאוניברסיטה, אבל אנחנו לא רוצים שהיא תהפוך למשרד־סוכנות למלגות. אנחנו רוצים לפעול באורח עצמאי ובתוך האוניברסיטה".

שמועה אחרת אומרת שאם אמנם יפונו המשרדים, מובטחת תמיכתו של דודו ברמן, רכז אגודת הסטודנטים: הוא הבטיח חדר במשרדי האגודה. לצד הסטודנטים מחנה חזק: המחלקה לקהילות ספרדיות בסוכנות אינה מכירה בפיטורי המנהל, ובהצעות לאקדמיזציה של התכנית, ונקטה צעדים אפקטיביים: המימון לתכנית במסגרת האוניברסיטה הופסק, וכספי המלגות לסטודנטים מועברים ישירות מהסוכנות אל הסטודנטים המשתתפים בה. אם לא יימצא פתרון — גם משכורתו של נסים אברהמי, ששולמה עד כה דרך גזברות האוניברסיטה, תשולם לו ישירות. מלבד ועד הפעולה של הסטודנטים יש גם ארגון ארצי של בוגרי התכנית, שהוציא ביום ההפגנה כרוז תמיכה, המנוסח כמכתב גלוי לרקטור, יהודה בן־שאול. חתומים עליו ויקי מלכה, עורך־דין, מיכה לנקרי, עיתונאי, וחיים כהן, משפטן. בין השאר נאמר במכתב: "...אנו רואים כמגוחך כל ניסיון לערב בין טיפול סוציאלי להכשרת מנהיגות. חברי התכנית אינם, לא היו ולא יהיו, זקוקים לטיפול סוציאלי. אנו רואים את קיום התכנית... כנושא עקרוני, שלא נהסס לצאת למאבק ציבורי חסר פשרות למען קיומו התקין, הסדיר והעצמאי".

המחנות נערכים — וממתינים: פסק זמן עד לבואו של דיקן האוניברסיטה, פרופ' משה מני, העומד לחזור מחו"ל במחצית דצמבר. הרכילות הסטודנטיאלית אומרת שהרקטור, יהודה בן שאול, מתנדנד בין שני המחנות, אולי אפילו תומך באבירם. ואילו הדיקן, משה מני, תומך בעמדת הסטודנטים.

"נחכה לו עם פרחים בלוד", אומר מוטי גור "כמו לשריר. אבל לא כדי להעליב חלילה, אלא כדי לשכנע אותו, לאלץ אותו, לבוא מיד לאוניברסיטה ולפתור את הבעיה. זה דחוף, יותר דחוף אפילו מאשר ייסע לנוח בבית. עד שיבוא — אנחנו מתאפקים. לא רוצים עימותים נוספים שיתנו לפרופ' אבירם עילה לפעול נגדנו..."

הן הסטודנטים והן פרופ' אבירם מתחפרים בעמדותיהם, ורואים בהן חשיבות עקרונית. שני הצדדים רוצים בקיום התכנית — אבל אינם מוכנים לוותר. המאבק מסתבך עוד יותר בגלל הגוון האישי שקיבל: פיטורי המנהל, נסים אברהמי. קל יותר להתפשר במאבק על דרכי הפעלת התכנית: כל צד יכול לוותר בסעיף אחד, ולזכות באחר. קשה יותר לסגת בנושא הפיטורים: מימושם יתפרש ככשלון צורב לסטודנטים, ביטולם יתפרש כתבוסה לדיקן. במצב כזה היוקרה הופכת למרכיב נכבד בעימות.

אף על פי כן, מאחורי המתרסים והבריקדות, לוחשים שני הצדדים שהעניין ייגמר, כנראה, בפשרה: הוצאת "התכנית להכשרת פעילי ציבור" מהאוניברסיטה, תתפרש כצעד מתנשא של אקדמיה המנותקת מהעם, וגם הסטודנטים יסבלו. בסופו של דבר גם הם מודים שדרוש פיקוח אקדמי מסודר, אם לא על תוכן הלימודים, אז לפחות על סדרי חלוקת המלגות. כיום יש ועדה הכוללת את נציג הסטודנטים, נציג הסוכנות, נציג אגודת הסטודנטים ונציג האוניברסיטה. אם פקיד סוכנות יחלק את המלגות על־פי שרירות לבו — הסטודנטים לא ייצאו נשכרים.

מיכה לנקרי, בוגר: התכנית הפכה אותי לאיש שמאלו!

מיכה לנקרי, בן 31, חתם על מכתב הבוגרים לרקטור התומך בעצמאות התכנית. מיכה בא מקריית גת, ולמד באוניברסיטה קולנוע וטלוויזיה. היום הוא עיתונאי, כותב בכמה מקומונים וב"עולם האשה", מתגורר בתל־אביב, חוזר בסופי שבוע לקריית גת. הוא זוכר לטובה את השנים בהן השתתף בתכנית:

"כשהגעתי לתכנית, לא הייתי ער במיוחד לנושאים חברתיים. מצאתי בפעולות אווירה לבבית ופתוחה. באו מרצים מכל גוני הקשת הפוליטית, ח"כים כמו שבח וייס, יאיר צבן, ברמן, שריד. התווכחנו, תקפנו בעיות לעומק.

"האוניברסיטה הפכה אותי לאיש שמאל. כשבאתי לאוניברסיטה, הייתי ימני. תמכתי בדוד מגן, ראש עיריית קריית גת. נכון שהוא עזר אישית לחריבה(?) אנשים, אבל היום אני מתנגד לו. יחד עם דבים אחרים בקריית גת: הוא צל של אריק שרון. נפוח... תדיראן רצתה לחקים מפעל אלקטרוניקה בקריית גת. פולק, בעל "פולגת", הציג אולטימטום: פחד שעובדי הטקסטיל יברחו לו. דוד מגן נכנע... אז אני מעדיף אנשים כמו מאיר שיטרית מיבנה על דוד מגן. היום אני נגד התנחלויות, ולמרות שאומרים שהמזרחיים הם ימניים. אני חושב שזה לא נכון. אם מפ"ם תחרות על דגלה את בעיות הפועלים והזונות הצעירים — אני מצטרף, מקים סניף בקריית גת... אני משכנע צעירים בעיירה ללמוד באוניברסיטה, מעודד אותם שזה אפשרי. יחד עם עוד חבר, עורך־דין אני עמורת(?) לקחנו קבוצה, סיירנו בקמפוס.

"חתמתי על המכתב כי אני לא מבין מה רוצים מהתכנית. מה רוצים מהמנהל אברהמי. שהוא איש מתון, לא מתסיס.

"גם אני נגד הקצנה, כשאשר עוזן(?), שהיום הוא מרצה באוניברסיטה, ניהל את התכנית, הוא לא נתן להקצנה, וניסה להפוך אותה לסניף של תמי. התנגדתי לזה והבנתי מדוע פיטרו אותו מניהול התכנית.

"היום מנסים לחנוק את התכנית ללא סיבה. אם זה ימשך — אני בעד שיוציאו אותה מהאוניברסיטה והיא תפעל באורח עצמאי".

פרופ' אבירם: סדרי מנהל תקינים — ורגישות לבעיות

יו"ר ועדת הפעולה רואה בפרופ' אבירם אויב שתלטן המנסה לפגוע בתכנית להכשרת פעילי ציבור. פרופ' אבירם טוען שהאוניברסיטה צריכה לעסוק, ואף עוסקת, בנושאים בעלי משמעות חברתית, כולל התכנית הזו.

"אוניברסיטת תל־אביב לא ביטלה את התכנית, אלא להיפך, החליטה לתגבר אותה מבחינה אקדמית ולהוסיף לה משאבים מתקציב האוניברסיטה המדולדל, למרות שהמחלקה לקהילות ספרדיות בסוכנות לא עמדה בהתחייבותה להגדיל את השתתפותה הכספית.

"אני גאה בכך שאני שייך, כאקדמאי, לדיסציפלינה של עבודה סוציאלית. זה מקצוע שיש לו מה לתרום. תלמידי התכנית רואים בעובד הסוציאלי מישהו שאומר לאנשים מה לעשות, ומתקוממים נגדו. זו תפיסה לא נכונה. בעבודה הסוציאלית של היום הגישה שונה לגמרי. בכל מקרה — אין כוונה לספח את התכנית לבית־הספר לעבודה סוציאלית. יש כוונה להנהיג דגם פעולה המבוסס על הצמדת מנחים אקדמאים לפעילות של משתתפי התכנית בתחום המעורבות החברתית.

"הסערה הנוכחית פרצה מפני שמנהל התכנית עשה דברים חריגים: רצה לתת מלגות נוספות, בלי קריטריונים ברורים, למחצית מהסטודנטים. ועם תופעה כזו האוניברסיטה, כגוף ציבורי, לא יכולה לחיות. כל מלגה באוניברסיטה, בכל תכנית, גם אם היא באה ממקור חיצוני, מחולקת על־ידי מוסדות האוניברסיטה ועל־פי קריטריונים אחידים וברורים. במקרה הנוכחי — אני אמרתי לסוכנות שאם יש 400 אלף דולר נוספים, שיתנו מאתיים דולר לכל סטודנט בתכנית, ולא ארבע־מאות דולר לחלק מהם. יוצא שמי שבאמת דואג לסטודנטים זה אני. ולא רק מלגות, הסטודנטים רוצים חופש בקביעת יעדי התכנית ופעולותיה. אנחנו עומדים על כך שבכל תכנית במסגרת האוניברסיטה האחריות האקדמית, המנהלית והציבורית — היא של האוניברסיטה בלבד.

"נסים אברהמי פוטר בגלל חריגות חוזרות מההנחיות של הממונה עליו, במקרה זה — אני. לצערי, המחלקה לקהילות ספרדיות בסוכנות רואה את התכנית כתת־יחידה אקסטריטוריאלית שלה באוניברסיטה. לזה לא נסכים. שום גוף חיצוני לא ייתן הוראות פעולה ישירות לתכנית במסגרת האוניברסיטה. וזה שייך לחופש האקדמי שלנו. נכון שהודענו לסוכנות על הפיטורין לאחר מעשה, אבל רק משום שניסיתי למצוא את דוד אביו במשך חמישה ימים — ולא הצלחתי... בכל מקרה — לסוכנות אין זכות וטו על הפיטורין רק משום שהיא מממנת את התכנית. נסים אברהמי מועסק בחוזה שנחתם בינו לבין האוניברסיטה ומקבל את שכרו מגזברות המוסד.

"נכון להיום — המחלקה לקהילות ספרדיות בסוכנות החליטה, חד־צדדית, להוציא את התכנית ממסגרת האוניברסיטה. הם לא רק מתנגדים לפיטורים, אלא גם טוענים שלאוניברסיטה אין זכות להתערב בפעילות החברתית בשטח במסגרת התכנית, ועלינו לעסוק רק בצד האקדמי שלה, בקורסים בנושאי חברה ובתרבות ומורשת עדות המזרח. אנחנו רואים כל תכנית אקדמית כמקשה אחת.

"במאבק הזה יש אלמנטים שלא מעוניינים בתכנית ובסטודנטים. הם מוציאים את הנושא כולו מהקשרו ומלבים שנאה עדתית. ובאשר להפגנה — היא היתה בלתי חוקית.

"אומרים שאיני מגלה רגישות והבנה לבעיות ולתחושות של הסטודנטים בפרויקט הזה. אין הנחתום מעיד על עיסתו, — אבל אם האוניברסיטה מינתה אותי לדיקן סטודנטים — היא חושבת שאני רגיש לבעיות אנושיות. וזה גם נובע מהמקצוע שלי, עבודה סוציאלית. אם רגישות פירושה כניעה לכל מה שגורם חיצוני דורש ותובע, כשהוא משתמש במוצא עדתי כתירוץ לרגישות — אעשה שירות רע לסטודנטים אם אכנע לדרישות לא סבירות. סטודנטים מבני עדות המזרח צריכים להיות ערים לכך שהישגיהם יהיו בזכות ולא בחסד.

"יש הצדקה לקיום התכנית באוניברסיטה רק אם יש בה ביטוי לתרומה הייחודית של האוניברסיטה: הקניית הידע הדרוש לפעיל ציבור על־ידי היחידות האקדמאיות של האוניברסיטה. בקשר לתוכן הלימוד בתכנית — לא נקבל כל רעיון של קבוצה מקרית הלומדת עכשיו, ולא נהיה חותמת גומי לקבוצה שעושה כל מה שעולה ברוחה.

"גם אני איש ביקורתי. ב־1981 פרסמתי, יחד עם דן שניט, ספר על "טיפול פסיכיאטרי וזכויות הפרט" שדן באשפוז כפוי של חולי נפש. ביקרנו את החוק הקיים בנושא זה ואת דרכי הפעלתו. דרכנו על הרבה יבלות".

כך מכשירים פעילים

הרעיון היה לקחת צעירים מהשכונות, כבר פעילי ציבור בשכונות, ראשי מחלקות בעיירות הפיתוח [illegible], מנהלי מתנ"סים וכיוצא באלו אנשים שהתנסו בעשייה, ולהקנות להם השכלה אקדמית, [illegible] בנושאים הקשורים לפעילות ציבורית. כשהתפתחה התוכנית — הצטרפו אליה גם סטודנטים שלא היה להם ניסיון קודם בעבודה ציבורית, אבל הסכימו להתחייב לחזור לשכונות ולעיירות הפיתוח לאחר לימודיהם. ה"מחיר" היה [illegible] כל סטודנט שהצטרף לתכנית קיבל מלגה של כ־500 דולר, והתחייב לפעול בשכונה 4 שעות בשבוע [illegible] שכונות, פעילות פוליטית ואפילו תיאטרון. [illegible]

לצד הפעילות בשטח השתתפו הסטודנטים גם בפעילות [illegible] מבני עדות המזרח [illegible] מהאוניברסיטה.

הלו... חותם

לחוקיע

על סמך מקרה בו סירבה נערה לטרמפ עם חיה יוסף ומקרה נוסף עליו קראה בעיתון, מרהימה אותנו עורכת המדור „שלום־בית" במסקנה: הקרבן הוא האשם. מחקר שנערך בארה"ב הראה שאין שום אפשרות לקבוע פרופיל של נאנסת. הנאנסות היו מגיל שנתיים עד שמונים ויותר: ילדה (או ילד) תמימה, נזירה. דמיון הנאנסת לאמו וכל שפע האפשרויות האחרות הפעילו את הצורך המעוות של אותו גבר לאנוס.

התייחסותה הסלחנית של חיה יוסף לגבר האונס, לעומת תפישתה את הנאנסת כ„זונה" היא תפישה שבטוחה הייתי שלפחות אישה לא תחטא בה. ברצוני להציע לחיה יוסף לפנות למרכז סיוע לקרבנות אונס ולדבר, ולו פעם אחת, עם נאנסת. אולי גישתה תשתנה ונזכה למאמר המוקיע את המעשה האכזרי, תוך ראייה נכונה של המציאות.

ח. סגל
ירושלים

ביטוי שפוי לרעיון פשוט

קראתי את כתבתך, אפרת עוז „גברים לא מספרים סיפורים (על דבורים) מגיליון „חותם" (מס' 48) ותגובתי בקיצור — כל הכבוד!

כל מלה בסלע! אני אולי התמהמהתי בתגובתי לכתבה של חיה יוסף, אך לאחר כתבתך, נראית זו כחסרת־ערך.

עניין עבירות המין בשנים האחרונות, והפרסום להן זוכה ה„ענף", צריך להחריד כל ארם. ועל אחת כמה וכמה נשים. ועל כן תמהתני, כיצד יכולה חיה יוסף „להשתומם על התיירות".

סוף־סוף נתת ביטוי שפוי לרעיון פשוט, טבעי ובסיסי כל־כך.

ערן גרובר
קיבוץ סאסא

הערת חיה יוסף

מפליא אותי עד כמה לא הבינו את מהלך מחשבותי בקשר לאונס. אונס הוא לא רק מעשה פשע נורא כיותר. הוא גם עלבון, פגיעה בנפש ובגוף ואי־צדק נורא. כל אנס צריך להיענש, והרבה יותר מכפי שהעונש עד עכשיו. אבל אנחנו חיים במציאות מסוימת. ועם כל הרצון לשוויון וצדק — הוא אינו קיים. הבנות צריכות לדעת שעליהן להיזהר, ואם הן אינן נוהגות כך צריך לאמר ולהסביר להן. אין בכך האשמה של הנאנסת ושחרור האונס מאשמה.

יריב בן־אליעזר מתחכם

בתגובה למאמרו של יריב בן־אליעזר, („חותם" 49) כותב המאמר מתמיא לי כתואר „הסמל התורן של הולחסה בנזעגות", תוך תיאור מסולף של העובדות שהתרחשו באולם. הופך בהבל־פיו מעשה בריונות חמור להתנהגות של „נערים תמימים". בכוונתי לכתוב על במה הבטים מהותיים הקשורים במאמרו של בן־אליעזר בהרחבה, ואני מקווה שתינתן לי ההזדמנות לפרסמה בעיתונכם הנכבד. במכתבי זה למערכת ברצוני רק להדגיש כי מאמרו של בן־אליעזר, תיסיונו לקשור מילים/מלים למציאות ברדידות, כפי שיצא מתחת עטו, מעליב את הקורא האינטליגנטי.

אני מזמין את הקוראים להציב קימן שאלה למאמרו ולכוונותיו המתוחכמות, תוך ניסיון לשפוט על הגדר המפרידה בין דימוקרטיה לגזענות.

רם תבורי
ראש עיריית פתח־תקווה

„ארץ הצבי" — למפ"ם

בקורא קטע של המדור „הלו חותם", עיינתי במספר רב של תגובות מקוריות, אולם לדעתי, מיכאל אטלן יכול לזכות בכתר המקוריות של השבוע. המקוריות היא על הרעיון לכלול במסגרת תגובתו על השיר של אבי שיין גם מידה של הוקעה לאבי שיין, בעיתון מפ"ם, על שהצטרף כחבר מוסמך למפ"ם.

יסלח לי מיכאל אטלן, אבל אצטרך לבריכה שלי לאבי על הצטרפותו למפ"ם, תקוה שאשר הבריץ מ„ארץ הצבי" יילכה בדרכו ויהפוך להלק אינטגרלי של מפ"ם. יחד עם זאת, תיינ אני לבייץ שגם איני מקבל, ולו מלה אחת מהמשמעות של אבי שיין על זאב שטרנהל.

מיכאל רינגה
תל־אביב

הכל מתחיל במלה

אני נדרש לחותמו האישי של יריב בן אליעזר („חותם" 49) בסוגיית האלימות. יריב טוען ומחדש שיש אלימות ואיזה בר־דעת לא יסכים עמו. מכל עבר האלימות חוגגת. אולם כשהוא פוסל את המושג „אלימות מילולית" מכל־וכל וטוען בלשון אקרמית ש„מלים־הן בסך הכל כלים לצורך העברת מידע על המציאות" — הריהו ממעיט בערכן של מלים ופוסל במחי־יד פסוק חשוב שאומר — „החיים והמוות ביד הלשון".

להווי ידוע שכל אלימות — מקטטה בגנון ועד למלחמה גרעינית — תחילתה במלים. ואם אתה לא מאמין, אי'נו נראה אותך כמשחק כדורגל (רצוי — „דרבי") פונה לאחר האוהדים (רצוי בריון נסער) ואומר לו — „מניאק, בן זונה". מובטחני שחותמך האישי, יריב בן אליעזר, יקבל תפנית של מאה ושמונים מעלות, ונאמר ברוח זו ייכתב עליירך במחלקת שיניים ולסת.

יש מציאות גסה, או יפה, בעקבות מלים גסות, או יפות. אחר קשור בשני, קשר בל יינתק. מה כל־כך מרגיז אותנו בכהנא אם לא מלותיו שהובילו למכות בין חסידיו למתנגדיו? איזו זעקה קמה, ועמה אלימות פיסית ממש, אחרי המשפט — „נדפוק אתכם כמו שדפקנו את הערבים"? וכמה מגרטים הפסיד המערך בזכות המלה — „צ'חצ'ח"?

מלים, אפוא, יכולות להחמיא ולגרום הנאה, ממש כשם שהן יכולות להרגיז ולקומם, והפעולה שתבוא בעקבותיהן תהא תואמת, ולעתים חריפה יותר. משמע, אני מסכים אתך שמלים הינן כלים להעברת מידע, בתנאי שתסכים עמי שבעיטה במכושים גם היא כלי להעברת מידע (מידע אחר כמובן). מי שאין לו מלים — בועט: רובו של העם נאבק על מחייתו, והמוניו ממלאים את מגרשי הכדורגל ואולמות הבידור הקל, יותר מאשר את החוג ליחסי אנוש. לכל אחד כלים משלו להגנה ולהתקפה — השור בקרניו, החתול בציפורניו. איש מלים — במלותיו ואיש אגרופים — באגרופיו. זאת המציאות ואלה החיים. אתה יכול לטעון „למה הוא מרביץ — הרי רק אמרתי..." כשם שהוא יענה — „אמרת ככה — אז תחטוף..." ושניכם צודקים. אני רק טוען שזה תמיד מתחיל במלה. לכן ראוי ורצוי לברור מלים נכונות, ולחכמים המתקשים מצאו חז"ל סייג — „יפה שתיקה לחכמים" קל וחומר לטיפשים.

לי, באמתחתי, מספר מלים ובהן אענה על דבריך שבאו בסייפא של חותמך האישי ואשר נגעו בי אישית:

● אם לאורית (זו שלא הולכת למסיבות) יש באמת פצעונים מכוערים על פרצופה, מה טעם לה בריבוי מראות? הייתי משאיר לה מראה אחת, מוכר את היתר, קונה לה תכשירים טובים ושולח אותה פעמיים בשבוע לקוסמטיקאית.

● הצעתי לעצמם מהדורות החדשות הוסרה מטעמי „זכות הציבור לדעת", „חופש המידע", והרצון להידמות לארגון השידור האירופי ולא מטעמי נלעגות. אתה איש מלים, חובה עליך שתבין את ההבדל. לכל הטעמים הנ"ל. עניתי במכתב הנ"ל. הכיטוי „הצעה נלעגת" — היה מיותר לדעתי ואפשר היה לפסול את ההצעה מבלי לעשות שימוש בו. אני התכוונתי לטוב וטעמי עמי, אפילו שלהצעה זו מתנגדים רבים (בקרב אנשי תקשורת בעיקר). סדק ראשון בחומת ההתנגדות נבקע ברשימתה המעניינת של דינה גורן, באותו גיליון „חותם".

● בהחליפך את המלה „נלעגת" ב„נפלאה", רצית להעיל ונמצאת מזיק. פלג התכוון ל„נלעגת" ואמר „נלעגת" וזהו יושר מטושט. אתה כותב „נפלאה" ומתכוון מן הסתם ל„מטופשת" וזוהי חכמה מרושעת.

● אם תיקח את כתב היד של מכתבי ב„על המשמר", תראה שכתוב — „... מזכיר לי את ההתייחסות המתנשאת, המזלזלת והפוגעת, שאפיינה פלג במפלגת העבודה... וכו'". לא — „את פלג" אלא „פלג במפלגת העבודה". ראה עד כמה טעות דפוס קטנה (מלה אחת — „את") יכולה לשנות ולהאדיר את מעמדו של חה"כ ישראל פלג.

דוד אלחדד
רמת־גן

מדור טוב

הנני להביע דעה חיובית מאוד על „הראקירי". רבים נהנים ממסקנותיה והפוליטית־חברתית של המדור, ולעורכו מגיעים שבח ותודה.

ד"ר אריה מימון
חולון

עם אחד!

ראיתי חיילים רעבים

לוף, פלחי אשכוליות וריבה בשפופרת היו מרכיב חשוב בארוחות הצבאיות לאורך דורות של חיילים. הם היו ארוזים ב„חמישיות". החמישייה היתה מנת־קרב בסיסית ל־5 אנשים למשך יממה. שנים רבות היו החמישיות זרוקות ללא חשבון במאהל של יחידות השדה. היו חיילים שאהבו את המזון המשומר הזה, היו שלא כל־כך, אבל אכלו, כי זה מה שהיה. מכל מקום לא היו רעבים.

בימים הקשים של המיתון היו חיילים שלקחו אתם איזה לוף וקופסת „פלחי" הביתה, מעין עזרת הורים. אחר־כך, בימי ארידור העליזים, כבר לא נדרשו למנות הקרב. הצבא השבע העדיף פסטרמה ושניצלים, בסיסי הקריה הגישו מוס ובאווריה. את החמישיות, שנותרו עזובות, נהגו החבר'ה לפתוח בשביל קצת חלבה. את מה שנותר מהחמישייה היו משאירים לבדווים. בימי השוק של באר־שבע ניתן היה לראות בדוויות המוכרות עשרות קופסאות פלחי אשכוליות ולוף עטורות בסמל צה"ל.

עכשיו יש מהפך חדש: החייל, שפעם הביא הביתה קצת אוכל למשפחה, יוצא מהבית לצבא והקיטבג שלו עמוס מזון. אין מרובר בעוגה המפנקת של אמא, או בשוקולד לדרך, אלא במזון בסיסי: נקניק, גבינה צהובה, צנצנת מיונית ואפילו זיתים. יותר ויותר נשמעות תלונות מפורשות של חיילים, המסיימים יום אימונים מפרך, והולכים לישון רעבים.

מי שהחליט לקצץ בתקציב המזון לצבא, אולי ראה לנגד עיניו את החיילים שחיפשו חלבה והשליכו את כל יתר הקופסאות. הוא יכול היה להניח שעדיין יש ארונות־מטבח צבאיים שבהם רובצים עשרות כיכרות לחם המעלים עובש ירוק. אולי הוא יושב בקריה וקובע את יחסו לרמת האוכל לפי המזון המוגש לו בחדר האוכל של הקצינים הבכירים (אמנם מנת המזון שם אינה יותר גדולה מזו הניתנת לחייל בשורה, אבל בקריה יש טבח מקצועי, ומה שחשוב יותר — הרבה קצינים מעדיפים לסעוד במרחק 5 דקות משם, בקפטריות של רחוב אבן־גבירול ובכך הם משאירים סיכוי לתוספת מזון למי שנותר רעב). בכל מקרה, ניתן לקבוע שהקיצוץ פגע דווקא ביחידות השדה. החיילים שבקושי רואים ניידת שק"ם, נאלצים להצטייד במשהו מהבית להשקיט את הרעב.

הקיצוץ בתקציב המזון נגזר מהקיצוץ בתקציב צה"ל. ההיגיון הצה"לי אומר שאם צריך להוריד שעות טיסה ותחמושת אימונים — צריך גם להוריד את רמת האוכל, ושיהיה קצת פחות בשר במנה העיקרית. אבל לפעמים, לנוכח מגרשי החנייה האדירים של הקריה, נדמה כי בשעה שחתכו בבשר החי, השומן עדיין רוטט.

● **זאב צחור**

„פנצ'ר"

אפרת עוז

אחד משיריה של חוה אלברשטיין - „פנצ'ר" - מספר על בחורה ש„נתקעת" עם מכוניתה החדשה לצד הכביש. הגבר שעוצר את מכוניתו בכוונה לסייע, ממהר לשטוח בפניה את דעתו האישית: „נשים צריכות ללדת ילדים". ישר ולעניין! המשפט המסמל יותר מכל את ה„פנצ'ר" האמיתי של האשה החיה במציאות הישראלית: „נשים צריכות ללדת ילדים" ולא להיות שרים בממשלה, ולא להגיע לעמדות בכירות במשטרה, בצבא או במועצות מנהלים של חברות ממשלתיות!

בימים אלה ממש, הגיעה לסיומה כהונתם של שניים מחברי מועצות המנהלים של בנק יה"ב והחברה למפעלי כלכלה. בעקבות זאת פנתה יועצת ראש הממשלה למעמד האשה, ד"ר ניצה שפירא־ליבאי, אל נציב שירות המדינה, בתביעה לאייש את המשרות המתפנות בנשים. לידיעה כללית: שיעור הנשים המכהנות כיום בכל מועצות המנהלים של החברות הממשלתיות נע כיום סביב 2 אחוזים בלבד! תביעתה של היועצת למינוי נשים למשרות הנ"ל מסתמכת על החלטת הממשלה מאפריל השנה, הקובעת כי „יוגדל שיעור הנשים בכלל המינויים למועצות מנהלים של חברות ממשלתיות". החלטה זו נובעת מאימוץ „מדיניות פעולה החותרת ליתר איזון בייצוגן של נשים בתפקידים בכירים", ובידיה של ד"ר שפירא־ליבאי מצויה רשימה של נשים המצאות ברמה המקצועית הנאותה למילוי התפקידים הנ"ל. עכשיו נותר רק לשלב ידיים ולהנותין: בקרוב אפשר יהיה להיווכח אם נציב שירות המדינה ושר האוצר סבורים גם הם כי „נשים צריכות ללכת ילדים", או שלדעתם הן מסוגלות לעשות גם מספר דברים נוספים!

ו„פנצ'ר" מסוג אחר: מה קורה כאשר נערה בת 15 נכנסת להריון!

זוהי הפעם הראשונה שאני מוצאת את עצמי מזדהה עם שיקולי הרבנות המסרבת להעניק היתר־נישואים לבת־שבע מדלסי (15) ויצחק פרץ (23). „ומה זה להיות אמא?" שואלת בת־שבע („מעריב לנוער" 29.10.85), ומשיבה בעצמה: „לקלח את התינוק, להאכיל אותו... כמו שאני רואה אצל הדודות שלי ואצל השכנות".

ולצד הכתבה שחור על־גבי לבן -- בכריז „מעריב לנוער" על ביצוע סקר בין בני־הנוער, סביב השאלה: „האם יש להתיר נישואים מגיל 15?" תמהתני - למה דווקא מגיל 15? מדוע לא להוריד את גיל הנישואים ל־13 או 11? ובכלל, אולי יציע „מעריב לנוער" לקוראיו הצעירים לחזור אל ימי בת־שבע התנ"כית? בגרסה המודרנית, יצחק פרץ לא יישא אמנם אלף נשים, כשלמה לפניו, אבל בעידוד בתי־הדין הרבניים יוכל לשאת שתי נשים - או ילדות, בעידוד „מעריב לנוער" -- ולהוליד להן בובות־צעצוע קטנות, בהן הן יוכלו לשחק, לכבס, לרחוץ, להאכיל. צריך יהיה רק להיזהר שהבובות לא יישמטו מידיהן של הנשים־ילדות.

סוף־סוף, מדובר כאן בבובות צעצוע בשר ודם!

הרצל והציונות

עירא דביר

חיה היה, כך מספרים ידידים,
מזוקן שחזה את מדינת היהודים.
אך אותו חברנש, מתבולל וחוזה,
חלם על „אלטנוילנד" מסוג קצת שונה.

וקבוצת צעירים בעיני דף של שטות
פזלו בחיוך אל סיאוב המציאות.
הם הסירו פסיק אות בגודל קצה חוט
ומצאו מה נותר מאותה ציונות.

אז קפצו נסערים שני ריבוא מתחסדים
וצווחו „אוי, געוואלד, רוצחים! שודדים!
באיור של חוזה המדינה מימין
הם שילבו זקן סנטר בתלתל אבר מין!"

ועכשיו מנסים הם למכור לקהל
שלחוזים ולאח"מים אין אבר בכלל.
אז סלחו לי כולכם על דברי חבוטים
אך לחזות מדינה צריך קצת ביצים.

ואם התרגש מי מהשוואות כתב חיד
לאותה „קמה סוטרת" רוויית שת ודד.
כדאי להעיר שאותו ספר „גס"
עניינו אתבה ולא שוט של קלגס.

האם עברית היא שפה צרפתית?

יעקב רבי

... כן, בהמשך הרשימה אנסה לתרץ קושייה משונה זו — אם אמנם אפשר לטעון שעברית היא שפה צרפתית; על־דרך השאלה שהצגתי בשבוע שעבר, אם עברית היא שפה יהודית (בעקבות מאמרו של פרופ' עוזי אורנן בכתב־העת לשוננו, „עברית אינה שפה יהודית"). אולם תחילה — כפי שהבטחתי בסוף הרשימה הקודמת — ייאמרו עוד קצת דברים בעניין הגדרתה ומהותה של „שפה יהודית". היינו שפה ל א י ה ו ד י ת בעיקרה שיהודים היו משתמשים בה בינם לבין עצמם. בשולי מאמרו של עוזי אורנן מעיר פרופ' יהושע בלאו, עורך לשוננו:

„...הלהגים הערביים, המוכרים כפי יהודים, שונים חלקית מלהגי הסביבה הלא־יהודית (כגון בבגדד), אך חלקית זהים עימם פחות או יותר (כגון בתימן). אין ספק, שכך היה המצב גם בימי־הביניים. מסתבר, שחלק של יהודים בימי־הבינים דוברי הערבית לא היו בדגלוסיה (ובמצב של דו־לשוניות. — י"ר) לעומת סביבתם, כי לשונם המדוברת היתה למעשה זהה, אולם לשונם הספרותית, מאחר שנכתבה לרוב באותיות עבריות, עסקה בנושאים יהודיים ושיקפה את המסורת הערבית־היהודית המיוחדת, היתה למעשה בחזקת ספר חתום לסביבתם הלא־יהודית. ואכן ידוע מן הספרות הבלשנית, שמצניות לשונות בעלות משלבים מרובים, הזהות פחות או יותר במשלב הדיבור, אך במשלבן הספרותי שונות מאוד; הדוגמה המפורסמת ביותר היא של הינדי ואורדו (שני משלבים של לשון הודית, שהאחד מקובל לצרכים ספרותיים על בני הדת ההינדית, והאחר — על מוסלמים. — י"ר), וכך המצב לגבי הערבית־היהודית של ימי־הביניים גם כן".

פרופ' בלאו מסיים: „רק אגב אעיר, שנראה לי, שאכן העברית היא השפה היהודית כה' הידיעה, האמצעי הלשוני המרכזי של התרבות היהודית. הלשונות היהודיות האחרות הן מיוחדות (כביכול) בלבד, וזו הסיבה להבדל שבינן לבין העברית".

סבורני שמה שאומר פרופ' בלאו על הערבית־היהודית של ימי־הביניים תופס במידה רבה ובהקשר גיאוגראפי והיסטורי מסויים גם לגבי יידיש. אמנם שחוריה וקצת חוקריה של הלשון הזאת נוטים לדבר על „אלף שנות יידיש", אך זו תפיסה מרובה מתוך אידיאליזציה. כל זמן שרובם של יהודי אשכנז ישבו בארץ אשכנז, בחבלים דוברי להגים גרמניים, לא היה הבדל ניכר בין משלבי־הדיבור שלהם ושל שכניהם הגויים ולא היתה דגלוסיה בחיי יום־יום. אכן היתה דגלוסיה בכתב, בספרות: היהודים כתבו בנוסף על עברית גם „עברי־טייטש", היינו גרמנית באותיות עבריות (בעיקר תרגומי תפילות ודברי אגדה למען הנשים ומשוטי העם) ועירבו בה מלים וניבים מלשון־הקודש. כך התפתחה בעין דגלוסיה פנימית: או תשריאת למשלב שבעל־פה, שהוא מובן גם לגויים, ולמשלב שבכתב, שהוא כספר החתום בעיני הגויים. אף־כי היה הבדל רב בין התפקיד הנכבד שמילאה הערבית בחיי הרוח של יהודי גלויות ישמעאל לבין התפקיד העממי והצנוע שמילאה הגרמנית בחיי יצירת והמולחן של יהודי אשכנז, הרי תהליכי ההתפתחות הלשונית היו דומים בשתי התפוצות.

המצב הלך והשתנה כאשר רוב היהודים האשכנזים עקרו מזרחה, לארצות סלאביות. או ניתק המגע החי בין שפת־דיבורם של היהודים ובין הלהגים שבפי גויים גרמנים, ולשונם של היהודים קלטה יסודות סלאביים — פולניים, אוקראיניים, בילהרוסיים ולימים רוסיים. מטבע הדברים נוצרה אז גם דגלוסיה חיצונית, לצורך מגע ומשא עם הרשות ועם גויים הדוברים לשון שונה; פעיקרה (ועדיין לא לצורך קיום קשרי תרבות עם הסביבה הנכרית...). לגבי רוב היהודים בעיירות מזרח־אירופה הדגלוסיה הזאת היתה בסיסית, מינימאלית; חסרה מוטיבאציה לשליטה ממשית בשפת הגויים, בדיבור ובכתב.

עדיין לא היה זה שלב ההתפתחות האחרון של השפה שנתקראה יידיש. תהליכים אוטואמאנציפאציוניים שהתחוללו למן שלהי המאה השמונה־עשרה הביאו להתעוררות העברית (ספרות ההשכלה ואחר־כך ספרות התחייה) ובעקבותיה גם לוקיפת קומתה של שפת המוני העם. ביידיש החלו לכתוב ספרות יפה מודרנית, חילונית וגם דברי פובליציסטיקה, הגות ומדע: כך נרקמה בה עיתונות בעלת תפוצה המונית. הצרכים התקשורתיים והתרבותיים שנבעו והלכו הביאו לתנופת־התפתחות לקסיקאלית וסגנונית ולקביעת נורמות של דקדוק ותחביר ולהתירה לאחידות במכתב. במיפנה המאות התשע־עשרה והעשרים כבר היתה יידיש לא עוד להג עממי אלא „לשון אומה כולה" (המונח הוא של פרופ' אורנן בהחיל אותו על העברית הישראלית). אמנם גורלם ועתיד של הקיבוצים היהודים במזרח־אירופה, שעם

שיהיה זה אוחזי שלפני שקיעה ופורענות. בשנות השואה נקטעו חייהם של מיליונים דוברי יידיש בפולין, בליטא ובשאר גלויות מזרח־אירופה. אמנם יידיש לא תמה לגווע, ובוודאי אות ומופת הוא כי היתה לה פליטה ועדנה — ביחוד במדינת ישראל, שהעברית, אשר נחשבה לצרתה של יידיש, הינה לשונה הרשמית.

עברית, יידיש — אמריקה וצרפת

שנה הנה נתונה על משמעות של השאלה „האם העברית היא שפה צרפתית?" בשנתון האחרון [illegible] של אנציקלופדיה בריטאניקה, [illegible] לשונות העולם [illegible] [illegible] ראשונה; עברית — 7,168,000 דוברים, יידיש — 106,000 [illegible] [illegible]

[illegible]

ארבעה ילדים ועוד חמישה־עשר

למשפחת נבו באשדוד 19 ילדים. ארבעה ממש שלהם וחמישה־עשר מאומצים; גם הם שלהם. עוד הוכחה, שלא כולנו רודפי בצע ומתנכרים לכלל. פואמה פדגוגית ישראלית, אם לא למעלה מזה

מאת אהוד דור
צילם: בועז לניר

„על מצוקות הזקנים כבר מדברים אצלנו. על מצוקות האסירים כבר מדברים. ומה על מצוקות הילדים?" שואלים מירטה ומנחם נבו. בני הזוג, היוצא דופן הזה, כואבים באמת ובתמים את כאבם של אותם ילדים שהם פליטות הנכשלות המייאשת, פרי תאוות אסורות ואהבות־בוסר נוגות. משפחות הרוסות, בתים עצובים. משפחות במצוקה כלכלית ותרבותית, סובלות מבחינה נפשית, מעורערות; לא מתפקדות, הביאו לעולם ילדים. מבלי שיזכו, שוב, להכיר את אבותיהם בעלי הרקע העמום. סיפורים רבים וקשים, אך חזקה עלי פנייתם של מירטה ומנחם שלא לפרסמם, מחשש פגיעה בילדים. והילדים כעת הם ילדים שלהם.

ממש כך. למירטה ומנחם נבו, לזוג הנדיר הזה, יש כיום שבעה־עשרה ילדים בביתם: על פי החוק היבש: הם אומנים חמישה־עשר מהם, ואילו שתיים (תאומות) הן שלהם. אלא שהחוק הוא חוק והמציאות — שונה היא. מי שבא אל ביתם לא רק שאינו יכול להבחין מי הוא מי בבית הזה, אלא שגם אינו יכול להבחין, בעזרת חוש השמע שלו, שאכן מצויים פה שבעה־עשר ילדים. אלה פזורים בכל פינות הבית, ממלאים אותו בפעילות שקדנית ושקטה. בנוסף על כך יש למירטה ומנחם שני בנים גדולים אשר עזבו כבר את הבית.

כאשר כלים כל הקצים, כאשר מיצתה הקהילה את כל יכולתה הטיפולית, ונופלת ההכרעה להוציא את הילד ממשפחתו המסוכסכת — הוא נשלח לכאן. מבחינתם, הם יאמרו לך, אם אין לך סיפור עיתונאי — אל תכתוב. מוטב שלא. עבודה חינוכית נכון לעשותה בצנעה: „אנו חוששים מאוד מהנזק שבפרסום. נוסף לכך, לא כל מה שמפרסמים זה אכן מה שנאמר. ולא תמיד מעלים את הדברים החשובים באמת". מעל לכל שלא ייפגעו הילדים.

כדי לבוא אל ביתם, עליך להגיע לרובע י"א באשדוד. שכונת וילות יוקרתית, המופרשת מן העיר אשדוד, ונטועה בחולותיה מהלך שניים־שלושה ק"מ מן המרכז — היא־היא רובע י"א. אפשר שנעקרה „סביון" נצטייר ברמיונם של מתכנני העיר ופרנסיה. אלא שהשכונה חסרה כל אותם שירותים עירוניים חיוניים, כמו קופת־חולים, דאר ותחבורה ציבורית מסודרת.

אמא ואבא נבו

מירטה ומנחם עלו לארץ ב־1958 והצטרפו, מיד, אל גרעין המייסדים של קיבוץ אור־הנר. לאחר 13 שנים, החליטו בני הזוג, בעיקר מתוך רצונה של מירטה, לעזוב את הקיבוץ ולעבור למקום שבו תוכל למצות יותר את עצמה. זמן קצר לפני כן, החל מנחם את לימודיו באוניברסיטה, בתחומי המקרא, חינוך וספרות. את גמר לימודיו השלים מחוץ לקיבוץ. מנחם, (51), נולד בגרמניה ובגיל צעיר היגר עם הוריו לאורוגוואי, שם גדל והתחנך. כנער הצטרף לתנועת „הבונים", ואף נשלח מטעמה (בגיל 18) למכון למדריכי חו"ל. כדי לעלות ארצה. אלא שאז הוחלט שיישלח לפעילות תנועתית בפארגוואי. שם, בפארגוואי, נולדה מירטה (כיום בת 45) שאף היא, כנערה, היתה פעילה בתנועת „הבונים", וכך נצטלבו דרכיהם. ושם, אמנם, התחתנו ועלו ארצה.

מיד עם בואי, מובילה אותי מירטה בין תשעת חדרי ביתם, המשמשים אף כמעון לכל אותם 15 ילדים, ומראה לי, נלהבת, את כל מלאכות היד של ילדיה. מן הקירות, האצטבות, על השולחנות הפזורים בבית ומן התקרה, ניבטים אליך מעשי ידיהם. היא אינה מקפחת אף לא אחד. „אני מכבדת כל ילד בכך שאני מציגה את עבודותיו," היא אומרת. פסלונים מגבס, אריגות בצמר, ציורי אמאייל, ריקועי נחושת וכיוצא באלה מלאכות יד. מי שרגיל באלה, אינו מתעכב לידן. אלא שעבור אותם ילדים, אלה הישגים ראויים בהחלט. ועל כך גאוותה של בעלת הבית, שאינה חדלה מלהציגן בפניך. בביתה המלא אותם.

להעניק לילדים חום וביטחון

מירטה היא „שר הפנים", על פי הגדרתה המחויכת — שרה בכל. החל מן השעה חמש בבוקר ועד לכיבוי האור אצל אחרון ילדיה, אינה נחה לרגע. מושלת בכל, ברכות שיש בה נחרצות, בלא כל עזרה, על תשעת חדריה ושבעה־עשר ילדיה: מטפלת בילדים, מנקה ושוטפת את הבית, מבשלת, מכבסת, עוזרת בשיעורים, מחנכת, גוערת ומלטפת. לא, היא אינה מעוניינת בעזרה. כלשהי, פרט לפסיכולוג, לעובדת הסוציאלית ולמורה המיוחדת.

אולי זה הרגל מאז, כאשר היתה חברת קיבוץ, אך בעיקר היא חוששת מאובדנה של תחושת בית עבור הילדים. „יותר מדי זרים יבלבלו את הילדים. ויותר מהכל חשוב לי להעניק לילדים חום והרגשת ביטחון. חוץ מזה אינני יודעת להעסיק עובדים אחרים. אני, פשוט, אוהבת לעבוד, אוהבת לעבוד עם הילדים, למען הילדים, לאהוב אותם ולחנכם". ברגעים הפנויים, אלה הספורים, אשר נמצאים לה, היא מוצאת עוד מלאי סביר של מסירות לגידול צמחי בית. „זהו התחביב שלי. ואל תשכח שיש לנו גם כלב".

מנחם, שהוא ממילא, „שר החוץ", עובד במשך היום בתל־אביב. במשרד של „המפעל להכרת ילדי ישראל", וממונה בו על הקליטה וההכוון של הילדים, שב לביתו בתום יום העבודה, ובו במקום משתלב בתפקידו. כל זאת, לא לפני קבלת הפנים לה הוא זוכה מצד הילדים, העטים עליו ומותירים את בנותיו ממתינות בסבלנות לתורן. עליו, על מנחם, מוטלות עבודות החוץ: ענייני הכספים, הקניות, פגישות עם המורים בבתי־הספר בהם לומדים ילדיהם. שיחות עם הילדים ארגון הפעילות בשבתות. בכל שבת שלישית יוצאים הילדים לביקור במשפחותיהם, ובכל שאר השבתות מתקיימת פעילות במעון.

איך נתגלגלו הדברים ואיך הגעתם לכך?

„אחרי שעזבנו את קיבוץ אור־הנר, בו מנחם שימש כמורה ומדריך, עברנו לבית הספר החקלאי — עין־כרם. המעבר מן הטיפול בנוער הקיבוצי, לנוער טעון הטיפוח, היה קשה מאד עבורנו. אבל, נדמה, שבסופו של דבר הצלחנו שם. לאחר מכן יצאנו לשליחות לדרום אמריקה, לפי פניית המגבית המאוחדת ולפי רצונו של מנחם," מסבירה מירטה „וכשחזרנו, אמרתי: ,עכשיו תורי'". זאת אומרת כעת נחפש דרך שתענה על הציפיות שלי. חיפשתי אתגר הקרוב לרוחי ולאהבתי. חברה שלי הראתה לי מעון לילדים בירושלים, זה הדליק אותי. זה היה בדיוק הדבר שכנראה רציתי. היא הציעה לי לראות את המקום הזה בו אנו חיים היום, שהיה מוזנח מאוד, והיו כנגדו טענות קשות מצד השכנים. אבל אנחנו החלטנו לנסות ולקבל אותו."

כאן מרגיש מנחם: „ההחלטה לא היתה קלה עבורנו. היו לנו הרבה חששות שאולי אנחנו עומדים לעשות משהו לא טוב. בעיקר התלבטנו ביחס לשתי הילדות הקטנות שלנו, שאז, לפני שבע שנים, הן היו בנות שלוש שנים בלבד. לא ידענו כיצד כל זה ישפיע עליהן. גם חששנו מאובדן הפרטיות שלנו, כפי שאכן קרה. אחרי הרבה שיחות שהיו לנו, בינינו, ובתוך המשפחה כולה, הגענו למסקנה שנלך למעון."

דברים כאלה נותנים ערך לחיים

„היום, לאחר שעברנו פרק זמן לא קצר," כך מירטה, „אפשר להצביע על כך, שלבנות שלנו לא נגרם למעשה כל נזק. אמנם הן הפסידו מעט, אולי בפרטיות שבין הורים לילדיהם, אך קיבלו דברים רבים אחרים. המצב לגביהן הולך ומשתנה, משום שהן הולכות וגדלות, וכיום יש לנו ילדים קטנים מהן. למזלנו הן בנות טובות ונוחות, אבל אינני יודעת מה יהיה בעתיד. נראה לי, כפי שאני צופה את הדברים כיום, שהן לא תיפגענה. הן מקבלות בדיוק מה שמקבלים כל הילדים במעון, מלבד היציאות בשבתות או החופשות. לנו עצמנו אין זמן משלנו, חוץ מאשר בחגים. שבת אחת יש לנו בכל שלושה שבועות, כאשר הילדים יוצאים לשבת־ביקור אצל הוריהם. למרות שסדר היום שלנו כל כך אינטנסיבי, אנו עושים זאת בכל כאבי לב. אפילו שלא תיארנו לנו מראש, שהעומס עלינו יהיה רב עד כדי כך."

מנחם אינו מניח לשיחה שתעלה תמונה אידילית מדי, של אנשים הכורעים תחת נטל שליחותם: „אף יחד עם זה, יש בפועלנו דברים יפים ואין אנו רק מקריבים קרבנות. הילדים הם חלק מן הבית, ואנחנו נהנים מאוד מכל זה. את מירטה מלהיב כל דבר שהיא יכולה להעניק לילדים, כל מה שמביא להם אושר. כזאת היא. כמעט שכחנו, כולנו, שדברים כאלה נותנים ערך לחיים."

כשהגיעו מירטה ומנחם לביתם, כפי שתואר לעיל, מצאו את המקום בלתי מטופח, אם לנקוט לשון נקייה, ורחוי עליו תושבי השכונה. היה עליהם להשקיע מאמץ רב בשיקומו של המעון, ובד־בבד בטיפול נכון, נמרץ ורגיש בילדים. כעבור זמן בהשתדלות מרובה ובאהבה, נשתנו פני הדברים. תושבי השכונה, שהתנכרו תחילה, שחששו מן הפגיעה באיכות חייהם ובערכן של הדירות הסמוכות למעון, ממפגש עם הילדים הזרים, החלו להכיר בחיוניותו של המעון. כיום, המקום הפך לחלק אורגני מן הנוף, ומשמש מושא לגאוות אנשי הרובע. ילדיהם של מירטה ומנחם, שוב אינם שונים מילדי השכנים. לא בלבושם ולא בדרכי התנהגותם. אלה מבקרים אצל אלה, ואף [illegible] במשותף חלק בחוגים המתקיימים במרכז הקהילתי ובפעילויות השונות.

פיקדון יקר

סדר היום של הילדים, מחושב ומאורגן היטב, עד לאחרון הפרטים. החל מן השעה שש בבוקר, בה משכימים הילדים כולם (מירטה ומנחם שעה אחת קודם), ועד לכיבוי האורות אצל הקטנים וה„לילה טוב" אצל הגדולים.

הילדים: שלושה בני 6-5 הולכים לגן חובה; אחד הולך לכיתה ב'; שניים לכיתה ג'; שניים לכיתה ד'; שניים לכיתה ה'; שניים לכיתה ח'; שלושה לכיתה ט' — כולם נוטלים חלק בתורנויות של סידור חדרי־השינה וחדר־האוכל. השיטה היא שיטת החונכות: לכל ילד קטן יש ילד גדול ממנו החונך אותו. כל הילדים ישנים בחדרי השינה אשר בקומה השנייה, בחדרים על־פי בחירתם.

מירטה בסגנון ומזג דרום־אמריקני, חם וקפדני, טורחת בטיפוח אישי וטיפוח הבית של הילדים כולם. כך גם ביחס לפרידה לפני ההליכה לבית הספר, כך בקבלת הפנים עם שובם, כך בהכנת השיעורים, הארוחות, הבילוי וההכנות ליום המחרת. הילדים מגיעים לכאן על־פי הפניה של עובדות סוציאליות וטסט של פסיכולוגים, ועל־פי הפניה של המערכת הטיפולית הכוללת, אשר ממיינת את הילדים אל צורת הטיפול המתאימה להם: מעון, פנימיה, קיבוץ וכו'. מירטה אינה חוששת לקבל אף ילדים, אשר נחשבים קשים לטיפול, ואשר אינם, כביכול, מתאימים למעון, והיו להם הצלחות.

כמה מן הילדים אשר סיימו אצלם, משרתים כיום בצבא ואף שומרים על קשר מסוים אתם. ילדים אחרים, חזרו אל בית הוריהם, ומתוך תחושת התחרות של ההורים הקשרים אתם נחלשו. הילדים, אחר הכל, הם רק מעין „פיקדון אצלנו" — מסבירה היא.

אל המעון מגיעים ילדים מכל חלקי הארץ, מגיל שש עד עשר שנים, ונשארים בו עד לסיום הלימודים בחטיבת הביניים. לילדים הבאים לכאן, רקע משפחתי קשה מאד. מערכת הקשרים בין ההורים לבין עצמם, ובינם לבין ילדיהם מסובכת ביותר. „ברובם, מגיעים לכאן הילדים, מאותן שכבות בציבור, שהחברה חייבת להן, לפי דעתם, ללא סוף וללא גבול. וככל שתעניק יותר, וככל שהרמה תעלה, כך תעלינה אף התביעות."

אלא, שלכל המלאכה הנאה הזו, דרושים תקציבים רבים. ואלה, כידוע, הולכים ומתכווצים, ואינם מספיקים דיים. לא, אין הם מתלוננים, אך מצוקתם עלתה מן הדברים.

חלק מן הפעילות ממומן ממשכורתו של מנחם. התקציב עבור כל ילד, ניתן על־ידי „המפעל להכשרת ילדי ישראל" והוא זהה לזה המשולם לכל משפחה האומנת ילד. אין בו כדי לענות תמיד על הצרכים, הם ציינו בפניך: לא אופניים, ולא שקי־שינה, ולא שאר החלומות הגדולים של ילדים קטנים, שהפרוטה לא מצויה בכיסי הוריהם. גם הרישום של הילדים כמנויים בקאנטרי של אשדוד, הוא על חשבונם. הרי אי־אפשר להפלות אותם מילדי השיכון האחרים.

„אמנם, אנחנו מעוניינים מאוד, שיבואו עוד משפחות ויצטרפו אלינו במעשה הזה, אך חשוב לציין את התנאים שההצלחה תלויה בהם: העבודה חייבת להימשך בעקביות רב־שנתית. אין זה עיסוק לפרק זמן קצר ובלתי מחייב. דרושה כאן עמידה מסורה ונחרצת בתפקיד המוטל עליך. נחוצה יכולת ארגון מעולה וחוש התמצאות בנושא כולו. חייבת להיות שפה משותפת בין בני הזוג — בלא סיוע הדדי של שני השותפים לא יכולה העבודה להצליח. אתה מוכרח לציין את החשיבות הגדולה שיש לעזרה שאנו מקבלים מבית־הספר ומן המרכז הקהילתי. בפנינו, אף ניצבה בעיה אישית, כיצד להוכיח לשכנים מהי רמתנו האישית והמשפחתית, כדי שנתקבל בשכונה היוקרתית הזו."

„מהי המטרה? לנו עצמנו לא ברור, אם אנו מחנכים אותם, את הילדים שלנו — את הדור הזה, או שלמעשה, השפעתו של החינוך שלנו תהיה על ילדיהם, כלומר, הדור הבא. מה שחשוב מכל, זה להעניק סולם ערכים שונה מזה של הוריהם, שיהיה להם יותר ביטחון בעצמם וביכולתם. חינוך לעצמאות. הרגשת הערך המשפחתי: הם רואים אותנו, כיצד אנו מתייחסים אחד לשני, ורואים שאפשר גם לחיות אחרת. וכמובן, הקניית הרגלים תרבותיים וכל שאר הנהגים המקובלים בחברה ואשר לא חונכו להם."

„כל ילד וילד סופג זאת באופן אישי ואנחנו רק מקווים שמשהו ידבק. החינוך, אחר הכל, הוא שינוי בהתנהגות: שלהם או של הדור הבא." מי ייתן.

כך אומרות בנות נבו

אורנה: אני חושבת שאנחנו זוכות לחוויות שמעטים זוכים להן. לדעתי זה יותר מתאים לי. כמובן שאנחנו מאוד אוהבות את האחים שלנו.

לפעמים, אנחנו מרגישות שחסרה לנו קצת האמא שלנו, אבל בדרך כלל זה בסדר. אני שמחה שההורים שלי עוזרים לילדים, והיום גם אני כבר יכולה לאהוב כל מיני דברים לילדים הקטנים. אני לא מקנאה בילדים, גם להם מגיעה אהבה.

מיכל: אני מרגישה שזה נותן לי הרבה חברים ולא משעמם לי. שזו חוויה להיות במשפחה גדולה עם גדולים וקטנים. אני לא חושבת שכשאגדל גם אני אטפל במעון של ילדים. זאת עבודה רבה מדי. עבורי מספיק שאחד במשפחה עושה את זה. אני רוצה שתהיה לי את החיים מבלי להיות תלויה במישהו.

וגם עזרה במטבח

שיעורי בית בחדר האוכל

שעשועים בסלון

מירטה ומנחם נבו ושתי בנותיהם התאומות, מיכל ואורנה

אגדת חורף או שבחי הרכבת

מאת גיורא מנור

כבר 150 שנה דוהרות להן רכבות על פסי־הברזל באירופה. אמנם כבר ללא שובל של עשן, וללא הריח הרומנטי של הפחם בתחנות הרכבת, אלא בצורה שקטה להפליא, נקייה ותרבותית. בתא המחלקה הראשונה תלויה על הקיר תמונה צבעונית, מעשה ידי אמן, שהנציח את נסיעתה הראשונה של אחת הרכבות. נהג הקטר, הניצב מאחורי דוד הקיטור לבוש פְרָק וצילנדר, וליד המסילה רצים להם נערים, לעקוב אחרי המפלצת המיכנית, שסימלה, אולי יותר מכל, את המהפכה התעשייתית וקירבה את בתי־החרושת אל מקורות חומרי־הגלם ואת המוצרים אל הצרכנים.

אין זה באופנה לגנות את נמלי־התעופה המצוחצחים והשוממים, דווקא כשהם הומים המוני נוסעים, ואת טקסי קבלת הקהל עם שקילת המזוודות וקביעת מקום המושב. אבל דווקא היעילות. שעה שאתה מבין שלנדוד על פני אירופה מעיר לעיר, דורשת לשוב לאמצעי התעבורה הישן — הרכבת. נכון שבמשך שעה של טיסה אתה עובר דרך שלרכבת נחוצות 4 שעות או יותר כדי לעבור אותה. אבל נחוץ לצאת מהעיר לנמל התעופה, וזה דורש לרוב שעה, צריך להיות אצל דלפק חברת התעופה שעה לפני הטיסה, ושוב יש לדוג את המזוודות אחרי גמר הטיסה, לחכות לאוטובוס המסיע אותך לטרמינל שבעיר־העיר. ומשם לתפוס חשמלית, אוטובוס או מונית, לכתובת שאליה עליך להגיע. בסך הכל זה בערך אותו פרק זמן שדרוש לרכבת להגיע לאותה מטרה.

תחנת הרכבת על פי רוב מצויה באמצע העיר, בכיכר המרכזית. אתה עולה ובוחר לך היכן אתה רוצה לשבת, הנופים חולפים בחלון, ואנשים באים, נכנסים ויוצאים. פנורמה אנושית מרעננת. שעה שבאווירון אתה לחוץ בין שני בני־אדם שהמחשב הבלייכול קבע שהם יהיו שכניך.

ויש זמן לשוחח, לשתות קפה או בירה מעגלתו של המזנון הנייד שנע בפרוזדור. אפשר לפתוח את הרגליים — ואם מתמזל לך מזלך, למצוא מכר חדש.

ידוע שהמקריות בחיים נראית בלתי מתקבלת על הדעת במסגרת יצירה אמנותית, סיפור או מחזה. אבל אני נשבע, שמה שאני עומד לספר הוא אמת לאמיתה ולא פרי דמיון לוהט. העזתי שעות נוספות בהשפעת צפייה בסופרות בפופעים ביומתיים.

פרייבורג היא עיר עתיקה, קטנה (250 אלף תושבים), בפינה בה נפגשות גרמניה, צרפת ושווייץ ליד באזל, שבתיה אשר נהרסו בסוף מלחמת העולם השנייה, משוחזרים להפליא. במרכז המסחרי הישן, המשמש להולכי־רגל בלבד, רוכזו כל בתי המסחר. בהתאם למסורת של ימי־הביניים (שהגרמנים חידשו לאחרונה) וכמו ביבוק של פעם, זורמים להם מים זכים בתעלות־אבן קטנות, כמין תצוה מיניאטורית. בעיר זאת יש תיאטרון־מחול צעיר ומעניין, שיש בו אפילו רקדן ישראלי. אבל זה סיפור אחר.

שלושה צ'כים מכל העולם

בדרכי משם לשטוטגרט. בבוקר קר עם שלג קל, הלכתי לי לקרון־המסעדה והזמנתי קנקן קפה. בשולחן שמשמאל ישבו להם שלושה גברים ואישה אחת, ודיברו על פראג ויופיה הבארוקי המוכר. אחד האנשים ניסה לתקן לעמיתיו את הגיית השמות הגיאוגראפיים הצ'כיים, וה„רש" המתגלגלת שלו הסגירה את מוצאו מיד, הלא גם אני עצמי יליד פראג ונטיתי להשיחה, אבל הנימוס מחייב — ושתקתי.

חזרתי לתאי, ואחרי כמה דקות נכנס אותו צ'כי, ישב מולי, שלף סיגריות מכיס מעילו וביקש אש. במקום לענות לו בגרמנית, אמרתי לו בצ'כית: „הנה הגפרורים, בבקשה", הוא היה מופתע, כמובן, והתפעל מיכולתי לשחק את הפרופסור היגינס (מ„פיגמליון" של שאו או אם תרצו מ„גבירתי הנאווה"). גיליתי לו במשך השיחה את סוד העניין, ושוחחנו בצ'כית. הסתבר שהאיש הוא זמר אופרה, שחי כבר 6 שנים בשווייץ, לשם ברח ממולדתו, ועכשיו הוא נוסע להשמיע קונצרט בעיר אוג'ס בורג. עוד אנחנו משוחחים, נכנס לתא גבר כבן 50, גרמני לכל דבר. המשכנו בשיחתנו, ואז אמר הנוסע החדש: „אני כבר איני מסוגל לדבר צ'כית, אבל אני מבין שפה זו, כי נולדתי בעיר זנוימו", (עיר מפורסמת במלפפוניה המצוינים). מאז גמר מלחמת העולם, הוא חי בגרמניה ושכח את הצ'כית כמעט לגמרי.

איך קורה שמכל מיליוני האנשים נמצאו להם באותו תא רכבת שלושה שנולדו בצ'כיה? עובדה. אחד שבא לישראל מפראג ערב מלחמת העולם, שני שגירשו את משפחתו הגרמנית מאותה ארץ אחרי הניצחון על הנאצים, ושלישי שלא חזר מחופשה במערב, מקץ 30 שנות משטר קומוניסטי.

ואולי אין לכל זה משמעות. אבל רק ברכבת הטובה והישנה אפשרית פגישה שכזאת.

„מלחמת העולם כל כך מורגשת כאן, כאילו זה קרה אתמול!" אמר לי אמיר קולבן, רקדן ישראלי הרוקד כרגע בתיאטרון־המחול של אותה פרייבורג צעירה. כאן לא מלחמת לבנון היא „המלחמה האחרונה", אלא זו של 1939־1945. ומזה אי אפשר להתעלם. ברגע בו נכנס אותו גרמני־צ'כי לתא ואמר מיהו, ניצב לרגע העבר כחומה עקופה. אבל מורגשת, ביני לבינו. וגם עמיתנו הצ'כי. הלא־גרמני נראה כמי שעשה בראשו חשבון מהיר של עבר ואשמה.

האפיזודה הצ'כית הסתיימה בתחנה בשטוטגארט על כוס בירה חטופה, לפני שהטנור תפס את הרכבת שלו הלאה, הגרמני הלך לו לישיבה של האיגוד המקצועי שלו, שבו הוא איזה פונקציונר ואני הלכתי לתיאטרון הממלכתי של ויטמברג, ליטול מהקופה את הכרטיסים למופע של הערב.

בגרמניה יש סדר

דנמרק, היא, כידוע, מדינה של כמה וכמה איים וחצאי־איים. כדי לקצר את המסע, נוסעת הרכבת מקופנהגן להמבורג על גלי הים הצפוני. משמגיעה הרכבת להוף, נפתחות לפניה דלתות־ענק בהאוניה של ספינת־מעבורת, והקרונות גולשים להם בנחת לבטן האנייה. כל הנוסעים יוצאים ומטפסים לסיפון — והכל רצים אל החנות הפטורה ממכס, עד שהספינה נראית כסופר־מרקט גדול, הומה מרוב קונים.

ברגע שכלי־השיט המכיל את הרכבת ואת עגלות המכוניות, שאף הן נסעו ועלו (סליחה, במקרה זה, ירדו) לבטן האנייה, מתנתק מארכת דנמרק ונמצא במים חוץ־טריטוריאליים, נפתחות דלתות הסופר־מרקט, והדנים, השוודים (הסובלים, כידוע, מחוקי ממכר אלכוהול חמורים) והגרמנים השבים הביתה, מתנפלים על בקבוקי המשקה וממלאים כלים ותיקים בסיגריות ושאר חפצים, שעל פי רוב אתה קונה ברגע האחרון, לפני שאתה עולה על האווירון בדרכך הביתה וה־Duty FREE הנוגע.

כעבור שעה שוב יורדת הרכבת מהאנייה והמסע נמשך, והפעם כבר בניהול הרכבות של גרמניה, וזו הרכבת הנוחה והמאורגנת ביותר במערב אירופה. אמנם, צריך לציין, שכל יושבי התא הופתעו עם היציאה, שעה שהגיעה מלפפתעו נערה נאה עם המזנון הנייד שלה, מוזגה לכל קפה או תה — וסירבה לקבל כסף תמורת המשקה. זוהי מחוות של המלכות הדנית. (ואולי כך זה רק במחלקה הראשונה. לא ניסיתי לברר מה עושים ל„פשוטי העם" במחלקה השנייה).

בגרמניה, אמנם, לא מחלקים משקה חינם אירכסק, אבל לעומת זאת מספקים אינפורמציה בשפע. אין צורך להטריד את מבקרי־הכרטיסים כדי לברר מתי נגיע ליעדנו — כי בכל תא מצויים שלושה־ארבעה „מלווינסיעה". ז.א. פרוספקטים מודפסים, ובהם כל מה שרצית לדעת על רכבת ה„INTER-CITY" שלך. מתי תגיע לכל מקום, ומתי היא שוב יוצאת לדרך, איזה קווי רכבת מתחברים אליה בכל תחנה ותחנה, מה המרחק בין תחנה לתחנה — בקיצור כל מה שרצית לדעת ונאלצת לשאול, לפעמים בשפה שאינך שולט בה היטב. לכל „אינטר־סיטי" כזו יש שם משלה, פעם נסעתי ב„מוצארט" ופעם אחרת עם „הצייר הולביין", הכל לפי הכיוון והאיזור.

ואם שכחת להיפרד ממישהו, או שאתה רוצה להודיע למארחיך מתי תגיע, בקצה הרכבת יש תא־טלפון, וכו. בעזרת מטבעות (המכשיר גם נותן עודף, אם גמרת את השיחה לפני שנגמר הכסף ששלשלת...) אתה מחייג לכל העולם. באמת מה עוד אפשר לבקש?

ושוב, בניגוד לאווירונים, אפשר להבין ללא בעיות את ההודעות הנשמעות במערכת־הכריזה שבתוך הרכבת. אני כמעט בטוח, שבכל חברה לייצור מטוסים יש מהנדס מיוחד, הדואג לכך, שמה שמשמיע הקברניט או „מנהל הטיסה" (ותוארו האופנתי של הדייל הראשי...) לא יהיה מובן ויישמע כקול מחכית. רק משחוזרים על ההודעה בשתיים־שלוש שפות, אתה תופש מה רוצים וגם אז על פי רוב המידע מיותר.

מבקרי הכרטיסים ומנהלי הרציפים בגרמניה (שעדיין חובשים את כובע המצחייה האדום, כמו בימים ההם, אבל כבר אינם מנפנפים בדגל אדום, לסמן שהרכבת מוכנה ליציאה. אלא מורים לנהג לנוע בעזרת מכשירי אלחוט, כמו של אנשי ביטחון), סובלים, אני בטוח מבעיות אורטופדיות. כי כולם כאיש אחד נושאים תחת שמאלם ספר עבה מאוד — מעין משרד נייד עם לוח הרכבות, ועם תלושי התוספות שעליהם לגבות, וכל מיני טפסים. וכל זה משקלו יותר מקילו. עובד רכבת ותיק, זרועו השמאלית ארוכה בוודאי בכמה סנטימטרים מהימנית — בשל כובד המשרד הנייד, שהוא נושא במשך כל יום העבודה תחת שמאלו.

מה עושה האישה הזקנה, עם חבילותיה, שזה עתה ירדה מהקרון, ואינה יודעת היכן מצויה הרכבת שאליה עליה לעבור? בגרמניה היא לא צריכה לרוץ למודיעין. על רוב הרציפים בערים הגדולות עומד לו (או עומדת, לפי המקרה) „תחנת אינפורמציה ניידת", משמע פקיד או פקידה מיוחדים, שתפקידם לספק אינפורמציה — כפי שמורה הכתובת שעל הכובע שלהם.

בקיצור. יש סדר.

אגדת חורף נוצצת

מכוניות ישנות ברחוב תחת שמיכת־שלג לבנה. ופתאום אנחנו באוסטריה. את זאת אפשר לדעת, למעשה, רק מכך ששמות התחנות כתובים עכשיו לבן על גבי כחול ולא שחור על גבי לבן, כמו ברפובליקה הפדראלית, ולרציף קוראים כאן Bahnsteig ולא Gleis, כמו מהצד ההוא של הגבול. בכלל, כל טקסי החתמת הדרכונים וביקורת הגבולות כמעט נעלמו מן העולם המערב־אירופי, והדרכון אינו עוד עדות נאמנה באיזה ארצות ביקרת — הוא נותר בתולי, ריק, ורק בלוד משאירות בו חותמות סימן וזכר ליציאה וחזרה.

כל העצים נראים כאילו כבר קושטו לקראת חג־המולד, אם כי עדיין רק חודש נובמבר. בזכות השלג. אגדת־חורף נוצצת.

שקספיר, כנראה לא למד הרבה גאוגראפיה בבית־הספר היסודי בסטראטפורד. וכידוע, לאוניברסיטה לא הלך. ואולי עובדה זו היא שגרמה לכל התיאוריות המשעשעות, שהעסיקו את חוקרי הספרות במאה ה־19, על כך ששקספיר לא היה אלא שם־עט של ביקון, או שאת מחזותיו חיבר, בעצם, מרלאו, אחרי שמת (או נרצח) בגיל צעיר. מכל מקום, בשירו של עמיתו ג'ונסון, בפתח המהדורה הכוללת הראשונה של המחזות כולם, נאמר, ש„ידע אך מעט לטינית ועוד פחות יוונית". ולכן אין זה פלא, שב„אגדת החורף" שלו, כתוב, שסצינות מסוימות מתרחשות „על חופי בוהמיה" וזה משעשע כמעט כמו שמה של הפארסה שהוצגה השנה בארץ, „על חופי שווייצריה". אלא שעכשיו עוברת הרכבת בדרכה מגרמניה לאיטליה כמעט „ליד חופי צ'כיה", ואגדת החורף, שבכותרת רשימה זו, אינה מתייחסת לשקספיר והגאוגרפיה מלאת הדמיון שלו (אני מניח שהוא חשב על בוהמיה כעל משהו רחוק, כמעט מיסטי). שהרי 400 שנה אחר כך, השיב בפרלמנט הבריטי הלורד צ'מברליין, משחזר ממינכן וטענו נגדו כי מכר את בעלת־הברית, צ'כוסלובקיה, להיטלר בנפנוף המטרייה המקופלת שלו, ש„זו ארץ רחוקה, הידועה כאן, (בלונדון) אך מעט". עכשיו זה נראה כמשהו בלתי־אפשרי, אירופה קטנה, ובעצם כל העולם הצטמק. (אגב, מינכן, שם אכלתי הבוקר נקניקיה לארוחת הבוקר במזנון הרכבת. בחברת יוגוסלבים וטורקים בעלי שפמים וכובעי־מצחייה, עד שתהיתי אם אני, ושני הסטודנטים ליד השולחן הסמוך, הננו הסועדים היחידים הדוברים כאן גרמנית על בוריה...).

אבל בכותבי, „אגדת חורף" משלי, חשבתי על משהו אחר לגמרי. על שירו של היינריך היינה בשם זה, באותה בלדה עוקצנית הוא אומר:

Denk ich an Deutschland in der nacht
Da bin ich um den schlaf gebracht...

בתרגום חופשי (מאור):

שעה שאחשוב על גרמניה בלילות,
שנתי תנדוד...

כן, בכל פעם שישראלי (או סתם יהודי) מגיע לארץ זו, עולה רגע של הרהור, המבריח את השינה. כל השבועיים הללו לא חדלו העיתונים מלעסוק בהצגת מחזהו של פאסבינדר בפרנקפורט. מחזה שנושאו רכושן יהודי, ההורס את העיר למען בצע כסף. בהתאם למסורת ה„ירוקים" למיניהם, תפסו את הבימה, בליל־הבכורה. 26 נציגים של הקהילה היהודית של העיר, וכרזות בידיהם, המוחות על המחזה האנטישמי. לדעתם. וזה גרם למבול של מאמרים ודיונים ולמבוכה רבה. המחזה אינו מי יודע מה, או יצירה אמנותית שהכרח להעלות אותה על הקרשים. ומנהל התיאטרון לא כל כך ידע, איך לצאת מהתסבוכת, אליה הכניס את עצמו ואת שחקניו.

אחרי דחיות שונות הוא החליט החלטה לא נעימה, אבל הכרחית: לבטל את המופע, והאנשים המתקדמים נאלצו בעל־כורחם להגן על חופש היצירה והביעו את התנגדותם העקרונית לצנזורה מכל מין וסוג. אבל בחצי־פה, כי את ההחלטה להציג את „האשפה, העיר" היה קשה להצדיק. כך קורה לעתים קרובות גם אצלנו — התערבות הצנזורה מאלצת את המבקרים ללחום על הצגתו של מחזה שאינו שווה, בעצם, את המאבק. אבל אין ברירה.

ביום א' הופתעתי לראות דגלי הרפובליקה הפדרלית מורדים למחצית התורן. לא ידעתי איזה אבל לאומי מציינים בזה, עד שפתחתי את מכשיר הטלוויזיה, והתברר, שזה „יום הזיכרון" לחללי שתי מלחמות העולם.

בישיבת הפרלמנט בבון (המשודרת בשידור ישיר), נאמרו דברים אמיצים למדי ללא התחמקות, ותוך הזכרה מפורשת של פשעי הנאצים. אי־אפשר כאן שלא לחשוב על העבר, המדיר שינה מעיני מי שחושב על גרמניה בלילות, ממש כמו שכתב היינה.

שמות הערים מספרים כולם על קרבות ומלחמות שהיו. אבל העשב והשלג מכסים על הכל, ממש כמו בשירו של קארל סאנדבורג האמריקני, „אני העשב, כעבור 30 או 40 שנה אני מכסה הכל".

גשרים דקים, אלגנטיים, מחברים על פסגות האלפים, רכבת, כאילו, רכבת צעצוע זעירה, דוהרת מעלינו שם, בשמים. הדרך כולה עקלתונים עד שעתה רואה מחלון הקרון את הקטר. אבל איפה שובל העשן, איננו.

האם לא כאן פסעו הפילים המשוריינים של חניבעל? האם לא כאן התקדמו הטנקים של בעלות־הברית אל „המבצר האחרון" של הרייך השלישי? עכשיו הכל שקט ואידילי. „אני העשב, אני מכסה הכל", לא הכל, המחשבות נותרות.

ובג'נבה דנים רייגן וגורבצ'וב, איך להבטיח שאיש לא יוכל לשוב ולהפוך את אירופה לבית־קברות ענקי, בתנאי שלכל אחד מהם בכל זאת תישמר האופציה, להשמיד את העולם.

לתא נכנס בחור צעיר בחולצה ללא־עניבה, לבוש מעיל קורדרוי. כל כך אזרחי ולא רשמי, עד שלא תפשתי שהוא מבקש לראות את הדרכון. שומר־הגבולות האיטלקי הבלתי פורמלי הזה, אפילו הוא העלה בי זיכרונות של תקופה אחרת.

... שנת 1937, ממש כאן, ליד מעבר ברנר ואני נוסע עם הורי לחופשת קיץ בריביירה האיטלקית. בזה אחר זה נכנסים לרכבת ג'נדרמים, ומוכסים, ושוטרים איטלקיים, במדי שרד. אחד יפה מרעהו, קאביניירי עם נוצה על כובע, קצינים עם שרשרות זהב על כתפם השמאלית ודרגות נוצצות על הכתפיים. ועכשיו הסטודנט הנחמד הזה: שאלתי אותו, למה אינו לובש מדים. או איזה סימן רשמי אחר.

„אנחנו עדיין על אדמות אוסטריה. ומחוץ לגבולות המדינה אסור לנו ללבוש מדים". הסביר, ועיין בספר עבה. אבל שמי, כנראה, אינו מופיע ברשימת הטרוריסטים המבוקשים, ואינו פלאטו־שרון, כך שהוא מחזיר לי את הדרכון ואומר „תודה" — ואנחנו כבר באיטליה.

בקרון הרכבת האיטלקי מעל מושבים אדומים־חומים של המחלקה הראשונה מצויים מיני מתקנים מוזרים: טבעת וריפוד גומי בתוכה, ומין מדף זעיר, מתקפל. למה זה טוב? להציב כאן בקבוק יין, כדי שלא יתהפך, חלילה, אם הרכבת עוצרת פתאום. יופי של מכשיר איטלקי.

וכמו בימים ההם, עובר בפרוזדור מלצר ופעמון בידו, מזמין את הנוסעים למסעדה.

כבר עברו ארבע שעות, אילו טסתי כבר הייתי מזמן ברומא. אבל איפה רואים בטיסה כל המראות הללו, החולפים בחלון? איפה החוויות? אם הפנאי בידך אסור לוותר על התענוג של נסיעה איטית, אבל אמיתית, עם תחושה של מעבר ומרחקים, ברכבת.

אפשר ללכת לאכול כשסערה חורפית מופיעה פתאום ועוטפת את השחור/לבן של הנופים, והירוק הכהה או הבהיר של העצים, וגגות הרעפים של הבתים הבודדים שוב לובשים צבע והשלג נוצץ כמו בגלויה.

רכבת היא תרבות. אווירון הוא מכשיר־תעבורה בלבד.

דומיניק אפייה: „אוטופיה של תחנות רכבת", 1978

מסע בארצות אירופה הוא חוויה אמיתית דווקא ברכבות. נוח, מרווח, מגיש נופים מרהיבים, מזמן פגישות מפתיעות ומעלה זיכרונות המתחדשים בכל תחנה ותחנה

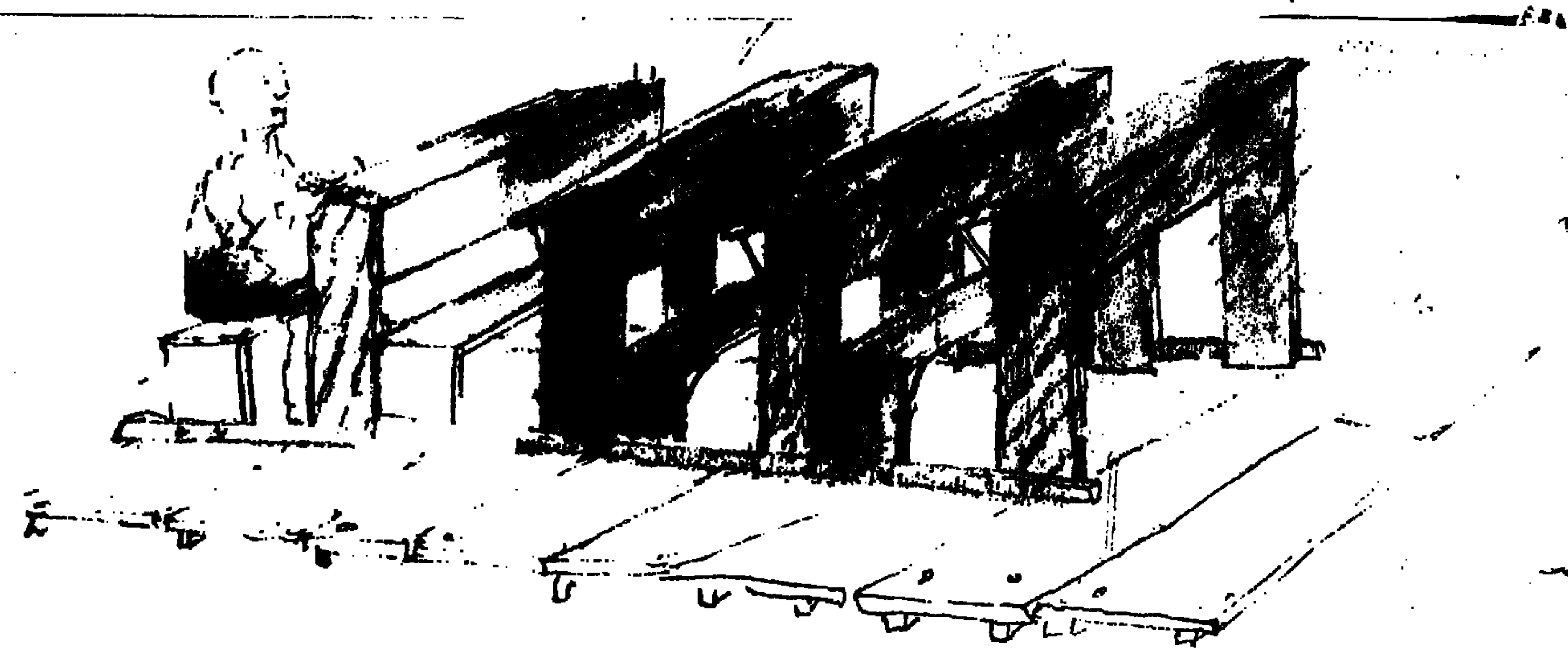

טדאוש קנטור ותיאטרון ה״קריקו״
חשבנו בישראל הצגת ״הכיתה
המתה״ שלהם זכתה להצלחה
רבה. הבימאי הפולני אף רושם

קנטור — הבימאי הפייטן

זקן עם אופניים ישנים

טדאוש קנטור — סופר, צייר, מחזאי ובמאי, בעצם כמעט איש־הרנסנס, האמן השולט במידה שווה בכל תחומי היצירה. הוא ניצב על הבימה עם שחקניו, ומנצח עליהם ועל הטכנאים בידיו הגדולות, שלפעמים מורמות באוהרה, לעתים מורדות בייאוש, ועל פי רוב תומכות בסנטרו, כאילו הוא רואה את יצירתו בפעם הראשונה, והוא תוהה מהי המשמעות של כל זה. לפתע הוא נעור לחיים מהרהוריו, וכאילו מהפנט את המבָצעים, כמין סוּנגָלי, המעלה באוב דמויות מן העבר.

„תיאטרון המוות” שלו מזעזע, אבל גם משעשע, ולפעמים עליז, כמין הלצה מקאברית.

הוא אינו יהודי, אבל סמלים יהודיים מופיעים לעתים קרובות ביצירתו. תלמידי הכיתה המתה שלו לומדים „קמץ אלף אָ, קמץ בית בָּה”, כמו בחדר.

רשימותיו, והסצינות שהוא יוצר, מגלים „סודות מהחדר”: יצריות, מיניות, פחדים; מיניאטורות, המכילות עולם ומלואו. הכיתה היא עולם הילדות של הזקנים.

ליצירת הפיוט הבימתי שלו הוא אינו זקוק אלא לפנסי־בימה מעטים, וקצת רהיטי־עץ פשוטים. כל היתר הם שחקנים, דימויים ואסוציאציות. הפיוט של הבאנאלי, היום־יום מוגבה למישור שירי.

ג.מ.

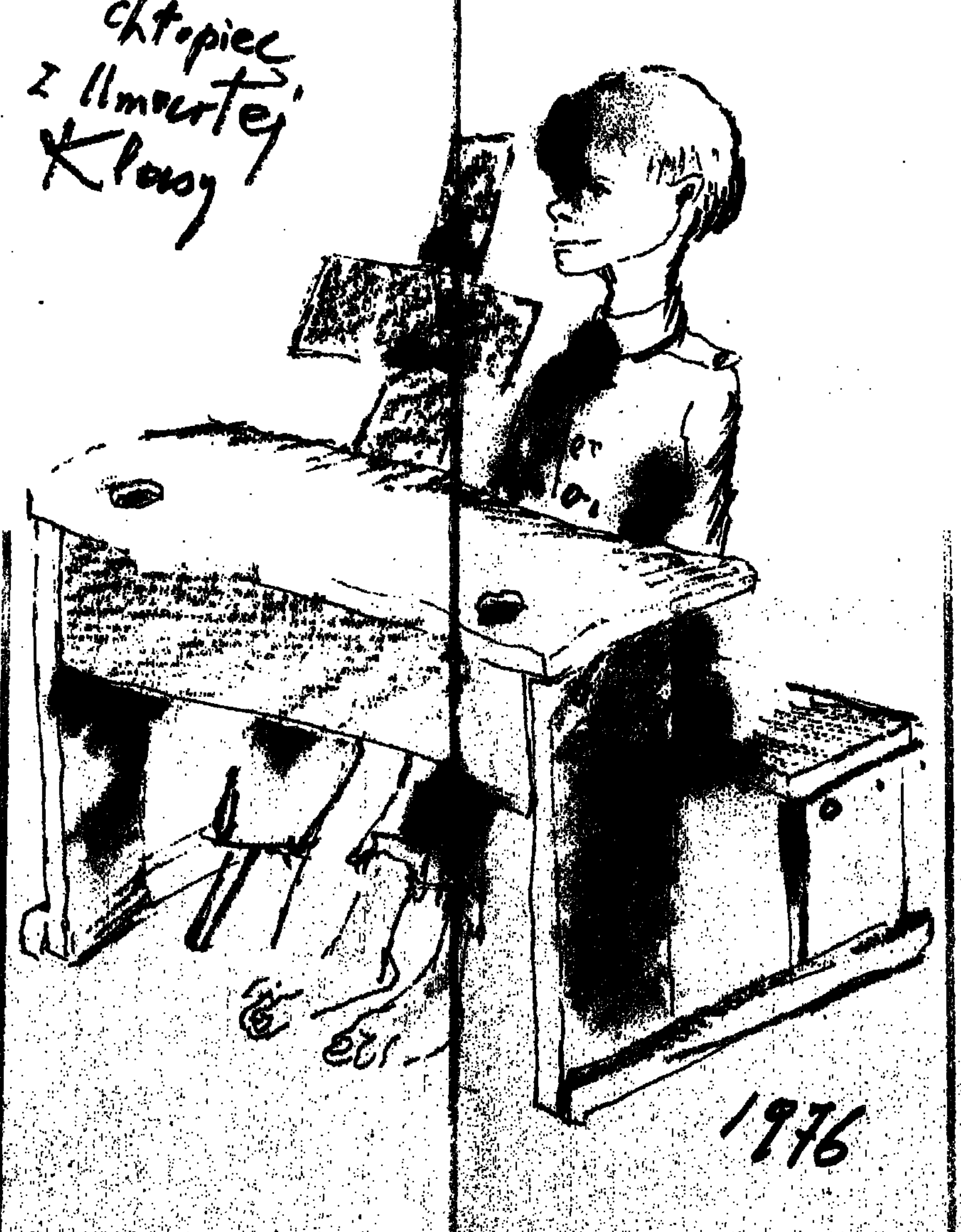

נער מן הכיתה המתה

איש זקן „עומד בפינה”

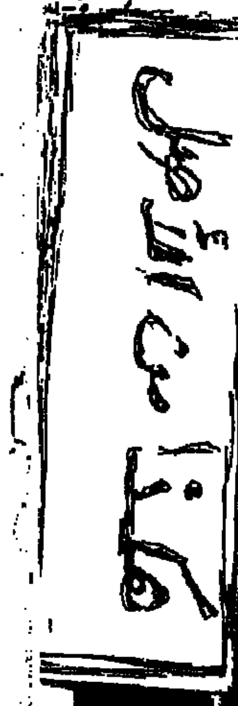

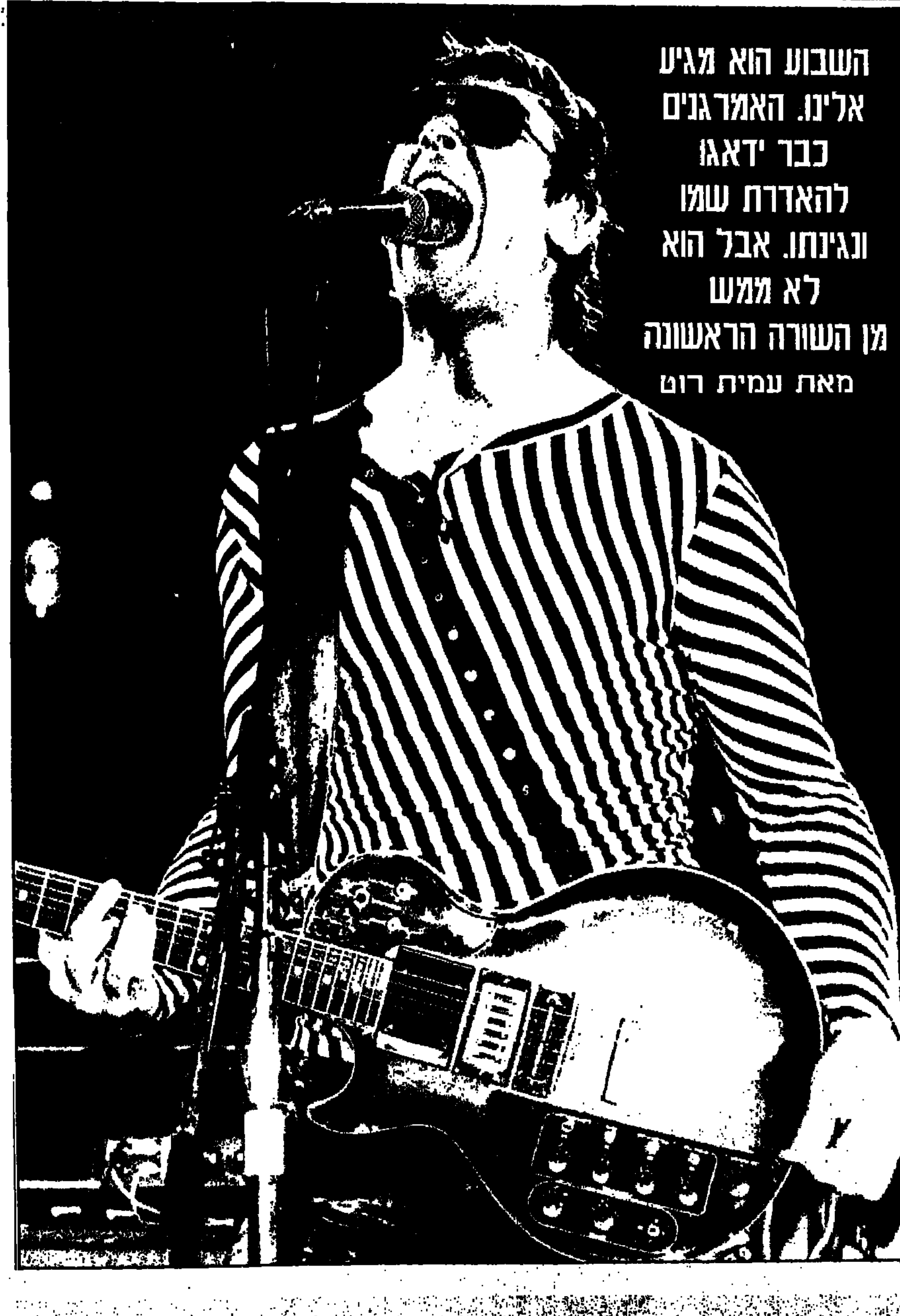

השבוע הוא מגיע אלינו. האמרגנים כבר ידאגו להאדרת שמו ונגינתו. אבל הוא לא ממש מן השורה הראשונה

מאת עמית רוט

המיתוס של ג'ון קייל

כמה חובבי רוק'נרול פורמים שהם עומדים לפגוש את אלוהים עצמו, בדמותו של ג'ון קייל John Cale או לפחות את ממלא מקומו על פני האדמה. ההתרגשות שעוטפת בקהילית המוסיקה לקראת בואו להופעות בישראל השבוע היא הציפייה למגדיר — לידוע הגדול — [illegible] איך צריך להיות, להיפגש וליצור אמנות.

אין ספק שקייל יודע ליצור אמנות ולהופיע. אבל לאורך 30 שנות יצירה מוסיקלית אמנותית, מתועדת, הוא מעגר יותר פרצים שהיא לא כל כך יודע איך לחזות, וזה לא בא לו בקלות. הייתי בברלין, כששודר שם בטלוויזיה פסטיבל רוק גדול שנערך תחת כיפת השמים באיזור עיר בגרמניה — נדמה לי ששמו היה „רוק פלאנס". השידור התחיל לפני חצות, ואני שכבתי במיטה, מול מקלט שחור-לבן קטן, בהרהורים: היה מלהיות מפואר, וצפיתי בהשתכוויות הסרות־החן של המנחים, בתגובות הדביליות של הקהל ובאמנים. ג'ון קייל תוכנן כהופעה המסיימת. בדרך כלל זה סימן לכבוד ולמעמד המסחרי העריך שלך. אך במקרה של שידור ישיר בטלוויזיה לפעמים זו צרה להיות אחרון, כפי שתראו.

בעצלתיים חלפה ההופעה של הזמר האמריקני היואי לואיס ולהקתו ה„חדשות", אח"כ באה להקת דנאל", סבירה פלוס, ובחצי השני של המופע של להקת הפאנקי־רוק „לוול 42" כבר הרפתי. אבל רצה המזל והתעוררתי; החיזיון היה מפחיד. לא ניתרתי ממקום ולא צעקתי „אמא". פשוט הבטתי על האיש הלבן והמבוהל ההוא שישר לי מתוך הטלוויזיה עם משקפיים שחורים ותנועות של התקפת עצבים תחת שליטה — לא יכולתי לטעות:

זה היה ג'ון קייל.

כשראיתי את הפרצוף הזה, תערובת של עצמה וגסות קמצעוות באופן דוחה עד מעורר רחמים, קיבלו המלים והצלילים של שיריו משמעות אחרת, הרבה יותר אמיתית.

קשה להאמין שאכן קיים קייל של המיתוסים והאגדות, שסיפרו עליו ועל־אודות הלהקה „מחתרת הקטיפה" שהיה חבר בייסודה. אנשים ניכולבלים, יצרו סיפורים מבולבלים, על אמנים שהם כנראה אנשים די מבלבלים. אבל כשאתה רואה את קייל אתה צריך לענות: האם עומד לפניך אדם שסובל ואוהב ונותן לך את הסיפורים שלו, במכות של עצמה משתנה, או שעומד לפניך אמן, אוונגרדיסט מתוחכם ומחושב, שמשתמש בכל הרגשות הפרימיטיביים הללו, ובאנושיות הזועקת, לשם איזה ביצוע „אמנותי", ובעצם לשם מה?

מאחורי משקפיים כהים

אני ממש מעריך את הבן־אדם הזה כשהוא שר: „רומח שפחד הוא ידידו הטוב ביותר של אדם" שיש בזה אותה חכמה גאוותנית ומלאת סבוה והחמים עצמיים, כמו בשיר של פיט טאונשנד מלהקת „המי":

איש לא יודע איך זה
להיות האיש הרע
להיות האיש העצוב
מאחורי עיניים כחולות.

ג'ון קייל מופיע כמעט תמיד מאחורי משקפיים כהים. הוא נולד בדרום ווילס, בבריטניה הגדולה, ב־1942. הכשרתו כמוסיקאי היתה קלסית, והוא ניגן בוויולה ובקלידים. עם המעבר לארה"ב, ב־1963, נתמך במלגה להשלמת לימודיו הקלסיים. התוודע לרוק־נ־רול הניו־יורקי, וביחד עם התמלילן והמלחין לו־ריד הקימו ב־1966 את „מחתרת הקטיפה", להקה שהיתה חלק מפרוייקט אמנותי של אמן הפופ אנדי וורהול.

המיתוסים על הלהקה הזאת כמעט לא מאפשרים היום התייחסות רציונלית למשקל הסגולי האמיתי שלה בתולדות הרוק, אך כמה דברים בטוחים: הם לא מכרו כמעט תקליטים. שני התקליטים בהם משתתף קייל השפיעו רבות על התפתחות הפאנק, הרוק הניו־יורקי והזרמים המינימליסטיים והאינטלקטואליים פסבדו־אוונגרדיסטיים, שמעכשיו ייקראו בפשטות „אוונגרד".

אחרי שקייל עזב את הלהקה, הצליל שלהם התמתן מה שמרמז שקייל מצא ברוק־נ־רול ו„בוולווטס" את הכר הנכון ביותר לפעי־לות עכשווית, ניסיונית־חלוצית, שמשלבת את מורש המוסיקה הקלסית והקלסית המודרנית, שלמד עם מלחינים גדולים.

ניסיתי לנתץ את המיתוסים המזויפים שנקשרו בארץ, אך גם בכל העולם לג'ון קייל, דווקא מפני שאני אוהב מאוד שירים מרשימים שלו, כמו זה שבו סיים אותה הופעה בגרמניה „אני נותן מבט כוחן בלב הזה שלי".

סמים, ערים ואנשים שחיים־מתים בהן

כל אותם מיתוסים שהסבו את קייל בדמיונם של כמה אנשים, לאוונגרדיסט מרופלם, יוצר קלסי־מודרני ולאחת מהדמויות החשובות ברוק, רק מפריעים לאנשים, כפי שהפריעו לי בעבר, לקבל את קייל כזמר רוק־נ־רול פשוט וטוב, הכותב שירים נהדרים ומבצע אותם ביחד עם יצירות שאפתניות־יותר מבחינה תזמורתית כלית. ניסיתי לסתור את הדעה שה„וולווט אנדרגראונד" היו כל־כך מהפכנים וחשובים או, שיצרו משהו חדש במיוחד. הם לא נראו לי יותר מעוד חלק כהוויה התרבותית המגוונת של אותן שנים, במיוחד בניו־יורק האבוירה, שאיבדה את כתר הפולק לטובת הצליל החדש הנהנתני המזוהה והמסומם של קליפורניה. הצליל של הלהקה היה מיוחד, ללא ספק, בגלל השילוב בין קייל והזמרת הגרמניה ניקו, האירופאים לבין לו־ריד האמריקני והמתופפת מאורין טאקר. הרקע „הקלסי" אוונגרדי של חברי הלהקה חבר לרוק פופ כדי לתאר צדדים לא כל כך סימפטיים של סמים, ערים, ואנשים שחיים־מתים בהן. אני טענתי שקייל נכנס בקושי לשורה השלישית־רביעית של האנשים החשובים ברוק (בשורה הראשונה אלוויס פרסלי, ג'ימי הנדריקס. בשורה השנייה: דילן וכו'...) ושההשפעה שלו לא כל כך גדולה, ורוב היצירה של ה„וולווט אנדרגראונד" לא תיזכר בעתיד כמוסיקה „מי יודע מה" וגם פקפקתי בחלוציותה.

אמר ידיד שלי לי על כך: „כל הלהקות והאמנים הגדולים של אותה תקופה שאבו ממסורת אמריקנית והיו התפתחות שלה. ה„וולווטס" היו משהו שלא היה לפני כן, לא היו חלק מהתנועות של קליפורניה, או מה „אסיד רוק".

המוסיקה של קייל והתדמיות שמתלוות אליו מקשות על מכירת תקליטיו, ומה שיותר חמור, מונעות לעתים את הוצאתם. אלבומי הסולו שהוציא מגוונים מאוד וכוללים מוסיקה „קלסית" מודרנית, „ניסיונות בנ'אז", עם מלחינים מודרניים וטרי ריילי) מוסיקת רוק והרבה שירים יפים שקטים ורועשים.

אלבומו האחרון „אינטליגנציה מלאכותית" יהיה הראשון שייצא בארץ, והוא יהיה, כנראה, הדומיננטי בשלוש ההופעות של קייל כאן — השבוע. הכיוון שמסתמן עושה רושם מצוין ונראה שקייל יפעיל את הניסיון והמקצועיות שצבר כיוצר מוסיקה וכמפיק מוסיקלי כל השנים האלו (פטי סמית, סקוויז...) למרות שהיה מועסק כמפיק ויועץ בכמה חברות תקליטים, יחסיו עמן אינם תמיד שפירים והוא לא זוכה להרבה כבוד מהן: שערים ננעלים בפניו, ותקליטים שלו עוכבו.

חותם אישי

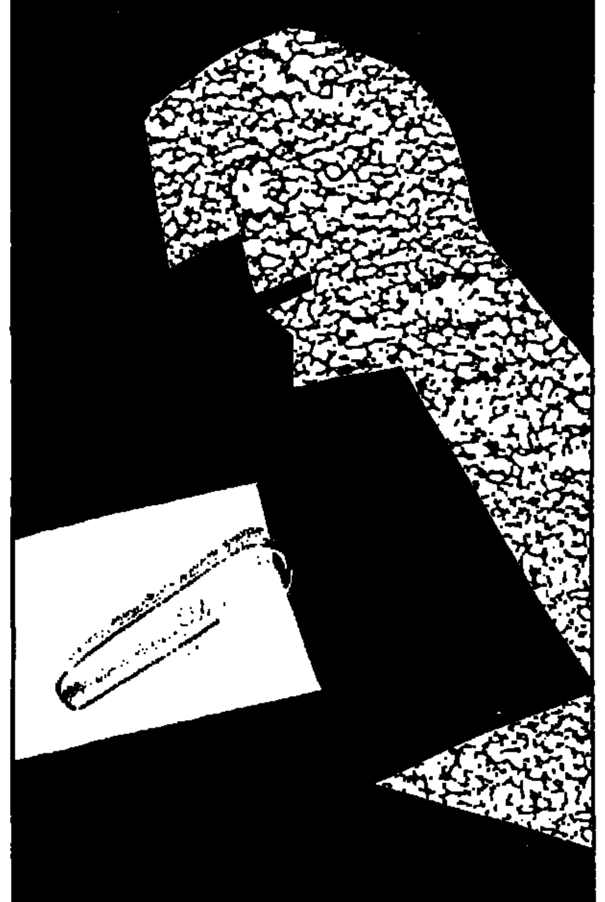

דודו טופז

מסך קטן מאד

יא־אללהו אם מוסף רציני כמו „חותם" פונה אלי שאכתוב בשבילו, כנראה שבאמת המצב גרוע: אחת מהשתיים: או שמעמדו של „חותם" כמוסף רציני התחיל להתערער, או שמעמדי כאיש מצחיק נמצא בשפלו

אבל אמרתי בסדר. מה אכפת ליז שיהיה. נכתוב. נראה מה ייצא. ועכשיו אני יושב ומנסה לכתוב משהו ויש לי בעיה: מה לכתוב? אם אכתוב משהו מצחיק יגידו – הוא לא יכול להיות פעם אחת רציני, הבדרן הזה!

אם אכתוב משהו רציני יגידו – מה הוא מנסה להיות רציני פתאום הבדרן הזה?!

אז החלטתי לכתוב משהו מהחיים. החיים זה משהו מצחיק כזה, רק הסוף לא כל־כך. מה שאני עומד לספר לכם זה אמיתי, עד הסוף. אתם תחליטו אם זה מצחיק או עצוב.

לפני עשרה חודשים (שימו־לב: חשוב לזכור את הזמנים) פניתי ביחד עם אולפני הרצליה לטלוויזיה והגשנו להם הצעה לשעשועון טלוויזיוני חדש. שם השעשועון – „עשינו עסק", והשקענו הרבה זמן ומחשבה כדי להמציא משהו באמת משעשע, אינטליגנטי (מה זה?) ומרתק.

אחרי חודשיים, לאחר שלא קיבלנו מהם תשובה, התקשרנו אליהם.

„תקבלו תשובה בקרוב", אמרו לנו.

„מתי?" שאלנו.

„אחרי שמנהל התכניות יקרא את ההצעה שלכם".

„מתי זה יהיה בערך?"

„קשה לדעת".

„למה?"

„כי אין עכשיו מנהל תכניות".

„מתי יהיה?"

„אחרי שמנהל הטלוויזיה יחליט את מי הוא ממנה".

„מתי בערך?"

„עוד לא ברור".

„למה?"

„כי אין עכשיו מנהל טלוויזיה".

„מתי יהיה?"

„כשמנכ"ל רשות השידור ביחד עם הוועד המנהל ימנו מישהו".

„מתי, פחות או יותר..."

„כשהם יפסיקו לריב ביניהם".

„מתי בערך זה יקרה?"

„אף לא פעם. אבל אל תדאג, יהיה בסדר. תקבלו תשובה".

חיכינו עוד חודשיים. התקשרנו שוב. (נורא לא נעים להיות נודניקים, אבל מה לעשות שאנחנו פשוט רוצים לעסוק במקצוע שלנו!)

„כן?" ענו לנו.

„יש כבר תשובה?"

„בקשר למה?"

„הא... השעשועון שהצענו".

„על מה אתה מדבר?"

„לפני ארבעה חודשים הגשנו הצעה לשעשועון חדש..."

„ארבעה חודשים?" הפסיקו אותנו בצחוק „אתה יודע מה קרה כאן בארבעה חודשים? שום אדם שהיה כאן אז – כבר לא יושב כאן היום! תגישו הצעה חדשה".

„למי?"

„למנהל התכניות".

„מי זה?"

„עוד לא ברור".

„אז למי להגיש?" התרגזנו טיפ־טיפה.

„תגישו למנהל תכניות הבידור עם העתק לחשב הכללי".

„למה לחשב הכללי?"

„הוא האחראי לתקציבים".

„יש לכם תקציב לשעשועון?"

„לא".

„אז למה להגיש לו הצעה?"

„תעשה מה שאומרים לך ותפסיק להיות נודניק" צעקו עלי „אתה לא קורא בעיתון שאנחנו עסוקים עכשיו?"

„במה?" שאלתי בכוונה.

„לא קראת שאנחנו בשביתה?!"

* * *

אז הגשנו הצעה חדשה למנהל תכניות הבידור ולחשב הכללי.

אחרי חודשיים קיבלנו טלפון.

„ההצעה דווקא נחמדה מאוד, אבל היא צריכה לעבור את ועדת ההתקשרויות".

„מה זה?"

„הוועדה שקובעת את ההתקשרויות של הטלוויזיה עם גופים פרטיים".

„יופי. מתי מתכנסת הוועדה?"

„מחר".

שפשפנו בתימהון את אוזנינו. לא האמנו שבלקסיקון של הטלוויזיה קיימת המלה הזאת.

„מתי?" שאלנו שוב כדי להיות בטוחים.

„מחר".

„אז תהיה לנו תשובה מחרתיים?" כבר התחלנו לצהול.

„לא".

„למה?"

„כי מחר הוועדה לא מתכנסת. בדרך כלל היא אמורה להתכנס מחר, ביום שני, אבל מחר היא לא מתכנסת".

„למה?" העזנו לשאול בהיסוס.

„כי לא כל החברים נמצאים בארץ".

„אה", אמרנו, „אז מתי היא מתכנסת?"

„כנראה בשבוע הבא".

„כנראה?"

„אם כולם יחזרו עד אז"

„אהה" אמרנו, „נכון. או.קיי... אז... תודיעו לנו... כן?"

„מאה אחוז!"

עברו חודשיים נוספים, בסך הכל שמונה חודשים מאז הגשנו את ההצעה המקורית, אבל מה הם שמונה חודשים לעומת נצח ישראל?!

ועדת ההתקשרויות אישרה את ההצעה שלנו. נקבעה לנו פגישה עם מנהל תכניות הבידור ועם החשב הכללי.

„התכנית נחמדה מאוד" אמרו לנו.

„תודה רבה", כבר עלצנו בקרבנו.

„איך אתם חושבים להפיק אותה?"

„מה זאת אומרת?" שאלנו במעט מבוכה, „תתנו לי תקציב ונצלם אותה..."

„תקציב?" פרץ החשב בצחוק „על מה אתה מדבר? מניין אני אביא לך תקציב?"

„אפשר למצוא חברות שיתנו חסות לתכנית", ניסיתי בקול רפה. „אני בטוח שהרבה חברות ישמחו לתת חסות... זאת תהיה תכנית מאוד פופולרית, אני מבטיח לכם..."

„בוודאי שיתנו חסות", שיסע אותי החשב, „אבל הכסף מהחסות הולך למשכורות של עובדי הטלוויזיה! מניין יישאר לי כסף לתכנית שלכם?"

„מ... מה?" לא הבנתי.

„אתה לא מבין?" אמר לי בחיוך סלחני, „אני צריך לשלם משכורות למאתיים וחמישים אנשים שעובדים בטלוויזיה! זה בא מהחסויות שאנחנו מקבלים מהחברות. אחרי שאני משלם משכורות לא נשאר לי כסף בשביל התכניות, ובוודאי שלא בשביל תכניות שמצולמות מחוץ לבניין!"

„אז מה אתה רוצה שאני אעשה?" שאלתי המום.

„אני לא רוצה דבר", אמר, „זה אתה שרצית לעשות תכנית טלוויזיה, אז תממן אותה!"

„סליחה?" שאלתי.

„אתה לא מבין?" הוסיף בטון אבהי, „זה משתלם לך! הרי אותך יראו בטלוויזיה, לא אותי! וכשיראו אותך בטלוויזיה תהיה פופולרי. תהיה פופולרי -- יהיו לך הרבה הופעות. יהיו לך הופעות -- יהיה לך הרבה כסף. -- תוכל לממן לנו עוד תכניות! אתה לא רואה איך זה משתלם לך?"

שתקתי לרגע והרהרתי. תאמינו או לא, אבל הרהרתי באותו רגע בהפגנות הדתיים מול „הבימה" בשבת, במלחמת לבנון, בדברי הרב פרץ אחרי אסון הרכבת, בשישים ושישה אחוזי מס ההכנסה שאני משלם... במדינה כזאת אני מחפש שפיות? מה אני – פסיכי?

„בסדר", אמרתי להם, „אני אממן את התכנית הזאת. כמה אני חייב לכם על זה שאתם מוכנים להקרין תכנית שאני נותן לכם בחינם?"

„בינתיים שום דבר," אמרו לי, „אבל יכול להיות שבישיבה הבאה בינינו נחליט גם לגבות תשלום על זה שאנחנו מסכימים להקרין תכניות שנותנים לנו".

„מתי תהיה הישיבה הבאה שלכם?" שאלתי.

„אחרי שיבחרו מנהל לטלוויזיה".

נרגעתי.

כשהגעתי בחזרה הביתה מצאתי בתיבת הדואר שלי מכתב מרשות השידור.

זו היתה בקשה לתשלום האגרה.

יומן „סלבדור"

לפני 45 שנה בדיוק, ב־12.12.1940, טבעה ספינת מעפילים פחות ידועה, שיצאה מן הנמל וורנה אשר בבולגריה. אחד מנוסעיה כתב יומן במרחק של ארבעה וחצי עשורים

מאת צבי סוזין

בולגריה — 1940

המלחמה במערב אירופה בעיצומה, ולבולגריה טרם הגיעה הרעה. אך היה ברור כי לא רחוק היום וגם בארץ זו ייפגעו היהודים. רצינו להציל את נפשנו.

תנועת השומר הצעיר, שפעלה בתנאים קשים, כמעט במחתרת, החליטה לאפשר לחבריה להצטרף לספינות מעפילים היוצאות אל הים הממוקש והמנוטרל על־ידי אניות גרמניות. התכנסה חבורה של כ־30 — 25 חברים מכל השכבות ופניה לארץ.

הנמל וורנה על הים השחור

בנמל ניצבו שתי ספינות קטנות. זו ליד זו, „המלך קרום" אשר הוסב שמה ל„סלבדור" (המושיע) ו„סטרומה". בראשונה התקינו את התאים והסידורים לצורך הפלגתנו, ואת השנייה הכינו להפלגת אחרים ולפורנסתנו במשך שבועות. שתיהן היו שייכות „לד"ר קנטפין", דמות שנויה במחלוקת בין יהודי בולגריה, אשר בין 1939־1940 העלה לארץ מאות מעפילים בעלייה פרטית. שארנו, לא ידענו או שלשתיהן נועד מקום מכובד בנתיב היסורים, היינו עסוקים בארגון ההפלגה בקליפה העלובה „סלבדור", אשר לא התאימה להסעת אנשים, ואף להובלת פחם פסולה שלטונות הנמל. הייתה זו ספינה קטנה ורעועה, מחוררת, כל מנוע מונעת על־ידי הרוח ומפרשיה ותפוסתה כ־120 טון.

ליל ה־3 בדצמבר 1940

אחרי ציפייה של חדשים בעיר הנמל וורנה, כאשר אמצעי המחיה הדלים אזלו במהירות, ניתנה רשות מאת השלטונות להפליג. בלילה סוער, ים גועש וספינה המיטלטלת בנמל כקליפה. החליטו השלטונות להעלות על הספינה כ־360 איש, אישה וילד, במקום כ־100 צעירים בני תנועות הנוער כפי שתוכנן מראש.

לא היתה ברירה אלא להשלים עם הצו ועם המציאות הנוראה על הספינה. תנאים איומים שררו על סיפונה ובטנה. כל ה„תאים" שמידותיהם כ־180 ס"מ אורך 100־120 ס"מ רוחב וכ־80 ס"מ גובה, היו מיועדים לשכיבה בלבד. כל ה„תאים" נתפסו על־ידי הורים וילדיהם. על הספינה היו כ־100 ילדים ונשים בשבועות האחרונים להריונן.

במשך הפלגתה של „סלבדור" לא היתה כמעט כל אפשרות לנוח, או לישון שינה רצופה, בצפיפות האיומה. הצוות היה מורכב משלושה חברי תנועתנו, וכן שני מלחים יוונים ורב חובל רומני (צינצר). הצידה: מזון ומים, תוכננו לשבועיים. כלי ההצלה: סירה קטנה לשישה איש וחגורות הצלה במספר לא מספיק עבור כל המעפילים.

הדרך לקושטא

הדרך נמשכה כ־4 ימים מלאי הרפתקאות במזג אוויר חורפי קשה, נגררים על־ידי גוררת אשר ניסתה להינתק מאתנו ולהשאירנו לחסדי הגלים, ורק בכוח אולצה להביאנו עד למקום המוסכם בקרבת קושטא. בעיר זו שהינו כ־3־4 ימים קשורים לרציף צדדי ומרוחק. זמן זה נוצל, כנראה, למו"מ בין השלטונות התורכיים והנציגות האנגלית להפלגתנו, כמו־כן קיבלנו צידה נוספת לדרך על־ידי מוסדות יהודיים ומיכלינו מולאו מים לשתייה. איש, כמובן, לא הורשה לרדת ליבשה.

ליל ה־12 בדצמבר 1940

הים שקט, אינו מרמז על אשר עומד להתרחש בעוד מספר שעות. מצב הרוח בין המעפילים מרומם מעצם ההפלגה וההתקדמות בדרך ליעד. חגגנו חתונה בין שני צעירים אשר התקשרו על הספינה. שרנו וכילינו מעבר לשעת השקט שהיתה נהוגה בספינה. אלא שלא ניתן לנו זמן ממושך ליהנות ממצב הרוח המרומם. לקראת חצות התגעש הים, וזמן קצר לאחר מכן, חדרו מים לחרטום הספינה, שהיתה ישנה, רעועה, ופסולה לשימוש. את המהומה והפחד שהתלוו לכך קשה לתאר. היה הכרח להשתמש בכוח כדי להשתלט על המהומה. שומרי הסדר היו בני תנועות הנוער, חברינו, שהיו מארגני משמרות הסדר והשמירה על המים והמזון.

למרחת, בטן הספינה, כו שהו רוב המעפילים החלו חודרים מים והציפו אותו. צעקות האמהות והילדים החרישו את ההוראות לשמירת הסדר. בכל מהומה ובלבול, חוגרים חגורות הצלה אשר התברר שאינן אמינות. הגלים הולכים וגוברים, מכים כדפנות הספינה אשר אינה עומדת בלחץ. המים מציפים את הסיפון וחודרים לבטן הספינה, הנטרפת כים, זעקות אימה מכל העברים, האנשים פורצים בכוח אל הסיפון, מחזות זוועה מתרחשים על הסולם המוביל אל הסיפון. אמהות ואבות מנסים להציל את ילדיהם מטביעה בבטן האנייה. המאבק קשה ולא כולם מצליחים בו.

לקראת שחר. גהינום של שעות קור ואימה. הגלים שברו את הספינה, ואנשים נשטפו אל הים. הגלים בגובה התורן והספינה התפרקה לחלקים. החרטום והחלק האחורי צפים לחוד והתורן השבור לצדדים. על כל חלק, נפשות הנאבקות על חייהן. כמים היו פזורים אנשים שניסו לעלות על פני הגלים ורובם נכשלו במאבקם.

היו אף גילויי גבורה. כמו המלח היווני ששחה ארבע פעמים אל החוף וחזרה והציל כל פעם ילד או מבוגר, או אחד המלחים חבר תנועתנו, אשר הציל משפחה שלמה.

אחרי מאבק ביני לבין הגלים עשו עמי אלה חסד והשליכוני אל החוף. ציפורני נאחזו בחוף ובשיחי מלוח, עירום ורועד מקור חורפי עז, כאשר בידי הקמוצה סמל הבוגרים של השומר הצעיר, אשר זכיתי לקבלו עם עלייתי.

במרחק קטן מן החוף השומם עמדה בקתה קטנה. רפת ריקה מלאת זבל פרות בו התחפרנו כדי לנצל את חומו. מכונית קטנה עברה במקרה בדרך הקרובה, אספה את כל 14 האנשים שהיו במקום והביאה אותנו לבית השלטונות של עיירת גבול בין תורכיה ליוון. נתקבלנו בהתרגשות, והשלטונות עשו כל אשר ביכולתם כדי להושיט עזרה לאלה שנותרו עדיין בחוף ונאבקו בקור באפיסת כוחות.

סיכום המספרים נורא ואכזרי: מתוך 360 מעפילים, ביניהם כ־100 ילדים נותרו בחיים 115 איש וביניהם רק 7 ילדים. מתוך קבוצת תנועתנו, „השומר הצעיר", נותרו אך 6.

המשך הסיפור? יהודים בעיירה נידחת בתורכיה שהיו לחוף ים השיש, סליבריה שמה, פשטו את בגדיהם הדלים כדי להלביש אחים ניצולים שהיו מכונסים בבית הכנסת המקומי. זיהוי גופות, ציפייה לידיעה אולי יתגלו ניצולים נוספים, אב, אח, בעל, אישה, ילד... אך הציפייה והתקווה לשווא.

סוף דבר

כמעט שלושה חדשים התנהל משא ומתן בין תורכיה הנייטרלית במלחמה, לבין בולגריה הפאשיסטית, ההולכת לצד גרמניה הנאצית. משא ומתן על גורל הניצולים. אשר דרכוניהם ואתם גם אזרחותם, נשללה מהם ברגע היציאה מנמל וורנה על־ידי ממשלת בולגריה. המו"מ הניב פרי ואנו חזרנו לבולגריה, ללא איש שחיכה לנו בתחנת הרכבת בסופיה, וללא בית לחזור אליו.

כמעט כל אלה שניצלו, מצאו כוח לעשות שוב כל אותה הדרך אל הארץ, מי כעבור מספר שבועות ומי כעבור מספר חדשים, מי בדרך העפלה חדשה, ומי בר־מזל, בסרטיפיקט של עליית הנוער בזכות גילו הצעיר.

כל הנספים אשר מצאו קבורתם בעיר סליבריה, שלחוף ים השיש נעשה עמם חסד ועצמותיהם הועלו ארצה בשנת 1964 ונקברו בטקס ממלכתי בהר הרצל.

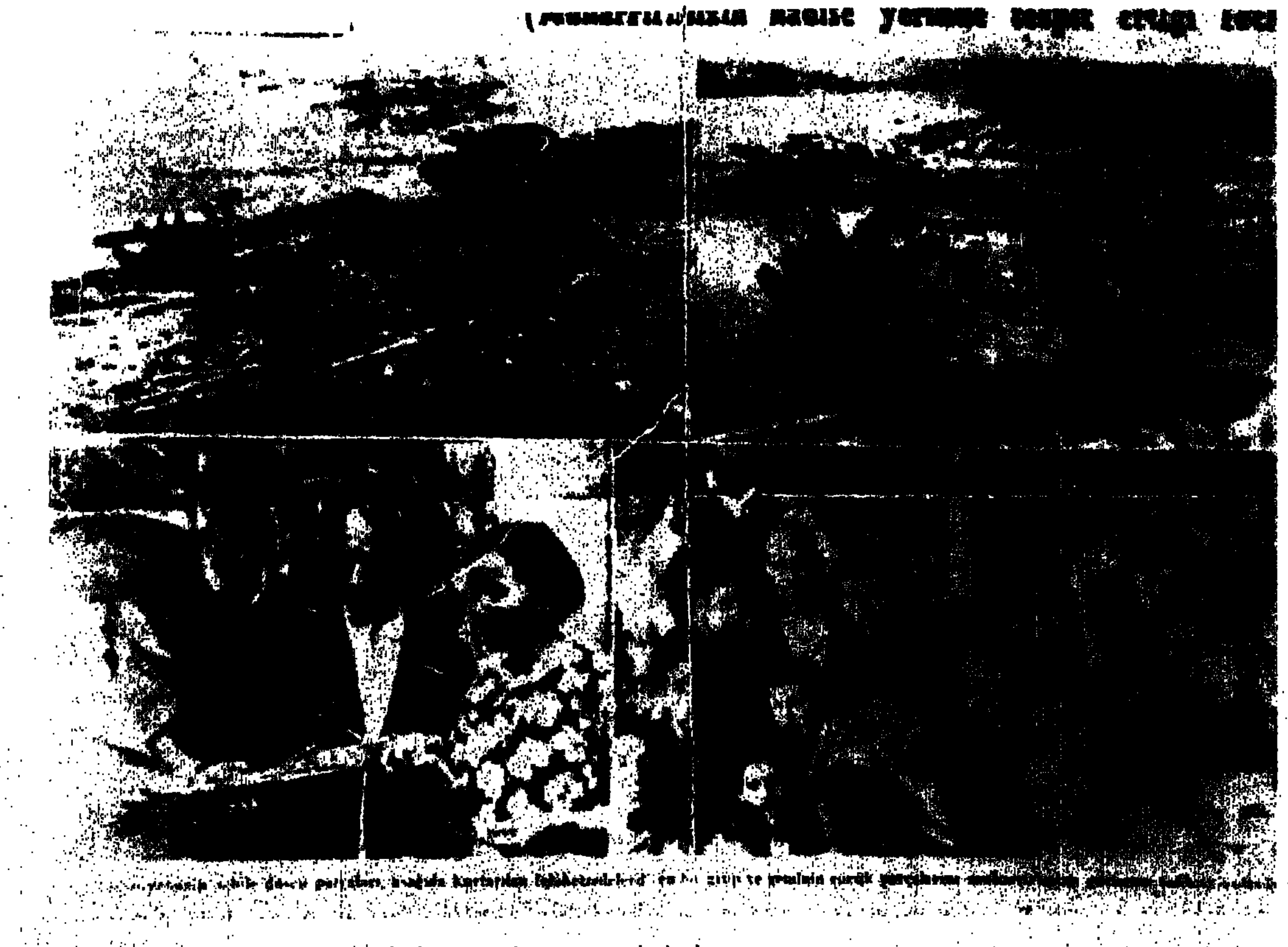

למעלה: שברי האנייה בחוף התורכי. למטה: מימין — קבוצת מעפילים לאחר האסון; משמאל: זיהוי הפצים על־ידי הניצולים בעזרת איש השלטונות

חיה יוסף

חנוכה — סוף

עצות מן השרוול

שמונה ימים ושמונה לילות עמדה החנוכייה על השולחן או על המרף, ויום־יום הדלקנו נרות קטנים, וכל נר השאיר אחריו שעווה לרוב. הגיע היום לנקות את החנוכיות, ולהעמידן במקומן הקבוע עד לשנה הבאה.

איך מנקים?

● לא לגרד ולא לחמם מעל אש פתוחה. לשטוף במים רותחים, ולייבש במטלית רכה.

● חנוכיית כסף מנקים בחומר אשר קונים מוכן, ומנקים לפי ההוראות. אם במקרה אין לכם חומר ניקוי לכסף, לוקחים משחת שיניים, מנקים ומבריקים במטלית רכה עד שכל המישחה נעלמת.

● חנוכיות מארד מנקים קודם משאריות השעווה, אפשר גם להכניס לכמה שעות לתא הקפאה ואחר־כך קל להוריד את השעווה. טובלים מטלית בספירט ומנקים או טובלים חצי לימון, בחול ניקוי ומשפשפים. שוטפים במים פושרים ומייבשים במטלית רכה.

● חנוכיות מקרמיקה: שוטפים במים רותחים, אך יש לשים לב שהחנוכייה לא תהיה קרה מדי, שכן אז היא עלולה להישבר. לייבש ולמרוח במעט שמן.

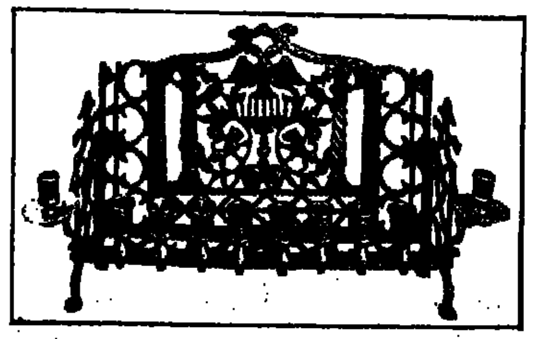

סיפור בגשם

כולם חיכו לגשם, רק אני לא. הלכתי לטייל בשדות בין מסדה לשער הגולן כשהתחיל לרדת גשם. לא גשם של ממש אך עם כל הגעגועים למעט גשם, צריך למצוא מחסה מפני הטיפות היקרות הראשונות. נכנסתי לבית יפה שעמד בתוך גינה על גבעה קטנה. מבעד לחלון הבית בי אדם מבוגר. לפי הכתובת הבנתי שאני נמצאת במוזיאון הפרהיסטורי של קיבוץ שער הגולן. דפקתי על הדלת ושאלתי אם אפשר לבקר במוזיאון. האיש יצא מן החדר. ללא מלים הוציא מפתח מכיסו ולאט לאט פתח לי את המוזיאון. ההפתעה הייתה כל כך גדולה עד שעצמתי את עיניי. היתה לי הרגשה שעברתי לעולם אחר ולזמן אחר. כשפתחתי את עיניי הייתי לבד באולם הקטן המלא פריטים מסודרים, המוצגים מפני פורצים. התרשמתי מאוד מן הסדר הכרונולוגי של האוסף: כלי עבודה מלווים בהסברים למה נועדו. איפה נמצאו ומי היו האנשים שהשתמשו בהם. עברתי מתצוגה לתצוגה, ופתאום ראיתי שהאיש נכנס לחדר ועמד לידי. הוא לקח את ידי, הוביל אותי לפינה ושם התחיל להסביר לי ללא מלים, רק בתנועות ידיים, צלילי הגרון והפניית תשומת לבי אל הכתוב ליד פריט מסוים: הראה לי פסלון של מלכה יולדת. שתינוקה מציץ מבין רגליה, המלכה יושבה על כסא־לידת מלכותי. הוא הראה לי פרצופים מגולפים באבן, של בני השבטים דאז, דמויות מגולפות מעצמות וכלים שאת דובם הוא עצמו שחזר.

לאחר הסיור הזמין אותי לחדרו־כשרדה, שם נודע לי ששמו יהודה רות. רבות שמעתי על איש המסירות, המורה והחוקר. שנים קראנו את מאמריו, רשימותיו וספריו בעיתון „על המשמר" והוא אף הוציא מחברות וספרים וערך ספרי מדע ומחקר לרוב. היום יהודה רות כבן 77. משותק בחלק מגופו וקשה לו הדיבור, אך מוחו פועל. וידיו מלטפות את פריטי המוזיאון באהבה, ובחדר המלאכה שלו הוא עדיין מוסיף שבר אל שבר ומרפא כדים ודמויות לפי הצילומים והרישומים שנעשו בידי חוקרים מנוסים. לקראת חנוכה הכין רות תערוכה של חנוכיות עתיקות. וילדי בית הספר של הקיבוץ ניסו את כוחם ביצירת חנוכיות. כיד הדמיון והיכולת שלהם. רות מצביע על יצירות אלה ומנסה להסביר לי. שעמלם של ילדים קטנים דומה לזה של השבטים שפעם חיו ועברו פה.

יהודה רות נולד בשנת 1808 בעיר נביזומקי שבצ'כוסלובקיה. אביו היה מנהל בית ספר לילדי היהודים בעיר. יהודה נוים. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, לצבא הקיסרי. אחרי מסעות וטלטולים רבים חזר לעירו. למד עברית והצטרף להשומר הצעיר. הוא למד ארכיטקטורה ובשנת 1931 עלה ארצה. יחד עם חבריו לגרעין הראשון של השומר הצעיר מצ'כוסלובקיה. הם הקימו את קיבוץ עין הקורא, ומאוחר יותר עלו להתיישבות בשער הגולן. רחבעם זאבי, מנהל „מוזיאון הארץ", כתב בחוברת לכבוד יום הולדתו ה־75 של יהודה: „יהודה רות, חלוץ ומתיישב, חוקר וסופר, שעמל כל חייו על הפצת ידע בארץ, שכנה בכבודו במוזיאון מפואר לתרבות הירדנית; הוא ידיד קרוב של „מוזיאון הארץ" בכלל וקרבו „אדם ועמלו" בפרט. כדי לטייל לעמק הירדן, להיכנס למוזיאון ולהכיר את אוצרותיו ואת האוצר הגדול שלו: יהודה רות.

אימונית של ממש

אופנה

בכל העולם ובכל השפות קוראים לבגד הדו־חלקי: טריינינג והוא מיועד לשעות הפנאי, במיוחד לספורט, אחרי חימום הגוף, ואחרי תחרויות. בינתיים הטריינינג עבר מטמורפוזה והוא נקרא בישראל — אימונית, שינה את צורתו ובמקום להיות זול, קל לכביסה, נוח ללבוש ונוח להוריד מן הגוף, הוא נהפך לפריט אופנתי מאוד יקר, ורק חברות מעטות מייצרות אותו במחיר סביר. הרבה קישוטים, כגון אפליקציות, קישוטים של פאייטים, פנינים וחרוזים, צירוף סוגי בדים ואפילו עור, צירוף רב של צבעים ולא פעם הטריינינג הנוח שלנו נראה כמו חליפת ערב. אימונית אמיתית עשויה מפוטר. והיום הפוטר הפשוט הוא בד יקר מאוד. אימונית היא לבוש נפלא לילד, וכאן באמת חשוב שיהיה קל לכביסה ובעל גזרה נוחה. ביום חמישי, יומיים לפני הדלקת נר ראשון של חנוכה, הלכתי לחפש אימונית של ממש ולבדוק את המחירים: נסענו ליפו, ונכנסנו לבואר הבגדים, שם מצאנו אימוניות לילדים קטנים במחיר שבין 12־20 אלף שקל. לגבירות המחיר הגיע אפילו ל־50 אלף שקל. ורק אימונית אחת הייתה יקרה יותר אך זו הייתה כבר ספק חליפת פוטר ורוקה, ספק חליפת ערב לדיסקו. ומחירה היה 79 אלף שקל.

אצל „פולגת, סוג ב'" במרכז הטקסטיל, מצאנו אימוניות יפות לנשים במחיר מוזל 75,000 ש', ולילדים נתנו מחירים סבירים: 15,000־30,000 ש'. הגענו לקניון ברמת־גן ונכנסנו ל„מארקס אנד ספנסר" (סט. מייקל) אימוניות לתינוקות: 65,000 ש' וכל מספר גדול יותר — המחיר מתנפח עד ל־120,000 ש'. הבן שלח אותנו למפעל לבגדי פוטר. שם מצאנו אימוניות יפות במחירים שלא עלו על 40,000 ש'. או עוד רצינו לאכול פלאפל וניגשנו לשוק בצלאל, אכלנו פלאפל נהדר, שתינו קוקה קולה קרה וקנינו שתי אימוניות לילדים בני 5 ו־9. שילמנו ביחד 23,000 ש'. ואחת בשבילי (מס' בינוני) ב־19,000 ש'. מה זה אומר? בא לבדוק לפני הקנייה.

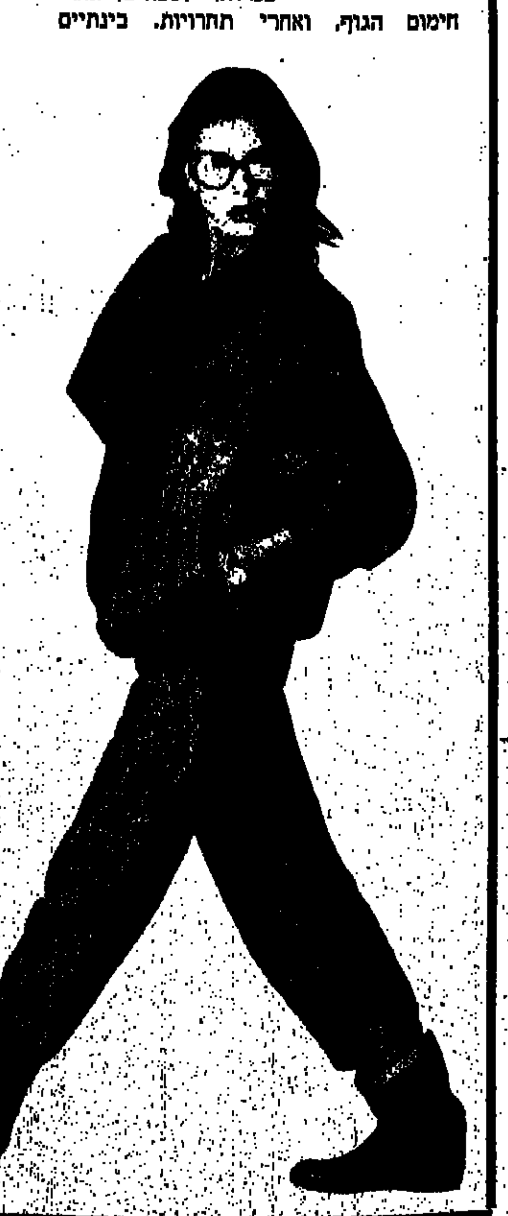

מי זה היה?

למה לא

תל־אביב אמנם עיר קטנה אך שמות רבים אפשר למצוא בה. ואיך כל אדם שהיה יקר לעם ישראל, מוצאים לאחר שנפטר, איזה רחוב, או גינה, או כיכר, ומנציחים את האישיות; וכך יש לנו היסטוריה שלמה הכלולה ברחובותינו.

לקחנו את מפת תל־אביב וחיפשנו שמות שרחובות נקראים עליהם ורצינו לדעת: מי יודע מי האיש?

מצאנו שמות כמו: בלפור, רחולה, אוסישקין, א.ד. גורדון, המטמן, חי בן אחיטוב, יעקב ופרמו, שלונסקי, ולפסון, אחד העם, א.ש. ליברסון, לילינבלום, ליפסקי, שפינוזה, צ'רלס אנילביץ, ומנוף ועוד רבים־רבים. כמעט אף אחד לא ידע מי היה האיש, מה עשה, איפה חי ולכבוד מה מנציחים את שמו.

לא אשקר ואומר שגם אני איני יודעת את רובם. הלכנו לכמה רחובות וחשבנו שאולי נמצא הסבר על לוח הרחוב — לא רובים ולא הסבר. או למה לא? ילד שגר ברחוב אלחריזי, למה שלא ידע מי היה האיש?

המשחק מצא חן בעינינו וכשהתקהלו בבית דיזר הטיפשי־עשרה התחלנו לשחק: מי הוא הסופר? מי היה שפינוזה, רומן רולן, וסרמן, קיש, סטסן צוויג, גוגול, איליה ארנבורג הם כמעט לא ידעו לענות.

שאלתי שלושה בוגרים, חברי התנועה הראשית של „השומר הצעיר" והם אפילו לא ידעו מי זה איליה ארנבורג. והרי כל הסופרים האלה, רק לפני שנים מעטות, היו המתוכבים והנערצים בקרב אותם בני־נוער שהיום הם הסבים של הנוער של היום. ואיך זה שכל־כך מהר נשכחו? אולי מכאן, לא תקון במערכת החינוך?

„בסין היום, הולכים בכיוון אחר"

מאת ירון זליג

עם פרופ' גדליהו שלף

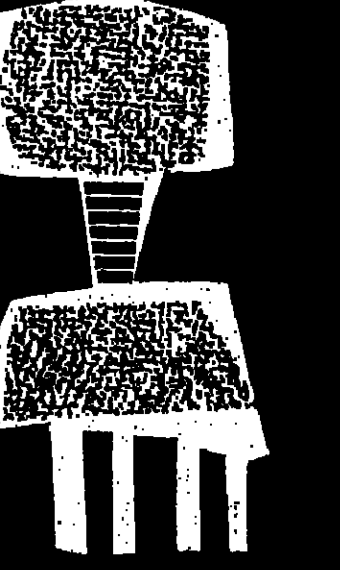

„זו הפעם הראשונה שהסינים נתנו היתר כניסה לקבוצה ישראלית בעלת דרכונים ישראליים ובזה נוצר תקדים"

הטלפונים בסין העממית מחרישים אוזניים כשהם מתעוררים לתחייה. בשתים־עשרה בלילה הם נשמעים כאוסף פעמונים רעשני. פחד אלוהים. ד"ר וו, סגנית שר החקלאות הסיני, מבקשת להיפגש לשיחה עם ראש המשלחת הישראלית לכנס בינלאומי לתמיסות אנאארוביות, כלומר עם הפרופ' שלף. הגברת שלף כבר נרדמה, ולבעלה היו, עד לפני דקה, תכניות מאוד דומות כי היום השלישי היה „יום קשה". „יופי", הוא אומר. „אז אפשר מחר בבוקר......"

„אתה לא מבין", מסביר מזכירה האישי של ד"ר וו את מה שעתיד להתחוור לשלף בתוך שניות. „כשסגנית השר מבקשת לראות אותך, אתה בא".

בסין, מסתבר, זו תופעה מקובלת. פקידים בכירים נוהגים לא אחת לזמן ישיבות־עבודה בשעות הלילה המאוחרות.

מאוחר יותר, תסתפק הד"ר וו בהכרזה הקצרה כי „כשיש עניין חשוב כולנו עובדים ימים ולילות", אבל כעת עדיין מנסה פרופ' שלף, דיקן הפקולטה להנדסה אזרחית בטכניון, לצאת מזה. אך המזכיר בשלו.

„חצי שעה?" שואל־מבקש שלף.

„תשתדל ברבע", מוסר לו המזכיר את מספר דירתה של סגנית השר, מספר קומות גבוה יותר באותו מלון.

סגנית השר לא היתה בחדר האמור. גם לא המזכיר. חדר חשוך ששולחנות מפוזרים לאורכו ולרוחבו. „נפלתי למלכודת", חושב לעצמו ראש המשלחת הישראלית. אמצע הלילה, חדר חשוך בית מלון בעיר גואן ז'ו־קנטון לשעבר־סין העממית.

מלכודת? בירור עם אחראי הקומה מלמד כי ד"ר וו גרה בדיוק באותו חדר, קומה אחת גבוה יותר. שלושה חדרים ליתר דיוק. סגנית שר החקלאות זו משרה גבוהה ביותר בהירככיה הסינית, מדינה הנשענת, ברובה המכריע, על חקלאות או תעשיות לוואי שלה. אחד מחדרי דירתה משמש כמשרד. שולחן רחב, מאחוריו יושבת הד"ר, ולצדה מזכירה האישי, המשמש כמתורגמן.

במשך שעתיים ויותר חוקרת סגנית שר החקלאות את פרופ' שלף על עיקרי עבודת המחקר הנעשית בישראל בתחום התמיסות האנארוביות, וניצולן לאנרגיה.

הד"ר וו, אישה כבת ארבעים, לבושה במיטב הסגנון הישן, לרבות חולצת מאו. בסין שאחרי מהפכת התרבות ופריצת הדרך למערב, התושבים בערים פונים יותר ויותר ללבוש המערבי. והמנהיגים דבקים דווקא בסגנון הלבוש הקודם.

ד"ר וו מאירה את פניה לפרופ' שלף, מבקשת לבדוק כיצד ניתן ליישם את המחקר הישראלי בסין. מתעניינת אלו חברות סחר בינל"א קשורות לייצור המערכות הישראליות, כך שניתן יהיה להתאימן לצרכי החקלאות בסין. על פוליטיקה לא מדברים כלל. רק למחרת, בעת ארוחת הצהריים, כשיחמיא פרופ' שלף לסגנית השר על שהיא נראית רעננה כל־כך לאחר ליל עבודה מפרך, תסטה השיחה גם לנושא הפוליטי.

„סין", אומרת סגנית שר החקלאות, „מעוניינת בקשרים עם ישראל, אולם הדבר לא ייתכן כל עוד לא תשנה ישראל את מדיניותה שאינה מקובלת על סין."

מזכירה של הד"ר וו יוסיף על כך שאין לשכוח שבסין עצמה חיים 120 מיליון מוסלמים, מה עוד שלסין יש כיום אינטרסים משותפים עם העולם המוסלמי לאור ההתפתחויות באפגניסטן, ולכן סין נוהגת בזהירות בכל הקשור לישראל.

אבל בשעות הלילה מדברים רק על מחקר בנושא תמיסות אנארוביות. בשעה שתיים בלילה חוזר פרופ' שלף לחדרו.

האנרגיה המשתפת את ישראל וסין

איך בכלל מגיעה משלחת ישראלית רשמית לכנס בין־לאומי בסין?

זה היה הכנס הבינל"א הרביעי לתסיסה אנארובית, תחום בו סין היא המדינה המתקדמת ביותר בעולם מבחינת היקף המערכות האנארוביות. ישראל היא, כנראה, המדינה המתקדמת ביותר בעולם בנושא זה מבחינה מדעית, ומבחינת טכנולוגיה מתוחכמת. סין פיתחה מערכות אנארוביות להפיכת פסולת לאנרגיה. מערכות אלו מסייעות לה גם בחיסול מפגעים אקולוגיים. מאחר שסין קיבלה על עצמה את אירוח הכנס הבינל"א הרביעי, היה ברור שהיא חייבת להזמין את הקבוצה הישראלית, אחרת, פשוט מבחינה מדעית, תחסר שלמות לכינוס. הסינים התחייבו לפתוח את שעריהם בפני כל הקבוצות העוסקות בנושא זה, וישראל כל כך בולטת בכך עד שאי־אפשר היה להימנע מהזמנתנו.

הכנס נערך בגואן ז'ו, שהיא בירת קוונדון, הפרובינציה הדרומית הגובלת עם הונג־קונג, והיא אחת הפרובינציות המפותחות והעשירות ביותר בסין. אנחנו הוזמנו לכנס זה שנמשך כחמישה ימים, בו השתתפו משלחות מכל העולם. היו ישראלים נוספים שרצו להשתתף בכנס, אך אישרו את כניסת קבוצת המדענים הבכירה בלבד, גם זאת, רק אחרי דין ודברים וטלקסים רבים...

באופן ישיר?

לא, המגעים נעשו דרך הארגון הבינל"א שנתן את חסותו לכנס, שנקרא „הקונגרס העולמי לאנרגיה" ושהיה ארגון־אב לכנס הבינל"א לתסיסה אנארובית. בארגון זה חברות כל אומות העולם, מאחר שהוא דן באנרגיה לרבות ישראל וסין, הקשר בינינו לבינם נעשה באמצעות אותו ארגון. בסופו של דבר הסינים הסכימו לקבל קבוצה ישראלית, אם כי עמדו על כך שהקבוצה לא תמנה יותר מארבעה חברים מדענים עם נשותיהם. המדענים היו ד"ר שלמה קמחי מהטכניון, ד"ר אהוד לומברוזו איש התעשייה הקיבוצית, המיישמת את המחקר הנעשה בטכניון, וכן ד"ר קרלוס רוזן מקיבוץ עמיה, החוקר בנושא זה באוניברסיטת ת"א. הסינים רמזו שיתר המבקשים לא יכולים בשלב זה לבקר בסין. זו היתה הפעם הראשונה שהסינים התירו למשלחת מדעית שלמה של נושאי דרכונים ישראליים להיכנס לסין ובכך יצרו תקדים. נכון, אמנם, שבעבר הגיעו מדענים ישראלים לסין, אולם עד עתה עשו זאת, כבודדים. האישור האחרון, הוויזות עצמן, ניתנו לנו רק בערב הקונגרס, כשכבר היינו בלונדון, וגם זאת לאחר מספר טלקסים. מה שצריך להדגיש הוא, שמאותו רגע שקיבלנו את אשרות הכניסה קיבלו אותנו בצורה היפה ביותר שרק ניתן.

תודרכתם על־ידי משרד החוץ או כל גוף ממסדי אחר?

לא. כי רצינו לתת לביקור שלנו נופך של שליחות פוליטית. הספיקה לנו העובדה שאנו שליחי מערכת מקצועית־מדעית ושאנו נוסעים בדרכונים ישראליים.

נוצר קשר ביניכם לבין הסינים?

היה קשר טוב עם הסינים שהשתתפו בכינוס. חלקם אנשי ממשלה ומכונים ממשלתיים. מבחינה מקצועית הם היו פתוחים מאוד, אך מאוד רשמיים ומכופתרים. ככל שהאנשים עמם נפגשנו היו גבוהים יותר בהירככיה הפוליטית, כך הם היו יותר קרים אלינו, ותמיד זרקו איזה משפט בנוסח ש„הם מאוד מקווים לשיתוף פעולה עם ישראל," אך מיד הוסיפו את התקווה שישראל תשנה את מדיניותה וכי הדבר תלוי בישראל. מהר מאוד התברר לנו שהידיעות המתפרסמות על ישראל הן די עוינות לנו.

הנטייה בעיתונות, כזו האנגלית על־כל־פנים, כמו העיתון „צ'יינה דיילי", המופץ בבתי המלון, היא לאמץ את הגרסה הערבית. העם, על כל פנים, פשוט מתעלם. הבעיה שלנו שם היתה, ששום אורח לא ידע מה זה ישראל, ואיפה זה ישראל. הם בכלל לא ידעו שיש מדינה כזו. זה מתחיל בפקידי הדואר, דרך פקידי הבנק וגמור בפקידי קבלה בבתי המלון. מסתבר שאמנם יש מדור לידיעות חוץ ופוליטיקה בעיתון. אבל רוב האנשים פשוט מדלגים על החלקים הללו ומתייחסים בעיקר לידיעות המקומיות. משתתפי הכנס הסינים לא הזמינו אותנו לביתם. אך שוב אני חייב להדגיש שהם יצאו מגדרם כדי לארח את הוועידה.

ומבחינה מקצועית?

להפתעתנו הפכנו למוקד של עניין. הן מצד מארגני הכנס ומשתתפיו, והן מצד השלטונות. מתברר שהפיתוח הישראלי, וייחוד הפיתוח שלנו, עשוי לפתור בעיות רבות שיש לסין בנושא התסיסה האנארובית. מלכתחילה, הפיתוח הישראלי עסק בתסיסה בטמפרטורות גבוהות של 55 מעלות צלזיוס. הלכנו לטמפרטורות גבוהות, כי רצינו להאיץ את התהליך ולהסתפק במתקנים יותר קטנים. בסין כל המתקנים הקיימים, 4000 במספר, עובדים על טמפרטורות נמוכות. הדבר גורם למחלות אנדמיות, שעליהן לא הצליחו הסינים להתגבר. כך, למשל, אסור בסין לשתות מי־ברז. המערכת בטמפרטורה גבוהה משמידה את רוב גורמי המחלות האנדמיות ומסייעת לפיסטור. סין רוצה, כיום, לעבור לטמפרטורות גבוהות. ולכן התעניינו בפיתוח שלנו. זו גם הסיבה שזומנתי לפגישה בחצות עם סגנית שר החקלאות, ד"ר וו שהשתתפה בכל הכינוס. היא סיפרה שלסין אין ידע כיצד מתאימים את המערכת ומפקחים עליה בטמפרטורות הגבוהות. אחר כך אמרה בפשטות שהם רוצים ליישם את השיטה הישראלית. והתעניינה איזה חברות בינל"א משווקות את המערכות שלנו.

עשיתם „ביזנס"?

היינו כולנו אנשי מדע, לא אנשי עסקים. הסברתי לה שמכירת הידע לא נעשית דרכנו, אלא דרך חברות בינל"א מסוימות. היא הסתפקה ברישום הנתונים והבטיחה ליצור את הקשר דרך אותן חברות.

אורגיות של אוכל

ומהי ההתרשמות מסין עצמה?

הסינים הם עם כל־כך חכם, העושה שינויים חכמים במהירות. מצד אחד הם השקיעו את ריכוז משאבי הייצור בדרג הקואופרטיבי, במקום שכל אחד יגדל חזיר אחד, יש פיתוח חזירייה של שש־מאות חזירים. בסיכומו של דבר המחשבה היא כמו במושב. יש בתי דירות, רווקיות, פורס משותף, ייצור חשמל משותף ועוד. השוני הוא בכך שיש מכסה מסוימת בה חייב המשק הקואופרטיבי לעמוד. וזוהי מכסה משתנה. אחרי השלמת המכסה שמצדיקה את ההשקעה בפיתוח, כל חבר יכול ליצור כמה שהוא רוצה עבור השוק הפרטי. ניסיון זה קיים כבר ארבע־חמש שנים, והוא הביא לקפיצה עצומה קדימה. ראינו אנשים העובדים בחלקות שלהם בחושך, שותלים לאור הכוכבים, אפילו על חלקות קטנות ביותר. הם עובדים חמש־שש שעות עבור המכסה, ושאר השעות עבור השוק הפרטי.

לסין, היתה בעיני תדמית מאוד דוגמטית, אך במשך שלושה וחצי שבועות שם מצאתי מדינה הרבה יותר חופשית מיוגוסלביה למשל (הידועה בכך שהיא מדינה חופשית, יחסית לגוש המזרחי). המדריכים חוזרים ואומרים „כן זה היה בעבר אבל היום אנחנו הולכים בכיוון אחר". אתה רואה גאוות יחידה הנובעת מהשינוי. החכמה שופעת מעיני המנהיגות וניתן לחוש שהעם נענה.

האם אוכלים אוכל סיני בסין?

בסין יש שפע של מזון, לנו נדמה שהאנשים בסין רעבים ואוכלים רק אורז ותה. זה פשוט לא נכון. השווקים מלאים בשפע של מזון, ממש אורגיות של אוכל, והמסעדות מלאות. אם למישהו היה נדמה שאוכל סיני טוב ניתן להשיג בלונדון ובניו־יורק, מתברר שהאוכל הסיני הטוב ביותר נמצא בסין עצמה.

דומה לתפריט המוצע לנו במסעדות סיניות?

בחלקו הקטן בלבד. יש שם שורה של מטבחים, קנטון, למשל, ידועה בעולם בכך שכל מה שיש לו ארבע רגליים, וזה לא שולחן או כיסא — ניתן למאכל. זה אומר חתולים, כלבים, צבים, קופים, נחשים ועוד. יש מסעדות המתמחות במאכלים הללו.

רמת החיים גבוהה יחסית, הם משלמים אותם מחירים כמו התיירים.

ערכו לנו קבלת פנים בהן השתתפו שלוש־מאות איש ויותר, והדבר שהדהים אותי היה שהשולחנות נשארו מלאי אוכל, גם אחרי שכולם שבעו. פשוט המשיכו למלא אותם במהלך הפגישה.

אכלתם הכל?

נחשים אכלנו בשלושה טעמים. יש להם מרק מפורסם שנקרא „מרק שלושת הדרקונים", נחש, כלב, ובשר חתול. אנו אכלנו רק נחש.

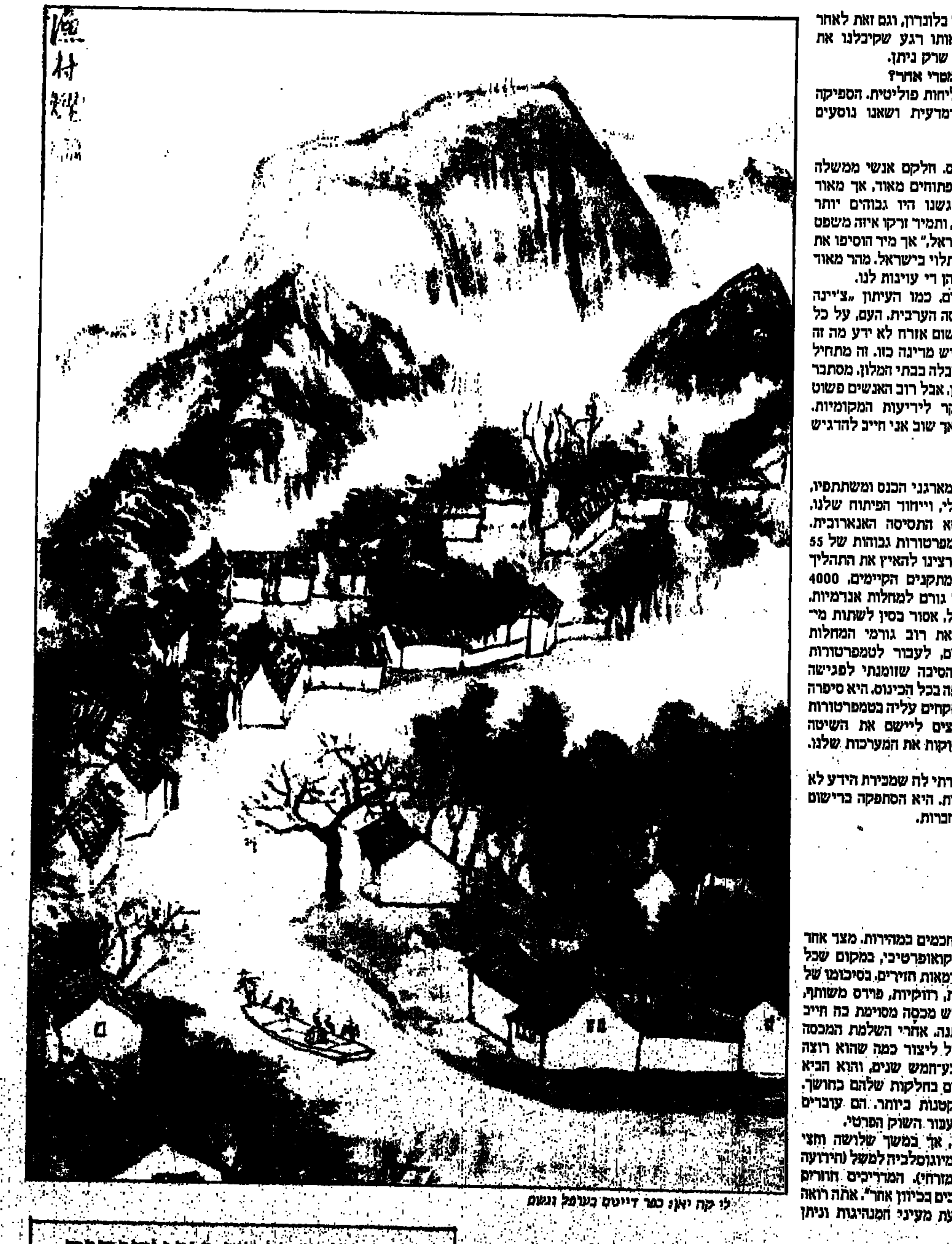

לי קה יאן: כפר דייגים בערפל וגשם

„ערכו לנו קבלת פנים לשלוש מאות אורחים ויותר. אך השולחנות נשארו מלאים, למרות שכולם שבעו. פשוט המשיכו למלא אותם כל הזמן"

מערכת תסיסה אנארובית

מערכת תסיסה אנארובית עושה שימוש בתהליך הטבעי של פירוק חומרים אורגניים באמצעות חיידקים אנארוביים ובהעדר חמצן. באמצעות שיטה זו, המהירה פי 10,000 מתהליך הפירוק הטבעי, ניתן להפיק אנרגיה, פסולת תעשיית, פסולת תעשיות מזון ומשפכים עירוניים.

שיטה זו מאפשרת ייצור של גז מתאן, כמו גם [illegible] עשוי בישון ובאמצעותם לייצר חשמל וקיטור לצורכי תאורה וחימום מים. בישראל קיימות כיום חמש יחידות לתסיסה אנארובית אשר פותחו על־ידי הטכניון ואיגוד התעשייה הקיבוצית.

המערכות בישראל פותחו לתפקוד בטמפרטורות גבוהות, בעוד שבסין כבר קיימות כ־4000 מערכות לתסיסה אנארובית פועלות המערכות על בסיס טמפרטורות נמוכות.

למערכת התסיסה האנארובית יתרון נוסף בכך שהשימוש בפסולת ובשפכים לשם ייצור אנרגיה פותר בעיות ומפגעים אקולוגיים הנגרמים מאותם שפכים.

כל יום

13—19.12.85
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

13.12.85

09.00 רכבת ההפתעות: סרט אנימציה.
09.30 קיזי — פרק 5: אין מנוס: קיזי שבה לליפיזרים אך התלמידות ממשיכות להתאכזר אליה.
10.00 נילס הולגרסון — פרק 24: כלב השמירה: החסידה סידה, מביאה את הגמד המכשף אל להקת אווזי הבר כדי לשכנעו שנילס הפך לילד טוב ואמיץ.
10.00 שירלי טמפל — הנסיכה הקטנה: שרה (שירלי טמפל) יתומה מאביה, נמצאת בפנימיה של מס מינצ'ין באנגליה.
13.30 והריזה (ש.ח.)
14.30 האוניברסיטה הפתוחה: מבוא למדעי החיים — מארג המזון, עידן ההפכות.
15.00 משולשים מוסיקליים — ויואלדי והחליל — החלילן ג'יימס גאלווי מספר על ויואלדי.
15.30 בין שתי ערים — פרק ג': המרקיז, דודו של צ'רלס דרניי, נרצח

שושנה דמארי — „לשיר מכל הלב" (21.00)

בכונתו ע"י אביו של הילד אותו דרס בכרכרתו. באנגליה, מחליט הפרקליט, מר סטרייור, להציע נישואים ללוסי מאנט, אך הצעתו נדחית על הסף.
16.00 ערב חדש — פיוסי לשבת — מנחה: דן מרגלית.
16.30 קיצור החדשות.
16.32 משה רבנו — סדרת דרמה בת 6 פרקים. (ערבית).
17.20 לקט שירים (ערבית).
17.30 סרט (ערבית).
19.20 על המרקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.05 שירים לשבת.
20.15 מבט ליל שבת.
21.00 לשיר מכל הלב. עם ישראלה שרון. התכנית צולמה בבית החייל בתל־אביב ומביאה שירי חנוכה, שירי גבורת החיילים. משתתפים: מתנדבי האגודה למען החייל שרי שירו בקהל, ועמם הזמרים ש. דמארי, י. אליאס, אסנת וישינסקי, רונית אופיר, ועוד.
21.45 יחפים בפארק — סרט קולנוע.
23.30 חדשות.

סרט קולנוע: יחפים בפארק — עיבוד למחזהו הקומי של ניל סיימון. זוג צעיר בניו יורק, מיד לאחר חתונתו. [illegible] דירה, [illegible] צריך ללמוד לחיות ביחד, בתנאי מגורים קשים. [illegible] רוברט רדפורד [illegible] מגלמים את התפקידים הראשיים [illegible] ג'יין פונדה [illegible] שנת הפקה: 1967. שעה 21.45.

שבת טלוויזיה

14.12.85

16.00 „גברתי השופטת" — סידרת דרמה בת 6 פרקים. הפרק השני — „התאבדות או רצח?" אשתו של מר כ' נמצאת ללא רוח חיים במיטתה, לאחר שכדור חדר לגופה. מר כ' אדם מוזר המנהל פרשיות אהבים מחוץ לנישואין, מסתבך עם עצמו, עד אשר אליזבט („השופטת") גורמת לו להתוודות.
17.30 קיצור החדשות (ערבית).
17.32 לקט שירים (ערבית).
17.45 „צוות לעניין" סידרת סרטי פעולה. שם הפרק: „פרידה מהכלא".
18.30 מגזין לאמנות (ערבית): 1. על ההצגה שותפים לדירה. 2. ריאיון עם מנצח התזמורת הערבית של רשות השידור זוזו מוסא. 3. הציירת, תמי גרצ'רקדור. 4. בקולנוע. 5. מבזק ידיעות.
19.00 בידור חו"ל — תכנית בידור עם הזמרת הצרפתייה סילווי ורטאן (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 צירופים — תכנית אירוח. בתכנית מתארחים אישים ואמנים ומוגשות כתבות בנושאי מורשת ישראל. יודלק נר שמיני של חנוכה. מארח: חיים זיסוביץ.
20.30 בנסון, שם הפרק: מנוחת השורבב. בדירתו של בנסון יש סתימה בכיור, דווקא ביום שבו הזמין את כולם למסיבה.

אינגה סוונסון — „בנסון" (20.30)

21.00 מבט לחדשות.
21.15 ספורט: משחק השבת.
22.15 עוד להיט, מבחר להיטי חו"ל. הפעם כולם בביצוע הג'קסונים.
22.55 רצח במשיכת קולמוס — סדרת סרטי מתח. שם הפרק: חיי כלב. בעת ביקורה של ג'סיקה פלטשר באחוזתו הכפרית של רוונה העשיר מתרחש אסון: דנסון, הדוזן, נהרג בנפילה מן הסוס בשעת ציד. תאונה זאת אינה נראית תמימה כל כך בעיניה של ג'סיקה.
23.45 פסוקו של מקום: בית חורון, המוזכר בספר יהושע וכן במלחמות המכבים.
חדשות.

ראשון טלוויזיה

15.12.85

09.00 בארץ הקטקטים — תחרות אריגת כדים.
09.30 קיזי — פרק 6: המדורה.
10.00 החץ השחור: בכינוי הציורי „מלחמת השושנים" נוהגים לכנות את מלחמת האזרחים שניטשה באנגליה בין בית יורק, בעל סמל השושנה הלבנה, לבין בית לנקסטר, בעל סמל השושנה האדומה. סרט מצוייר על „אגודת החץ השחור" קבוצת הכפריים מנאמני בית יורק שנלחמו באצילי בית לנקסטר ויכלו להם.
10.45 מוביטון — היומן שדיבר בעד עצמו: סרט מרתק המגולל את תולדות יומני הקולנוע עד לעידן החדש, שבו נטמעו בעידן הטלוויזיה.
14.00 גם אנו שופטים — ונוס: סידרה המציגה בעיות שונות מחיי היום בהם מתלבטים בני נוער.
14.25 סלם ותעלם — בית אבו ג'מיל.
14.50 מאה ציורים מפורסמים — סידרת סרטים העוסקת בתחומי אמנות שונים ומגוונים. הפעם: דיוקן עצמי מאת דירר.
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: דמוקרטיות ודיקטטורות במאה ה־20: פראנקו. מוסיקה — כתת אמן: המשפט המוסיקלי. נקודת מבט: סלקנה את.
16.00 רחוב סומסום — חנוכה.
16.30 תבונה ורגישות — פרק ה' — למשפחתו של אדוארד נודע דבר ארושיו ללוסי סטיל ואמו מנשלת אותו מירושתו. אף על פי כן אדוארד נאמן להבטחתו ללוסי. אלינור עדיין אוהבת את אדוארד ולבו נתון גם לה.

יוסף היידן — סרט תעודה (23.00)

אך ההגינות מחייבת...
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי, מנחה: דן מרגלית.
17.30 „ילדי הפלא" — שם הפרק: „עוזרת בית מהפכנית". בעקבות השתתפות אביו של ריצ'י בקונגרס חשוב של העולם השלישי, הושתל בביתו של ריצ'י מכשיר האזנה.
18.20 „יש לי סיפור" — „מנוח שהפעיל את המוח" — רעיון ואיורים יפתח אלון; עיטור מילולי אורי אורלב, קוראת טליה שפירא.
18.32 „גיבור מעולם אחר" (ערבית).
19.00 יומן השבוע (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 „עד פופ" — במרכז התכנית הפעם סרט על ביקורה של „דייר סטרייטס" בישראל בקיץ שעבר. עוד בתכנית סרטונים חדשים של בוב דילן ולהקת „סטארשיפ" ושני להיטי דיסקוטקים מאירופה של „בלטימורה" ו„דיבור מורריי".
21.00 מבט לחדשות ומוסף „שער ראשון".
21.45 „הקברט הכלכלי".
22.15 „נשי הוליווד" — סידרת דרמה בהמשכים. פרק שני: ג'ינה גרמיין מפתה את הכימאי ניל גריי.
23.00 „היידן בלונדון" — סרט תעודה.
23.55 פסוקו של יום. חדשות.

סרט תעודה: „היידן בלונדון" — סרט שהפיק במשותף הבי.בי.סי ומרכז המוסיקה בירושלים. הסרט מתעד בתמונות, במוסיקה ובקריינות את ביקוריו של הקומפוזיטור יוסף היידן באנגליה, בשנים 1791 עד 1795. רמועיית סלומון, בריטטוסור תגווד בצימבלו וליזה בזוזיק בחליל, מלווים את הסרט בקטעים מיצירותיו של היידן. שעה 23.00.

שני טלוויזיה

16.12.85

08.15 אורחות (חט"ב): כלכלה — קו יצור: כלכלון — צמיחה כלכלית.
08.40 בלי סודות — פ"ז.
09.00 אנגלית ה'.
09.20 חשבון פשוט ד': המרחק.
10.05 ארץ מולדת: ממשבר להתעצמות.
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי: זהירות מונעת אסון.
11.00 ערבית מדוברת.
11.15 אנגלית ו'.
11.30 מדעי הטבע ו'־ז': פינגווינים פינגווינים.
12.00 תלמוד — שניים אוחזין: היכי דמי.
12.25 אנגלית ז'.
12.45 צרפתית — העשרה.
13.00 אנגלית ח'.
14.00 ילדים משכונת חיים — נקודות ראות: הווי חייהם של הילדים משכונת חיים, המתנהל סביב המועדון, כיכר השכונה, הקיוסקאי חלוצי המכולת — שם הם שומעים את סיפוריו של יחזקאל.
14.20 גיאוגרפיה — סין: דיוקנה של ארץ: סרט המתאר את החיים בסין. סקירה גיאוגרפית של האיזורים השונים תוך התעכבות על התמורות שחלו בסין תחת שלטון הקומוניסטים.
14.45 FOLLOW ME: קורס באנגלית מדוברת למבוגרים.
15.00 קסים קסם — מסמרים: חד באופן מיוחד.
15.25 קולרגול — פרק 47: קולרגול בהרי האנדים.
15.35 בלי סודות — ב'־ה: אלפי מציג את הצליליס כ. ד. ה. בגן משתעשעים

רם עברון — „זה הזמן" (22.00)

עם כובעים שונים ובמסעדה שואלים חידות.
16.00 בוקר טוב יקום: האם אנו, תושבי כדור הארץ, בודדים ביקום? הסרט עוקב צעד אחר צעד אחרי המחקרים החשובים שנעשו ונעשים כדי לגלות חיים אינטליגנטים על פני הכוכבים.
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף.
17.30 „שיישאר בינינו" — מגזין שבועי מעולם החוויות של ילדים. הפעם צוות „שיישאר בינינו" וילדים מוצאים עצמם לפתע על אי בודד. בצוות: דורון נשר, מאיר סויסה, עירית בדרור ומאיר בנאי.
18.00 „תקוות גדולות" — סדרת דרמה. הפרק התשיעי: פיפ מבקש כסף מגברת האווישם כדי לסייע למאגוויץ'. הוא הצהיר על אהבתו לאסטלה.
18.35 ספורט (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „תהילה" — שם הפרק: „שלהי הקיץ".
20.50 „נקודת חן" — סדרת טיולים עם אורי דביר.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „עוברים דירה" — סדרה קומית אנגלית. הפרק החמישי: הסדקים בקירות תוקנו כולם, אך על כל הסדקים שבמשפחה, שרה עדיין אינה משתלטת, והיא ממשיכה לקחת גלולות הרגעה.
22.00 „זה הזמן" — תכנית אירוח, מנחה: רם עברון.
22.50 „בולמן, בלש בדימוס" — סידרת סרטי מתח אנגלית. שם הפרק: „הבת היתה רקדנית". איש עסקים בקנה־מידה בין־לאומי חש שחייו בסכנה. בולמן מהסס, אם להיענות לפנייתו ולהיות שומר ראשו. הוא מאחר את המועד, המיליונר נמצא מת.
23.40 פסוקו של יום. חדשות.

שלישי טלוויזיה

17.12.85

08.15 חשבון פשוט ד': פירוק לגורמים.
08.40 בלי סודות: ביניים 3.
09.00 אנגלית ח'.
09.20 מדעי הטבע ה'־ו': הלב.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך: רחוב סומסום.
11.00 צרפתית.
11.15 חשבון ה': תיבת נח.
11.30 גיאוגרפיה ז'־ט': הרי געש.
12.00 ארץ מולדת: היציאה מן החומות.
12.25 ספרות (על־יסודי): אדיפוס המלך — האדם והאל.
13.00 מוסיקה ע"י העשרה — המשולש המוסיקלי: ויואלדי והחליל.
14.00 דייג אוהב דגים: תאור בריכות הדייג ששינו את נוף ארצנו. בתכנית מתוארים גם צמיחת החקלאות העברית, תהליך יצור מזון ושיטות חקלאיות מדעיות ומשוכללות.
14.40 קוין אלק — חיי ילד אינדיאני בקנדה.
15.00 רחוב סומסום — הנעליים של אבנר: היום נוכל לראות איך נפתרות כל מיני בעיות עם... נעליים. ולמי שמעוניין: איך מספרים בדיחה.
15.30 קשת וענן — ציון הלא תשאלי: המשורר מתאר את דמותו של רבי יהודה הלוי, הרקע ההיסטורי ואישיותו של גדול משוררי ציון מצטיירים מתוך יצירתו השירית המגוונת.
16.00 פרפר נחמד — אני וגופי: עפרה מציירת את דודו ואינה שוכחת שום פרט. עפרה מספרת את סיפור הדב שרצה לחזור לארץ הצעצועים: ילדים מראים לנו כיצד בוריוות אפשר להפעיל את כל הגוף.

רפי רשף — „ערב חדש" (17.00)

16.30 איזיס — פרק 19: מזג אוויר סוער (חלק ב'): איזיס מסייעת לנערים הרודפים אחרי הגנבים שגנבו את המתקן הסודי היוצר שינויים במזג האוויר.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי, מנחה: רפי רשף.
17.30 הדבורה מאיה: הנמלים מוצאות זבובית מעולפת ולוקחים אותה עימן. רק בהשפעת מאיה ווילי הן מסכימות לשחרר את הזבובים.
18.00 כאותו עניין: סדרה שבועית המעלה בעיות של תלמידי תיכון בדרך של פסיכודרמה ומשחקי תפקידים. מנחה: יעקב נאור.
18.32 סרטים מצוירים.
18.45 רוצה פתרון: אב החרד לגורל בתו רוצה, שתפר את אירוסיה עם בחור שלקה במחלה ממארת. אך היא מסרבת.
19.00 מפגש בין תרבויות. פרק שישי אפריקה ואירופה — תרומתה העיקרית של אפריקה היא מוסיקה המאה ה־20 — מוסיקה שמיזגה את התרבויות ונולדה במאה ה־19 בניו אורליאנס, שעל גדות המיסיסיפי: הג'אז. (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 שלושה בדירה אחת — שם הפרק: ג'ק טריפר הישר.
20.30 כולבוטק.
21.00 מבט לחדשות.
21.40 מבט שני.
22.20 ימים של פרידה — דרמה בהפקת הבי־בי־סי. הנערות ג'יין ואליין, חברות קרובות כלב ונפש, מבלות יחדיו יומיים.
23.00 גלריה — תכנית דו־שבועית העוסקת באמנויות, בארץ ובעולם. מנחה: צבי גורן.
23.45 פסוקו של מקום. חדשות.

רביעי טלוויזיה

18.12.85

08.15 ארץ מולדת — ממשבר להתעצמות.
08.40 אנגלית ו'.
09.00 מדעי הטבע (יסודי): 1. מניצן ועד פרי; 2. גשם גשם בא.
09.20 אנגלית ז'.
10.10 מדעי הטבע ה'־ו' — הלב.
10.30 הגיל הרך — סיפור נחמד: שמח במטבח.
11.00 חשבון ו': המלך ואט.
11.15 HELLO ISRAEL — NEW ISRAELIES.
11.30 מושגים ביהדות — תהילה לדוד.
12.00 אנגלית ח'.
12.25 אנגלית י'.
13.00 מדעי הטבע (חטיבה עליונה) — האבולוציה.
14.00 עולם הולך ונעלם — בני הרנדילי: בני הרנדילי חיים על רצועת ארץ מדברית למחצה בין קניה בצפון וסומלי במזרח.
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: צמיחת המדינות באפריקה — אלג'יריה צרפתית.
16.00 בלי סודות — ס"ע.
16.25 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי, מנחה: רפי רשף.
17.30 שמיניות באוויר — תכנית שבועית בשידור ישיר. מנחים: דליק ווליניץ וטוליפ.
18.32 תמונת מצב תכנית שבועית בענייני השעה.
18.45 חידושים והמצאות: תחבורה (חלק א').
19.00 בין האורח לרשות (ערבית).

אנתוני פרקינס וסופיה לורן בסרט „תשוקה בצל האילנות" (22.05)

19.30 חדשות (ערבית).
20.02 סיפורי כדים — תכנית שבועית על קולנוע. יונה אליאן סוקרת את הסרטים ומארחת אנשי קולנוע.
20.30 שניים אוחזין — דיון בסוגיית היתרי נישואין, היתרים שניתנו לגברים יהודים לשאת עוד אישה. משתתפים: גב' מאשה לובלסקי, — מזכ"ל נעמת; חה"כ הפרופ' אבנר שקאי; המשפטן ד"ר ברוך ברכה; הרב שמחה מירון, לשעבר מנהל בתי־הדין הרבניים. מנחה: בני דון יחיא.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 מוקד.
22.05 תשוקה בצל האילנות — סרט קולנוע.
23.50 פסוקו של יום. חדשות.

סרט קולנוע: תשוקה בצל האילנות — עיבוד למחזהו של יוג'ין או'ניל, שבמרכזו חוואי עשיר בניו־אינגלנד של סוף המאה ה־19, איש קשה הרודה בבניו, שעל־אף זקנתו הוא מחליט לשאת לאשה נערה צעירה ונאה. שניים מבניו של האיש, שקיוו לקבל את החווה אחרי מות האב, עוזבים את המקום. הבן השלישי, הצעיר שבהם, נשאר במקום, ועם בואה של האשה החדשה, שהיתה לאמו החורגת, נרקם ביניהם רומן סוער. בּרל אייבס, שהתפרסם גם בזמר־עם, מגלם את תפקיד האב. סופיה לורן היא כלתו הצעירה, ואנתוני פרקינס מופיע בתפקיד הבן הצעיר. בסרט מופיע גם השחקן פרנק אוברטון (חדר מיוחד). בימוי: דלבר מאן שהתמחה בעיבוד מחזות לקולנוע („מסיבת רווקים" נמנה עם סרטיו המפורסמים). הסרט הופק ב־1958. שעה 22.05.

חמישי טלוויזיה

19.12.85

08.15 קשת וענן: תן לי את יבנה.
08.40 בלי סודות: צ"ב.
09.00 ארץ מולדת: היציאה מן החומות.
09.20 מדעי הטבע (חט"ב) — תנועת הדג.
10.10 אנגלית ה'.
10.30 הגיל הרך: רחוב סומסום.
11.00 אנגלית ו'.
11.15 ערבית מדוברת.
11.30 מדעי הטבע (חטיבה עליונה).
12.00 אנגלית ח'.
12.25 היסטוריה על־יסודי — העשרה: אליזבט, המלכה שעיצבה תקופתה.
13.00 אנגלית ט'.
14.00 גיאומטריה: מדידות א' ומדידות ב'.
14.20 לורל והרדי — טיפול בהצטננות.
14.40 צרפתית.
15.00 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה.
15.20 עוד סיפור.
15.30 נילס הולגרסון — פרק 25: הסטודנט מאופסלה.
16.00 זהוזה — שידור חי.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי.
17.30 „סיפורים בראש".
18.00 „חבובוטק" סרטים מצוירים.
18.32 „מועדון הטף" (ערבית).
19.00 „מפגש".
19.30 חדשות.
20.02 מבט ספורט.
20.45 לקראת שידור.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „חיילים יקרים" — סדרה תיעודית בת 5 פרקים, בהפקת הטלוויזיה הישראלית.
22.15 „כתוב בעיתון". מגיש: מאיר שלו.

אורי גולדשטיין — במאי „חיילים יקרים" (21.30)

22.30 „כסו את פניה" — סדרת מתח אנגלית.
23.20 „סוף ציטוט" — תכנית בענייני ספרות, מנחה: ירון לונדון.
24.00 פסוקו של יום. חדשות.

סידרה תיעודית: „חיילים יקרים" — הסידרה, בהפקת הטלוויזיה הישראלית, תשודר לראשונה את המאבק הפוליטי והמאמץ המדיני והמבצעי, מאחורי הקלעים, לשחרור שבויי צה"ל במלחמת לבנון. הסרט מלווה את תהליך המיקוח עם המחבלים מראשיתו ובזמן התרחשות הדברים. הצופה בו משתתף בכל שאפשרו מגבלות בטחון בשיקולי הצוות המתמקח, ועובר את תהפוכות האירועים הקורים בישראל ומחוצה לה בשל מלחמת לבנון. הסידרה צולמה מספטמבר 1983 ועד היום שבו שוחרר אחרון השבויים, במאי 1985. הצילומים נעשו בישראל ובחו"ל. הפרק הראשון מתאר את הרקע שממנו התפתחה פרשת הנעדרים. הפרק השני ישודר ביום א', 22.12.85. כתב את התסריט וביים אורי גולדשטיין. שעה 21.30.

תכניות טלוויזיה ביום שישי, 20.12.85

בשעה 21.00 — סימבה למסיבה

בשעה 22.05 — סרט קולנוע: „גבר, אשה ובנק" — פארסה על שוד בנק מתוחכם, שנעשה כולו באמצעות של אוטומטים ומחשבים.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון

יום שישי, 13.12
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.10 איש העכביש. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 כרק ומנדי. 18.30 וובסטר. 19.00 חדשות. 20.00 פול גאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט. מועדון 700. חדשות.

יום שבת, 14.12
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פייפר. 14.30 ימי העמק האבודים. 15.00 ספינת פטרול. 16.00 ספורט עולמי. 17.00 ספורט מהעולם. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט. חדשות.

יום ראשון, 15.12
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 בית־חולים וסדרה. 14.00 מועדון 700. 14.30 חדשות. 16.30 תוכנית לילדים. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 הבית־המעופף. 18.00 מטיילים. 19.00 כאן טלוויזיה. 21.00 שעת משפחה. 21.30 סרט. חדשות.

יום שני, 16.12
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום (סדרת מתח). 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורגל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי, 17.12
13.00 חיות, חיות חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 תוכנית בידור. 19.00 חדשות. 20.00 ריפטייד. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סיימון וסיימון. 22.30 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי, 18.12
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט: הדינמית הכפולה. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי, 19.12
13.00 חיות, חיות חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט: השמיים הם הגבול. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 לוסי. 18.30 ספורט. 19.00 חדשות. 20.00 הרדיקסל ומקורמיק. 21.00 חיים אחרים. 21.30 שישים דקות. 22.30 המירוץ אחרי הגליבה. מועדון 700. חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי, 13.12
13.35 כדורגל בינלאומי וספורט בכלל. 16.00 אינוכן וריק בערוץ 3. 17.10 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.10 קומדיה אמריקאית. 21.00 סרטון דוקומנטרי. 21.10 דראמה אנגלית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מאגנום — בלש פרטי וסדרת מתח אמריקאית.

יום שבת, 14.12
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 18.00 כמבצע לעולם בשבועות יום וצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 המהלך הבא הוא שלך (קומדיה). 21.00 אוטומניה (על השגעון למכוניות — סידרה דוקומנטרית). 21.30 בידור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט מהסידרה רביביכה.

יום ראשון, 15.12
17.20 סרטים מצוירים (גם בערוץ 3). 17.30 סידרה מצויירת לילדים בצרפתית. 18.25 סידרה דוקומנטרית על ממציאים והמצאות (רק בערוץ 3). 18.45 הרפתקאותיו של כנג'י (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 21.00 דרכו של לוחם (סידרה דוקומנטרית על שיטות הגנה — ג'ודו, קראטה וכו'). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 מלון (סידרה רבת משתתפים על פי ספרו של ארתור היילי).

יום שני, 16.12
17.20 סרטים מצוירים (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 על טעם ועל ריח (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לענין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה למעלה ושניים למטה (קומדיה אנגלית). 21.00 סרטון דוקומנטרי. 21.10 ברג'ראק (סידרת מתח אנגלית המתרחשת על אי התעלה ג'רזי). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סידרה דוקומנטרית (על אישים מפורסמים עם שחקנים המגלמים את דמות האישיות).

יום שלישי, 17.12
17.10 סרטים מצוירים (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 הדקה החשובה (רק בערוץ 3). 18.45 ברי מול (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 21.00 לקראת שנות האלפיים. 21.10 דראמה אנגלית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום רביעי, 18.12
17.10 „אלוהי" וסידרה מצויירת (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.00 חיות בעולם וסידרה דוקומנטרית רק בערוץ 3. 18.45 עם כפית של כסף (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון בבלוד הבדפתי. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה (קומדיה אמריקאית). 21.00 קשרים (סידרה דוקומנטרית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 רמינגטון סטיל (סידרת מתח אמריקאית).

יום חמישי, 19.12
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.30 עולם הבית (גם בערוץ 3). 18.00 שרים — בצרפתית. 18.25 הסכתא היהודית הכל (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 20.30 חדר בין ומשפחה אמריקאית עם השחקנים אליוט גולד. 21.00 דרמה, ופוסקה וסידרת מתח עם השחקן אורסון וולס. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

13.12.1985

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב": יוהאן פאכלבל: קנון, קורט ויייל: ובעיבוד לוצ'אנו בריו: סוראבייה ג'ונג, באך: „שירו לה' שיר חדש", ג' פרסקובאלדי: קנצונה מס' 2 ובעיבוד ל־4 חצוצרות.
07.30 „שחרית מוסיקלית" (+ רשת א'): באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 6, בסי במול מז'ור, בטהובן: רביעית פסנתר, מס' 3, ברו מג'ור, והיפאייה: „האהבה הקוסמית", מנדלסון: סימפ' מס' 4, בלה מג'ור, אופ' 90, „האיטלקית".
09.30 „קונצרט בוקר": סטרווינסקי: „צפור האש", סוויטה מתוך הבאלט, צ'ייקובסקי: שלישיה אופ' 50, לפסנתר, כנור וצ'לו, פרוקופייב: „אלכסנדר נייבסקי", קנטטה, צ'ייקובסקי: סימפ' מס' 2, ברו מינור.
11.57 „מגישים שיר".
20.05 „קונצרט ליל השבת": באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 3 בסול מג'ור, מוצרט: סימפ' מס' 36, ברו מג'ור, ק' 425, היידן: קונצ' לחצוצרה ותז', במי במול מג'ור, שוברט: שלישיה מס' 1 בסי במול מג'ור, אופ' 99, ראבל: „אמא אווזה" — מוסיקה לבלט, גלזונוב: קונצ' במי במול מג'ור לסקסופון אלט ותז', סיבליוס: סימפ' מס' 1 ברו מג'ור.
23.00 „קולות": קמפרה: „הנשים", קנטטה, ברהמס: 4 שירים רציניים, סטרווינסקי: „החתונה".

רשת א'

07.30 „שחרית מוסיקלית" —

ישראל גוריון — „השירים האהובים עליו" (18.05)

(העברה ב„קול המוסיקה").
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 שירים עבריים.
11.30 „השכלה ודעת לכל": „ברחובא" — שעורים בערבית.
12.05 „האר עינינו" — שירים וניגונים.
14.05 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. „שברו את הכדים" — תכנית לחנוכה מאת רעיה אדמוני. ב. „לקראת שבת", ג. „שלום בכרבה".
15.00 „קבלת שבת".
16.05 „עם אנשים", הפעם עם לאון זהבי — עיתונאי במוסקבה.
17.10 „שיר ללילשבת" — שירים עבריים.
18.05 „מוסף רדיו לספרות".
19.05 „שובי השולמית" — קטעי הגות ושירים לשבת.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „עד הנה" — חוות ישכר משותפת עם שבתאי (שבו) לוי ישכר על הבראתים כסיני. ישג.ת.ו.
23.05 „במחשבה שניה" — נושאים נבחרים בכתבנית במעטב משולבים בקטעי מוסיקה.

רשת ב'

06.05 „חול במגדלים" — תכנית לתלמידים בתעסוקה.
09.05 „כל צבעי הקשת" — מגוון יומי, עם יוסי גרבר.
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת.
13.00 „בחוזי היום" — חדשות ותוכניות.
14.05 „שטח", עם דויד ברוטמן.
15.05 הדלקת נר שביעי של חנוכה ומעוז צור.
15.11 „למתנדבים בצפ".
15.16 „בי זמלי" — לחות קרב בתולדות המשטרות — מגיש: קו זאב ענר.
15.31 „עוד מעט שבת" — יעל בר...

יהודה מדפרפת.
16.10 „שאלה של טעם", עם חיים קינן.
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות.
18.00 „השבוע שלי", עם יוסף לפיד.
19.05 „הטור השבועי".
20.05 „ואני תפילתי".
21.05 „השושנה פורחת" — רומנסות ושירי־עם ספרדיים.
22.05 „הבה נצא במחול" — ריקודי עם.
23.05 „בין ששי לשבת" — שיחה בשבנים — עם יצחק לבני.
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד.

רשת ג'

08.11 „יום ששי חוזר" — שירים עבריים.
08.05 „להיות שם" — שעה אחת. שפה אחת.
09.05 „משהו משהו", עם מנחם פרי.
11.05 „הצעקה האחרונה", עם יגאל רביד.
13.05 „צפיחית בדבש", עם דן כנר.
15.05 הדלקת נר שביעי של חנוכה ומעוז צור.
15.10 „לפנות ערב" — שירים עבריים.
17.05 „כאן, שם ובכל מקום".
19.05 „זמר עבור" — שירים עבריים.
20.05 „צליליל שבת", עם לאה ליאור.
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים.
23.05 „איזה לילה" — מסיבת ריקודים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 פזמונים לכולכם.
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתונאי סוף השבוע.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 בילוי נעים, עם בולי שפירא.
11.05 קולה של אבא — עם אלכס אנסקי.
12.05 „סנדלים" — שעתיים נעולות עם דורי בן זאב.
14.05 עוד לא שבת, עם שלמה ארצי.
15.05 „הדרך" — מתוך „כלים שלובים", קטעים נבחרים מהופעתה של להקת „הברירה הטבעית" במועדון „צוותא".
15.55 נר שביעי של חנוכה — עם חיילי ח"י.
16.05 שיר בעקבות קטע, עם ארז טל.
17.05 שלושה רבעים דקומנטריים.
18.05 השירים האהובים על... — חיים קינן והשחקן ישראל גוריון (ש.ח.).
19.05 „שעה ערבית" — צביקה שפירא משוחח עם ערבים בישראל, והפעם עם פאטמה מסראווה מזכ"לית נעמ"ת בבקעה אל גרביה.
20.15 מבט לחדשות.
21.00 „לא על הלוף לבדו" — שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו. מגישה: לאה עוז.
22.05 עכן בעיניך — שעתיים של שירים עם גדי לבנה.
00.05 מופע הרדיו והטורנויסטור של יואב קוטנר.
02.05 לא נרדמים לישון.
03.05 צלילי בקר — שירים עבריים.

בין ששי לשבת: עם יוסף זריצקי. בתכנית המובאת בשידור חוזר משוחח יצחק לבני עם הצייר יוסף זריצקי, שהלך לעולמו בימים אלה. השיחה הוקלטה לפני שנתיים (כשהיה יוסף בן 92). זריצקי מספר על חייו ומביע דעתו על ציור, הצבעים שהוא מעדיף, צורת עבודתו, יחסו לציירים אחרים. איך הוא רואה את קבוצת „אופקים חדשים", מה יחסו למוזיאונים? למגמות? לאספנים? לביקורת? לפוליטיקה? לכל זה ולהתבטאויות אחרות. רשת ב', שעה 23.05.

שבת רדיו

14.12.1985

קול המוסיקה

07.09 שחרית לשבת: טלמן: קונצ' בלה מינור, ל־2 חלילים ותז'. ש' דה ז'רוו: סימפוניה מס' 1, בסול מג'ור. באך: קונצ'רטו ברה מינור, לצ'מבלו ותז'. מוצרט: 6 מנואטים, ק' 599. מנדלסון: קונצ'רטו ברה מינור לפסנתר ותז'. פורה: "פליאס ומליסנדה", סוויטה

09.00 בין הבריס: בכורה של ווצק — מאת ברג — קטע. בכורה של אורני רומא מאת רספיגי — קטע. בורודין: סימפונית הגיבורים — קטע

09.55 מגישים שיר

10.00 קונצרט השבת: שומאן: סימפוניה מס' 1 (אביב). מאריי שפר: לזכרו של שופאן. מחזור שירים קורא: הארי יאנוש. סוויטה. בריטן: מזהרות שירי ערש. מאהלר: אגדת הריין

11.45 רדיו דרמה: מראשיתם ועד סופם — מאת סמואל בקט. תרגום: הלית ישורון. בימוי: מיכאל אלמז. משתתפים: יוסי ידין, אוהד שחר וסנדרה שדה

13.00 אמנים שהקלטנו: נטשה טרסון — פסנתר — שופן: 24 אטיודים

14.05 מן העם ואליו — שירים ויצירות ברוח עממית. קנטלוב: שירים מחבל אוברני

15.00 קונצרט לצעירי שבת: ברהמס: סונטה מס' 2, בלה מג'ור, לכנור ופסנתר. בטהובן: קונצ'רטו ברה מג'ור, לפסנתר ותז'. בריטן: מעקה הארובות הקטן מתוך הבה נעשה אופרה

17.00 הרוסים באים הרוסים באים — פלישת הבאלט הרוסי למערב. והפעם האשף והבובה

17.56 למתנדבים בעם

18.00 רדיודרמה — שארית — מאת יעל מריני. בימוי: שמואל קוהן

19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה — והפעם: הטרובדור של השירה האידית, איציק מאנגר הבלדריסט עם המשורר נתן יונתן

19.30 שידורים לעולים

22.05 שיחת חולין — דיון בעניני היום

23.05 איפה הם היום — על חיילי רפול ששוקמו (ש.ח.)

רשת ב'

07.11 זמר זמר לך

08.05 כי ישן

09.05 תן חיוך — מערכונים וקטעי הומור

09.55 עוריה אלון מספר על נוף הארץ

10.05 יומן השבוע

11.05 הכל זהב — סימני דרך בזמר העברי והפעם: צלילי הכרם ותקליטים בוורי ימים ימימה מ־1975

12.05 מסביב לנקודה — חידונים ושעשועונים

13.10 ברית הבחורות — 40 שנה לתנועת המרי העברי

14.11 הבו זמר — שירים עבריים

14.30 שירים ושערים

17.05 ארץ חמדת

18.06 הדלקת נר שמיני של חנוכה ומעוז צור

18.11 למתנדבים בעם

18.16 שירי חנוכה

18.30 מי ימלל — עדות קרב בתולדות החשמונאים פינתו של זאב ענר

18.35 למגרשי הספורט

19.05 הקול קולנוע

20.05 יומן השבוע

21.05 המבדיל

21.08 ניגונים

22.05 פרקי היום בתנ"ך

22.10 מלווה מלכה

23.05 בגוף ראשון והפעם: עם בנימין נתניהו שגריר ישראל באו"ם

00.10 הוי ארצי מולדתי — שירים עבריים.

רשת ג'

07.11 צלילים למזכרת — שירי העבר

08.05 גוונים — שירים עבריים

10.05 על בטוח — להיטי כל הזמנים

12.05 להיטים להיטים

14.06 כוכבים

15.05 עונג שבת — שירים עבריים

17.05 שיר בין ערבים

19.05 זמר שבוע — שירים עבריים

20.05 פזמונהכון — מהדורת פזמונים

22.05 פרח בגני — תכנית בבקשתך

23.05 רדיורק — פזמונים בשפת קצב.

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר

07.05 יופי של שירים — שירים עבריים

09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון

10.05 טוב לשבוע — מגאזין לבידור חכר עברי מכל התקופות. מגישה ענת רולב

11.05 במצב העוכחי — תכנית אקטואליה שבועית עם יוסי עבאדי ודני וסלי

12.05 הדרך — תמיד שלה המנגינה. — קטעים מערב הצדעה מיוחד. שנערך לציון 35 שנים לתזמורת ת"א ולזכרו של מייסד ומנצח התזמורת, רס"ן אריך טייך ז"ל. בין המשתתפים: עזר ויצמן, שאול ביבר, עדנה גורן, אבי טולדנו, אהרל'ה קלינסקי איתן מסורי ואחרים

13.05 שאלות אישיות — לגרפיקאי דוד טרטקובר

14.05 הכל זורם — עם דוני לנץ

16.05 סינמה שבת — תכנית לענייני קולנוע

17.05 עלי זית — 30 שנה לפעולת כינרת

17.55 נר שמיני של חנוכה. עם קצין חינוך ראשי, תא"ל נחמיה דגן

18.05 שבת הלכה — עם המלחין פול רויזקא

19.05 קריאת כיוון — תוכנית דו שבועית על ספרים וקוראים. במרכז התוכנית: ספר שיריו של יהודה עמיחי מאדם אתה ואל אדם תשוב

20.05 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה

21.00 מבט לחדשות

21.30 מקולים לכלכם

00.05 ציפורי לילה כאלה — חיים קינן והשחקנית מיקי קם

02.05 לא רוצים לישון

05.05 צלילי בוקר

יוסי ידין — "רדיודרמה" (קול־המוסיקה, 11.45)

18.00 מוסיקה מן העבר הרחוק (ש.ח.)

19.00 קונצרט הערבית על מוצאי השבת: בטהובן: הפתיחה אגמונט. ברהמס: שלושה שירים הונגריים. באך: קנטטה מס' 26 — הו, כה קל היא ומה דל היא. י' בראון: סונטה לתז' קמרית. ברהמס: רפסודיה לאלט, מקהלת גברים ותז'

20.03 הדלקת נר של חנוכה ומעוז צור

20.10 אופרה — אופנבאך: סיפורי הופמן

23.00 מוסיקה קמרית: מנדלסון: 4 שירים. ביזוני: רביעיה מס' 1 לכלייקשת. פולנק: סונטה לקלרנית ופסנתר

רשת א'

09.05 עולם המדע

09.30 סיפורדיו — על עורכי עתונים לילדים ולנוערים — שני ספורים מאת אהרון אלמוג. מגיש: מיכאל זורסקיאק

10.05 מגישים שיר

10.09 מוסיקה לבוקר שבת

11.05 פרופיל — דיוקן ישראלי. והפעם: עם ד"ר אלישע כאב"ד — מרצה בכירים לתעוד באוניברסיטה העברית

12.03 ספורי ניסים ועליות לארץ ישראל

14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים: א) שירים הם חברים של ספורים, והפעם: איפה הצבע — מאת תלמה אליגון. ב) ספור לשבת והפעם: אבטיבוס ור' — מאת עמוס כרמ. ג) תכנית הצגה — מאת רחל דורון לקראת שידור

15.05 היסטוריה אינה מספקת — פגישות עם המשוררת לאה שניר ביקורת בית הישיבה

16.05 מילים שמנסות לגעת

17.10 ביקורת ובכים

17.10 הדלקת נר שמיני של חנוכה ומעוז צור

ראשון רדיו

15.12.1985

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר"

07.07 "בוקר טוב": מוצרט: רונדו קונצרטי ברה מג'ור, לפסנתר ותז'; מוצרט: שש מחולות גרמניים, ק' 571.

07.30 "שחרית מוסיקלית": צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך הבלט "אגם הברבורים". שומאן: קונצ' בלה מינור לצ'לו ותז'; היידן: רביעיה ברה מג'ור, לכלייקשת; הנדל: סונטה בסול מינור, לשני כנורות וקונטינואו; קרומפהולץ: סונטה בפה מג'ור, לחליל ונבל; שוברט: "חמישה מנואטים ושישה טריו לכלייקשת.

09.30 "קונצרט בוקר": מאהלר: סימפוניה מס' 4 בסול מג'ור. ברהמס: שלישיה ברו מג'ור, לפסנתר, כנור וצ'לו; בטהובן: סונטה מס' 3 לצ'לו ופסנתר, בלה מג'ור; יאנאצ'ק: אידיליה לכלי קשת.

11.57 "מגישים שיר".

12.05 "אמנים באולפן" — שוש לג'ל (סופרן) רחל קירשטיין־כהן (פסנתר): מבחר שירים מאת פולנק ושוברט: בריג'יט טולם (כנור) ד' ברזיקון (פסנתר): פורה: סונטה בלה מג'ור.

13.00 "קונצרט צהריים" — סיבליוס: סוויטה "קרליה". גריג: קונצ' לפסנתר ותז', בלה מינור; ברוס בייטר: מוסיקה לרואן; הילי ווילן: פתיחה לקומדיה שלא נכתבה; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 4, בפה מינור.

15.00 "מילון מוסיקלי".

15.03 "בין חברים" — בכורה של "איפוא העוגה" — מאת תלמה אליגון; ב. "מחליקיים של כסף" — מאת מרי מייפס דודג; ג. "לקראת שידור" לילדים הגדולים: "חתול בשק" — ילקוט כלינו.

15.30 "עולם המדע".

15.55 "ספר חדש".

16.05 "השבוע שלי", עם יוסף לפיד.

17.12 "מגישים שיר".

17.20 "האוניברסיטה הפתוחה": "מעולם הכימיה".

18.06 "מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת.

18.47 פרקי היום בתנ"ך.

19.05 "המשפט העברי".

22.05 "תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם. והפעם: "פחדים ודאגות".

רשת ב'

08.05 "חתול בסנדלים" — תכנית לתלמידים בחופשה.

09.05 "ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.

10.10 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.

12.10 "גל פתוח" — חדשות ופזמונים.

13.00 "בחצי היום" — חדשות ופזמונים.

14.06 "יש עניין" — עם גבי גזית.

15.10 "סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.

16.05 "שירים ושעורים".

17.10 "יומן כלכלה".

17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.

18.06 "מסיבת עתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן.

18.45 "היום בספורט.

19.00 "היום הזה".

19.35 "עם ישראל" מוסף לעניינים יהודיים בעולם.

20.05 "אומר בשבחין" — פיוטים ופרקי חזנות ספרדיים.

22.05 "תזמורות כלי־נשיפה" והפעם: "כבקשתך".

23.05 "צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי.

רשת ג'

14.06 "לי ולך" — שיר וברכה".

15.05 "חדש, חריש ומחודש".

16.05 מוסיקה לעניך".

17.05 "הצגה יומית", עם אורלי מורג.

18.06 "מצעד הפזמונים הלועזיים".

21.05 "אדום עתיק" — שירים שלא נס ליחם.

23.05 "הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.

06.30 אוניברסיטה משודרת: שיחות על המוסיקה של המאה ה־20. מרצה: המלחין פרופ' יוסף טל.

07.07 שבע אפס שבע.

08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.

11.05 טעם של פעם — עם אורלי יניב.

12.05 להיט לתאבון.

13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.

15.05 פסק זמן.

15.45 "אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא — פרק 11 — "לירות בלי לשנוא".

16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

17.00 יומן גלי־צה"ל.

17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לענייני צבא ובטחון. עורך ומגיש אורי פז.

17.50 יומן ספורט.

18.05 רדיו ספורט.

19.05 "רדיו רדיו" עם יואב קוטנר.

20.05 "רחוק מן העין" שירי עמים.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת: שיחות על המוסיקה של המאה ה־20 (ש.ח.)

22.05 על הדבש ועל העוקץ — שירים שהחבר'ה אוהבים.

23.05 "שעה ערבית" — צביקה שפירא משוחח עם ערבים בישראל. והפעם עם פאטמה מסראווה מכ"לית נעמ"ת בבקעה אל גרבייה.

00.05 ציפורי לילה נודדות, עם דני קרסל.

02.05 לא רוצים לישון.

05.05 צלילי בוקר.

דבורה עומר — "לבת, לבן ולכל המתעניין" (א', 14.05)

"ווצק" — מאת ברג, קטע, בכורה של "אורני רומא" מאת רספיגי — קטע; בורודין: סימפונית הגיבורים — קטע.

16.00 "קונצרט מנחה": שפור: קונצ' לקלרנית ותז'; קרלו פרינה: "קפריצ'יו סטרבגנצה"; בטהובן: סרנדה מס' 1, ברה מג'ור, לכנור ופסנתר; וברו: קונצ' מס' 1, ברו מג'ור, לפסנתר ותז'; שופן: "הסילפידים".

18.30 "מוסיקה ליום ראשון": באך: שלושת החלקים הראשונים של אורטוריית חג המולד.

20.05 "ערב טוב": אלבינוני: קונצ' ברה מג'ור, לתז' כלייקשת וקונטינואו; הנדל: סונטה בסי מינור, לחליל וקונטינואו.

20.27 "מגישים שיר".

20.30 "הקונצרט הקמרי" — הרביעיה הישראלית: מוצרט: רביעיה לחליל, כנור, ויולה וצ'לו, ק' 285; צ'ייקובסקי: רביעיה לכלייקשת מס' 1; פרטוט: קונצ'רטינו לרביעיית כלייקשת; מוצרט: חמישיה לקלרנית וכלי־קשת, ק' 581.

22.25 "מילון מוסיקלי".

22.30 "מסורות מוסיקליות בארץ".

23.00 "מוסיקה מן העבר הרחוק".

רשת א'

07.30 "היום שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.

08.05 "חוגה" עם בני הנדל.

09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים.

09.30 "מפגש" — מגזין בשידור חי.

10.30 א"ז — "רדיו קל".

11.10 שירים עבריים.

11.30 "השכלה ודעת לכל": "צרפתית למתחילים".

13.05 "שיר ופזמון": שירים מזרחיים.

14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. "שירים הם חברים של ספורים", והפעם:

שני רדיו

16.12.1985

קול־המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר.

07.07 "בוקר טוב": באך: סונטה במי במול מג'ור לחליל וצ'מבלו. ויואלדי: קונצ' ברו מינור, לשני כנורות ותז' כלי־קשת.

07.30 "שחרית מוסיקלית": דבז'וק: סוויטה צ'כית; רייכה: חמישיה ברה מג'ור, לכלי נשיפה של עץ; מוצרט: קונצ'רטו מס' 27, בסי במול מג'ור, לפסנתר ותז' ק' 595; סטרווינסקי: סימפוניה במי במול מג'ור.

09.30 "קונצרט בוקר": ליסט: "הונגריה", פואמה סימפונית מס' 9; ברטוק: רביעית כלייקשת מס' 1; וורלוק: סוויטת קפריול; וולטון: קונצ' לכנור ותז'; טנייב: רביעיית פסנתר במי מג'ור; בלקירב: "רוסיה", פואמה סימפונית.

11.57 "מגישים שיר".

12.05 "מאוצר הסרטיה": רגר: סרנדה בסול מג'ור לחליל, כנור וויולה; דבז'וק: חמישיה בלה מג'ור, לפסנתר וכלייקשת.

13.00 "קונצרט צהריים": באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 6, בסי במול מג'ור; בטהובן: רביעית פסנתר, מס' 3, בדו מג'ור; דה פאייה: "האהבה הקוסמת"; מנדלסון: סימפ' מס' 4, בלה מג'ור.

15.00 "מילון מוסיקלי".

15.08 "מוסיקה ויוה": יצירות למקהלה מ"ימי המוסיקה 1984" של "החברה הבינלאומית למוסיקה בת זמננו": ארנסט מקמילן: "לבן כשלג"; נייג'ל אוסבורן: קוראליס 1, 2, 3; ארנה מלנאס: האינסופי; טון דה לב:

15.25 "הכדור עגול" — ספורט לנוער. עם רני דבורין.

15.35 "מאוצר הספרים".

16.05 "רדיודרמה" — "מרץ — חיי אמן", מאת הינר קיפהרט, תרגום ובימוי: גד קינר.

17.12 "מגישים שיר".

17.20 "האוניברסיטה הפתוחה" — והפעם "אושוויץ ובעלות־הברית" — פרופ' מרטין גילברט.

18.06 "מינחת ערב".

18.47 פרקי היום בתנ"ך.

19.05 "עיונים בפרשת השבוע".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 "קשר לילי" — מאזינים מתחלקים בחוויות ומחדשים קשר.

רשת ב'

08.05 "סעו לשלום".

09.05 "ביקור בית, עם רבקה מיכאלי.

10.10 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.

12.10 "גל פתוח" — חדשות ופזמונים.

13.00 "בחצי היום".

14.06 "יש עניין", עם גבי גזית.

15.10 "סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.

16.05 "שירים ושערים".

17.10 "יומן כלכלה".

17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.

18.06 "שעה חפשית" — מגזין שבועי בעניני חינוך

18.45 היום בספורט.

19.35 "דין ודברים" — מגזין לעניני חוק ומשפט.

20.05 "מצעד הזמירות".

22.05 "פינת הג'אז".

23.05 "מחפשים את המטמון" — מנחה: משה טימור.

רשת ג'

14.06 "לי ולך — שיר וברכה"

15.05 "חרש, חריש ומחודש", עם שוש עטרי.

16.05 "מוסיקה לעניך".

17.05 "הצגה יומית", עם יגאל רביד.

18.06 "אתם זוכרים את השירים".

20.05 "קצת אחרת" — פופ מתקדם.

22.05 "משלנו" — שירים עבריים.

23.05 "הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.

06.30 אוניברסיטה משודרת: יסודות הרציונאליזם המודרני בפילוסופיה מרצה: פרופ' ירמיהו יובל.

07.07 שבע אפס שבע.

08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.

11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.

12.05 להיט לתאבון.

13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.

15.05 פסק זמן.

15.45 "אלף הימים" — סדרה מחיי הצבא. פרק 12: "מול המוות".

16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים.

16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

17.00 יומן גלי־צה"ל.

17.30 משהו עולמי — מגאזין גלי־צה"ל לעניני חוץ.

17.50 יומן ספורט.

18.05 שעה קלה על כלכלה.

19.05 "רדיו רדיו", עם יואב קוטנר.

20.05 "משלנו" מצעד הפזמונים העבריים.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת: יסודות הרציונאליזם המודרני בפילוסופיה (ש.ח.)

22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.

23.05 שידור חוזר.

23.50 צעד וחצי — סיקור משחקי הליגה הלאומית בכדורסל.

00.05 ציפורי לילה — עם יעקב גלעד.

02.05 לא רוצים לישון.

05.05 צלילי בוקר.

ח.נ. ביאליק — שירים לילדים (רשת א', 11:10)

"בגלל כרמינו הפורחים": מארי שפר: "אפיטף לאור הירח".

16.00 "קונצרט מנחה": ברטוק: דיברטימנטו לכלייקשת; ברהמס: קונצ' כפול, בלה מינור, לכנור; ליסט: סימפונית "פאוסט"; שופן: 3 ואלסים, מס' 1, 2, 3.

18.30 "קונצרט מהקלטות הסימפו' י־ם רשה"ש: בטהובן: קונצ'רטו מס' 5, לפסנתר ותז' "הקיסר", סימפוניה מס' 5.

20.05 "ערב־טוב" — באך/רכטמן: מבוא כוראלי; שומאן: וריאציות אבג; רוסיני: אנדנטה ווריאציות לחליל ונבל.

20.27 "מגישים שיר".

20.30 "מאולמי הקונצרטים בעולם": מנדלסון: הפתיחה "מערת פינגל"; קונצ'רטו במי מינור, לכנור ותז'; ברג: 7 שירים מוקדמים; שוברט: סימפוניה מס' 8, בסי מינור ("הבלתי גמורה").

22.25 "מילון מוסיקלי".

22.32 "מן המקורות" — שירת יהודי ספרד מארצות הבלקאן.

23.00 "דפי פסנתר" — שופן: 12 אטיודים; 4 בלדות.

רשת א'

07.30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.

08.05 "חוגה", עם בני הנדל.

09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים.

09.30 "מפגש" — מגזין בשידור חי.

10.30 "רדיו קל".

11.10 השידור היומי לבתיה"ס. "ספור אני שמעי", והפעם: משירי ח.נ. ביאליק.

11.30 "השכלה ודעת לכל", והפעם: "לחץ ורגשות".

12.00 א"ז — חדשות (העברה מרשת ב').

12.05 "פעמי המזרח".

14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים.

שלישי רדיו

17.12.1985

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר"

07.07 "בוקר טוב": שומאן: נובלטה מס' 5, ברה מג'ור

07.30 "שחרית מוסיקלית": טלמן: קונצ'רטו בפה, לכלי־נשיפה, וכלייקשת. מוצרט: קסציון בסי במול מג'ור, ק' 99. שומאן: קרייזלריאנה. שוברט: רביעיה ברה מינור, לכלייקשת, "המוות והעלמה".

09.30 "קונצרט בוקר": באך: קנטטה מס' 11, ראמו: סוויטה. רודריגו: פנטסיה לבן־אצולה, לגיטרה ותז'. רביסי: סונטה לחליל, ויולה ונבל. סזאר פרנק: "פסיכה", פואמה סימפונית לתז' ומקהלה.

11.57 "מגישים שיר".

12.05 "מוסיקה קמרית": בטהובן: נושא וואריציות ברה מג'ור, למנדולינה ופורטפיאנו, ויואלדי: שלישיה ללאוטה וקונטינואו, ברו מג'ור, ק' פ' ע' באך: טריו סונטה בסול מג'ור, בטהובן: שישיה לשתי קרנות וכלי מיתרים במי במול מג'ור.

13.00 "קונצרט צהריים": צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך הבלט "אגם הברבורים", שומאן: קונצ' בלה מינור, לצ'לו ותז', היידן: רביעיה ברה מג'ור, לכלי קשת, הנדל: סונטה בסול מינור, לשני כנורות וקונטינואו, קרומפהולץ: סונטה בפה מג'ור, לחליל ונבל. שוברט: חמישה מנואטים ושישה טריו לכלייקשת.

15.00 "מילון מוסיקלי"

15.05 "ממרתף התקליטיה"

16.00 "קונצרט מנחה": מנדלסון: פרק תהלים מ"ב. דליה פדוורשאו:

ה..." — מאת דבורה עומר. לילדים הגדולים: "חתול בשק" — ילקוט כלינו.

15.25 "השכלה ודעת לכל" — "מרחבא" — שעורים בערבית.

15.55 "ספר חדש"

16.05 "ספר פוליטי"

17.12 "מגישים שיר"

17.20 "האוניברסיטה הפתוחה": "מגלות לקוממיות".

18.06 "מינחת ערב"

18.47 פרקי היום בתנ"ך.

19.05 "שעור בתלמוד"

19.30 שידורים לעולים

22.05 "שנינו ביחד וכל אחד לחוד". והפעם: קו פתוח למאזינים.

רשת ב'

08.05 "סעו לשלום"

09.05 "ביקור בית". עם רבקה מיכאלי

10.10 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי

12.10 "גל פתוח" — חדשות ופזמונים

13.00 "בחצי היום"

14.06 "יש עניין", עם גבי גזית

15.10 "סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד

16.05 "שירים ושעורים"

17.10 "יומן כלכלה"

17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.

18.06 "אצבע על הדופק" — שבועון בעניני בריאות ורפואה.

18.45 היום בספורט — "היום הזה".

19.35 "עולם חדש" — מגזין חדשותי לעניני האדם וסביבתו.

20.05 פרקי חזנות "כבקשתך" — מזמור שיר

22.05 "עוד פעם אחת", והפעם: "מילים שמנסות לגעת" — "צפור אחוזת קסם" — מחווה למשוררת זלדה. תכנית ראשונה — על ילדותה ונעוריה.

23.05 "קפה ראשו" — חידונים מגוונים עם שמוליק רוזן.

רשת ג'

14.06 "לי ולך — שיר וברכה".

15.05 "חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי.

16.05 "מוסיקה לעניך".

17.05 "הצגה יומית", עם יגאל רביד.

18.06 "מקום בצמרת" — מצעד הפזמונים הישראליים.

21.05 "ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם.

23.05 "פניני ג'אז".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור

06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים

06.30 אוניברסיטה משודרת: גיאולוגיה: עולם של תצפיות ומסקנות. מרצה: פרופ' עמנואל מזור

07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ

08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית

09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.

11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב

12.05 להיט לתאבון

13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי

15.05 פסק זמן

15.45 "אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא. פרק 13: "תגשר".

16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים

16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור

17.00 יומן גלי־צה"ל

17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון

17.50 יומן ספורט

18.05 שעה קלה על כלכלה

18.35 כוכב הערב

19.05 "רדיו רדיו", עם יואב קוטנר

20.05 "לא רק רוק"

21.00 מבט לחדשות

21.30 אוניברסיטה משודרת: גיאולוגיה — עולם של תצפיות ומסקנות (ש.ח.)

22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים

23.05 אהבה קלאסית. עם מנחם עידן

00.05 ציפורי לילה. עם יובל מסקין

02.05 לא רוצים לישון

05.05 צלילי בוקר.

יוסף לפיד — "השבוע שלי" (רשת א', 16.05)

בראשית, בטהובן: סימפוניה מס' 7, בטהובן: 2 רונדו.

18.30 "אתנחתא" בשידור חוזר: פ' הינדמית: "חיי מריה" — 1.

20.05 "ערב טוב": גרשווין: רפסודיה כחולה בלוז, ליסט: אטיוד מס' 3, (בעקבות פגניני), "להקאמפנלה".

20.27 "מגישים שיר"

20.30 "מאולמי הקונצרטים שלנו": שיפרין: "טרופיקוס" לחמישיית כלי־נשיפה מעץ + כלייקשת, שיפרין: ואריאציות לחופים, צ'לסטה, נבל, ויברפון וכלייקשת, רייך: כראון: "במחשבה שניה" לקונטרבס ותז', שיפרין: "תפילות", שיפרין: אילתורי ג'ז, גרשווין: 3 פרלודים, שיפרין: בלוז ליוהאן סבסטיאן באך, סקוט ג'ופלין ולואיס שוכין: "ביחוח פרוד בר".

22.25 "מילון מוסיקלי"

22.30 "פעם ועוד" — מגורצקי: דה נטורה סונוריס 2

23.00 "הרוסים באים, הרוסים באים": פלישת הבאלט הרוסי למערב.

רשת א'

07.30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.

08.05 "חוגה", עם בני הנדל.

09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים

09.30 "מפגש" — מגזין בשידור חי

10.30 א"ז — "רדיו קל"

11.10 השידור היומי לבתיה"ס והפעם: "האחים והאחיות במשפחה", מאת רעיה בלטמן

11.30 "השכלה ודעת לכל" — "קהילות ישראל", והפעם: "טוניסיה".

12.05 "פעמי המזרח".

14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) "טוב לי בקבוץ", מאת ברוריה זולס; ב) "מחליקים של כסף" — מאת מרי מייפס דודג'; ג) "מעשה בלולי

רביעי רדיו

18.12.1985

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר".

07.07 "בוקר טוב": פרוקופייב: טרויקה מתוך "סגן קיז'ה"; סזאר פרנק: וריאציות סימפוניות לפסנתר ותז'.

07.30 "שחרית מוסיקלית": באך: סוויטה מס' 1 לתזמורת, בדו מג'ור; צ'ייקובסקי: קונצ' מס' 2 לפסנתר ותז' בסול מג'ור; ז'אק איבר: קטע לחליל; סזאר פרנק: סימפוניה ברה מינור.

09.30 "קונצרט בוקר": דבז'וק: סרנדה לכלייקשת, במי מג'ור; מוצרט: קונצ' מס' 2, לכנור ותז', ק' 211, ברה מג'ור; סוזה־פרנק: חמישיית פסנתר וכלייקשת; פול דיוקה: "לה פרי"; שוסטקוביץ': סימפ' מס' 6, בסי מינור.

11.57 "מגישים שיר".

12.05 "אמנים באולפן": 1. רביעיית החליל הישראלית — פ' א' הופמייסטר: רביעיה בדו מינור. א' אמולג: איסתבבר ביתיין (1980); 2. קטרינה וולפה־פסנתר — ג' המילטון: פלינודות. רביסי: 2 פרלודים.

13.00 קונצרט צהריים": דבז'וק: סוויטה צ'כית אופ' 39; רייכה: חמישיה ברה מג'ור, לכלי נשיפה של עץ; מוצרט: קונצ' מס' 27 לפסנתר ותז', בסי במול מג'ור, ק' 595 סטרווינסקי: סימפוניה במי במול מג'ור.

15.00 "מילון מוסיקלי".

15.05 "מוסיקה כאן ועכשיו: ארתור גלברון: ארבעה פרקים לכלי־קשת; יהודה ווהל: רונדו סטטיקו לתז' כלייקשת; אלפרד שניטקה: קונצ' מס' 3 לכנור ותז' קמרית:

15.00 "החולופון" — עם מומחים באולפן.

15.55 "מאוצר הספרים".

16.05 "מועדון שעון הזה" — מעולמו של האדם המבוגר.

17.12 "מגישים שיר".

17.20 "האוניברסיטה הפתוחה" — "הידרוגיאוכימיה — מאחורי הקלעים של מי־תהום"

18.06 "מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת.

18.47 פרקי היום בתנ"ך.

19.05 סיכום ההלכה היומית.

19.30 שידורים לעולים.

22.05 "חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

08.05 "סעו לשלום".

09.05 "ביקור בית, עם רבקה מיכאלי.

10.10 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.

12.10 "גל פתוח" — חדשות ופזמונים.

13.00 "בחצי היום".

14.06 "יש עניין", עם גבי גזית.

15.10 "סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.

16.05 "שירים ושעורים".

17.10 "יומן כלכלה".

17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.

18.06 "זרקור" — עורך ומנחה: יצחק גולן.

18.45 היום בספורט, היום הזה.

19.35 "מוסף לעניני צבא ובטחון.

20.05 "ניחוחי חציר" — לקט מתוך ערב שירי משוררים של התנועה הקיבוצית והעם: שירי ילדים מעין־החורש.

21.05 "שיר לדרך".

22.05 "בימה ובמר" — קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים.

23.05 "משחקי לילה" — בעריכת זאב ענר.

רשת ג'

14.06 "לי ולך — שיר וברכה".

15.05 "חדש, חריש ומחודש". עם שוש עטרי.

16.05 "מוסיקה לעניך".

17.05 "הצגה יומית", עם אורלי מורג.

19.05 "היה היו" — להיטים ישנים.

20.05 "עם כל הנשמה" — עם משה מורה.

22.05 "משלנו" — שירים עבריים.

23.05 "הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.

06.30 אוניברסיטה משודרת: זכויות אדם במסורת ישראל. מרצה השופט חיים כהן.

07.07 שבע אפס שבע.

08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.

09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.

11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.

12.05 להיט לתאבון.

13.15 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.

15.05 פסק זמן.

15.45 "אלף הימים" — סידרה מחיי הצבא. פרק 14: "מלכת היהודה".

16.05 ארבע אחר הצהרים — שירים עבריים.

16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

17.00 יומן גלי־צה"ל.

18.05 שלוש ארבע לעבודה.

19.05 "רדיו רדיו", עם יואב קוטנר.

20.05 מצעד פזמונים הלועזיים.

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת: זכויות אדם במסורת ישראל (ש.ח.)

22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.

23.05 "עלי זית" — 30 שנה לפעולת כינרת.

00.05 ציפורי לילה עם טובי מידן.

02.05 לא רוצים לישון.

05.05 צלילי בוקר.

ניחוחי־חציר: שירי ילדים מעין־החורש. בתכנית הפעם לקט מתוך ערב שירי ילדים שנערך בקיבוץ עין־החורש, במסגרת זו הוצגו כל השירים שנכתבו על־ידי חברי עין־החורש ובניו, הולחנו, עובדו, מנוגנים ומושרים — אמנים מרחבי התנועה הקיבוצית. מגישים: דודו זכאי, אמיר גינת, חרוזה מלר ואחרים. רשת ב', שעה 23.05

פנחס צוקרמן — קונצרט מנחה (קול־המוסיקה, 16.00)

סטרווינסקי: פסטוראלה.

16.00 "קונצרט מנחה": סטרווינסקי: "צפור האש", סוויטה מתוך הבאלט; צ'ייקובסקי: שלישיה אופ' 50, לפסנתר, כנור וצ'לו; פרוקופייב: "אלכסנדר נייבסקי", קנטטה; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 2, ברו מינור.

18.30 "מאולמי הקונצרטים בעולם: שומאן: קונצ' בלה מינור; ברטוק: קונצ'רטו מס' 3.

20.05 "צלילי המזך" — "אופרה בגרוש ואופרת הקבצן" — תכנית שניה.

20.57 "מגישים שיר".

21.00 "אופרה של יום רביעי": לואי שפוהר: "יסונדה".

23.15 "מילון מוסיקלי".

23.20 "צלילי לילה": ד"ר ל' דיטור: דואו ברה מג'ור, לשני צ'לי, אופ' 1, מס' 2. א' י' פליל: סימפ' פריאודית מס' 6, בפה מג'ור.

23.58 "מה נשמע?"

רשת א'

07.30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.

08.05 "חוגה", עם בני הנדל.

09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים.

09.30 "מפגש" — מגזין בשידור חי.

10.30 "רדיו קל".

11.10 השידור היומי לבתיה"ס "אלה תולדות" — והפעם: "רכות ההיסטוריה מוטרת", "השומר".

11.30 "השכלה ודעת לכל", והפעם: "אוצות עברית".

12.05 "פעמי המזרח".

14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: "מי יש" — מגיש: דויד ברוספה. א. "שמעתה בעקבות אחר" — מאת יונה טפר־קימרינו. ב. "אור אלכסנדרוני" — ספור מוסיקלי: מאת יצחק גרי והביצועה. ג. פינות שונות.

חמישי רדיו

19.12.1985

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר

07.07 בוקר טוב: צ'ייקובסקי: ולס, רימסקי קורסקוב: קפריצ'יו ספרדי

07.30 שחרית מוסיקלית: צ'ייקובסקי: מרש סלבי. בטהובן: קונצ'רטו לכנור ברה מג'ור ותז'. רחמנינוב: שני שירים לפי פושקין. שמנוביץ': שקונה. מנדלסון: 4 קטעי מקהלה. פורה: 4 קטעים. בריטן: מבוא לתז' לבני נעורים. וורדי: נבוכו — 2 פרקי מקהלה. צ'ייקובסקי: נופה.

09.30 קונצרט בוקר: בריטן: 4 אינטרלודים מתוך פיטר גריימס. הארטי: קונצ' לפסנתר ותז'. ברוואלד: שביעיה בסי במול מג'ור. קפלה: אגדת פננטסית ולפי א' א' פו. גריג: פר גינט.

11.57 מגישים שיר.

12.05 מאוצר הסרטיה — מיצירות: באך, רביסי, הנדמית

13.00 קונצרט צהרים: טלמן: קונצ'רטו בפה, לכלי־נשיפה וכלייקשת. מוצרט: קסציון בסי במול מג'ור, ק' 99. שומאן: קרייזלריאנה. שוברט: רביעיה ברה מינור, לכלייקשת. המוות והעלמה

15.00 מילון מוסיקלי

15.03 מפגשים מוסיקליים

16.00 אתנחתא ושידור חי: סזאר פרנק: סונטה בלה מג'ור. ראבל: אלבורדה דל גרציוזו לפסנתר. סן סנס: נעימה לבאלט. לחליל ופסנתר, ירדנה אלוטין: סונטינה לחליל ופסנתר. פולנק: סונטה לחליל ופסנתר

17.30 קונצרט מנחה — מאהלר: סימפוניה מס' 4, בסול מג'ור. ברהמס: שלישיה ברו מג'ור.

15.53 ספר חדש

16.05 צוות המורה־התיכון

17.20 האוניברסיטה הפתוחה — צרפתית למתחילים

18.06 מינחת ערב

18.47 פרקי היום בתנ"ך

19.05 שעור בתניא

19.30 שידורים לעולים

22.05 הלומות באספמיה.

רשת ב'

08.05 סעו לשלום

09.05 ביקור בית, עם רבקה מיכאלי

10.10 כל צבעי הרשת — מגזין יומי

12.10 גל פתוח — חדשות ופזמונים

13.00 בחצי היום

14.06 יש עניין. עם גבי גזית

15.10 סעו לשלום — מנחה: גדעון הוד

16.05 שירים ושעורים

17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה

18.06 יש שאלות — עם יצחק אלון

18.51 היום בספורט

19.00 היום הזה

19.35 השבוע בכנסת

20.05 חדש בשעה טובה

21.05 ספור ושיר

22.05 צמוקים ושקדים — שירים ביידיש. והפעם: שירים על הנושא מזל וגורל

23.05 בינינו לבין עצמנו — שיחות עם מאזינים בשידור חי

רשת ג'

14.06 לי ולך — שיר וברכה

15.05 חדש, חריש ומחודש — עם שוש עטרי

16.05 מוסיקה לעניך

17.05 הצגה יומית — עם יגאל רביד

18.06 קליבו — שבועון פופ

20.05 מופע רוק — עם דליה כהן

22.05 משלנו — שירים עבריים

23.05 הלילה הוא שירים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור

06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים

06.30 אוניברסיטה משודרת: הביולוגיה של הזקנה. מרצה: פרופ' דוד גרשון

07.07 שבע אפס שבע

08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית

09.05 נכון לעכשיו. עם דן שילון

11.05 טעם של פעם. עם אורלי יניב

12.05 להיט לתאבון

13.05 בסגנון ישראלי — עם אלי ישראלי

15.05 פסק זמן

15.45 אלף הימים — סידרה מחיי הצבא. פרק 15: הלם קרב

16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים

16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור

17.00 יומן גלי־צה"ל

17.30 כוונת — מגאזין גלי צה"ל לעניני צבא ובטחון

17.50 יומן ספורט

18.05 שעה קלה על כלכלה

18.35 כוכב הערב

19.05 רדיו רדיו — עם יואב קוטנר

20.05 רוק ישראלי

21.00 מבט לחדשות

21.30 אוניברסיטה משודרת: הביולוגיה של הזקנה (ש.ח.)

22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים

23.05 מהמוזיקה הקלאסית — עם דוני לנץ ואריאל כהן

23.50 צעד וחצי — סיקור משחקי הליגה הלאומית בכדורסל

00.05 ציפורי לילה — עם רוני

02.05 לא רוצים לישון

05.05 צלילי בוקר.

דן שילון — "נכון לעכשיו" (גל"צ, 09.05)

לפסנתר, כנור וצ'לו. בטהובן: סונטה מס' 3, לצ'לו ופסנתר, בלה מג'ור, יאנאצ'ק: אידיליה לכלי־קשת.

20.05 ערב טוב מיצירות: יוהאן פאכלבל: קנון, קורט וייל, באך, ג' פרסקובאלדי.

20.27 מגישים שיר

20.30 קונצרט התז' הסימפ' רשה"ש (שידור חי) באך־סטוקובסקי: טוקטה ופוגה ברה מינור. בטהובן: קונצ'רטו מס' 1, בדו מג'ור, לפסנתר ותז'. ברטוק: קונצ'רטו לתזמורת

22.35 מילון מוסיקלי

23.00 דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות: פנטי בקונצ'רטו הגדולים: באך: קונצ'רטו ברה מינור, לכנור ותז'. בלוך: קונצ' לכנור ותז' המנצח — שרל מינש.

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים

08.05 חוגה, עם בני הנדל

09.05 השיר לא תם — שירים עבריים

09.30 מפגש — מגזין בשידור חי

10.30 א"ז — רדיו קל

11.10 השידור היומי לבתיה"ס ידעתי ספר: והפעם: הזמיר — מאת הנס כריסטיאן אנדרסן

11.30 השכלה ודעת לכל: והפעם: הילד בגן הילדים

12.05 פעמי המזרח

14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים: א) טוב לפתוח. ב) מעשה בלולי ה... — מאת דבורה עומר. ותולסה — מגזר לתכניות וחתול בשק

15.30 קורא — בנת רדיו והפעם: רב' אברום שמירא — על אוטופיה והשירות במשנתו של מרטין בובר

תשבצים

אגוזן 112

אפקי:

1. קיבל פנצ'ר ופצע וכך הוא נראה (5, 3). 6. מדיף ריח מן המשקה החריף כנראה (3). 7. איזה תפקיד אפשר לקבל מאמה של שרה? (3, 6). 8. המארגן חלק אות לעצמו (4). 10. תושבי המקום אינם צריכים כנראה לצאת ממעונם כדי להשתזף (3, 3). 13. כשמשתמשים בה היא עלולה להוביל לחסול מוחלט (6). 15. למשל פניה של תל-אביב בפניה לנכבד (4). 19. באר אבאר כך, כיצד? בדברי קסם (4, 5). 20. מה יש בחוט אמיתי לגדר? (3). 21. כוכב בבית הארחה שבקבוץ (4, 4) (עפ"י יואל דרום).

אנכי:

1. ראה את שותפו רומיאו בכנס (5). 2. הוא שם לב לפקודה שניתנה בזמן (2, 3). 3. סופר שאלה לאריה (4). 4. נעים וטוב שיש המשתוקקים להם (6). 5. מחפש אבן טובה בארץ רחוקה (5). 6. בעיה ברדיו? (2, 2). 9. מגן על הרגל גם בפנים (3). 11. לפעמים מגיע וחוזר ומציל חיי אדם (3). 12. עפ"י רוב סין מגלה סמכות (6) (עפ"י שוש קוריאטו). 13. מקבל את פני כמקובל (5). 14. אם נביא אולי הוא יסכים בטובו (4). 16. שוב ראשי תבות על ראשוניו (5). 17. יש לו יד ורגל במתימטיקה (2, 3). 18. אם יש משהו חיובי אז כותבים עליה (4).

רגיל 112

אפקי:

1. מראשוני השחקנים והבמאים ב"הבימה" (1889-1946) (ש"פ: ברוך) ע"ש אולם תערוכות בת"א. 6. מודע. 7. הוגה דעות וסופר יהודי והיה ממנהיגי "ברית שלום", תרגם את התנ"ך לגרמנית, פרסם כתבים בתורת האמונה, בפילוסופיה בציונות ועוד). 8. מלחין אופרות ידוע. 10. כתב אומן בכתיבה תמה. 13. פתיחות. 15. שידה. 19. גדול משוררי אוקראינה (1814-1861) וש"מ+ש"פ). 20. תיקו. 21. שמו הנוסף של המנהיג ההודי גנדי.

אנכי:

1. כלי נגינה בקלידים שקדם לפסנתר. 2. הנחת תשתית בשכבות זו על גבי זו (כ"מ). 3. נחל בצפון הארץ. 4. מה שמכניסים ומה שמוציאים מן המחשב למשל (3,3). 5. גרוד. הורדת שכבות. 6. דפוס פעולה קבוע בחברה. 9. פסח, שבועות, או סוכות. 11. עיר במרוקו. 12. מתנועות הספורט בארץ. 13. מדינה מישורית בחלק המערבי של הודו. 14. המשטר בצרפת בימי הכבוש הגרמני. 16. משהו מפריע את שלוותו (כ"מ). 17. מדינה גדולה. 18. אוסף (למשל: אוסף פגיעות קליעים).

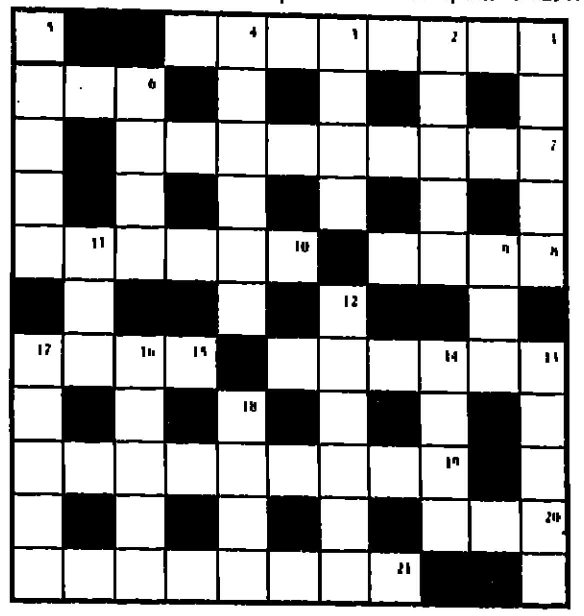

פתרונות:

רגיל 109

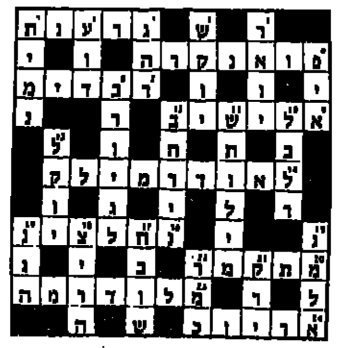

אגוזן 109

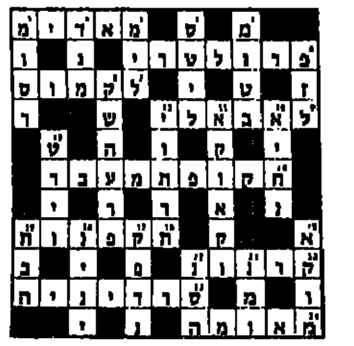

אמיר בן אור

ברידג'

שיא בלתי נשבר

בכמה לקיחות נוספות ניתן לזכות על-ידי משחק לחץ?

בלחץ פשוט, בין שני צבעים, אנו משיגים בדרך כלל לקיחה נוספת אחת. בלחץ משולש (בין שלושה צבעים) ההישג הוא שתי לקיחות.

♠2
♥AJ
♦AJ
♣2

לא חשוב

♠---
♥KQ
♦KQ
♣KQ

♠A
♥2
♦2
♣AJ10

הכרוז משחק את קלף הלחץ שהוא האלף ספייד. מזרח נאלץ להשליך הארט או דיאמונד (אם ישליך קלאב בידי הכרוז שלוש לקיחות בקלאב), מזרח משליך דיאמונד. הכרוז עולה לדומם בדיאמונד ועתה הנסיך דיאמונד הוא קלף הלחץ וכך זוכה הכרוז בכל שש הלקיחות.

בשנת 1956 הצליח השחקן מוריס ווד לחבר את היד הבאה, בה ניתן על-ידי משחק לחץ להשיג 4 לקיחות נוספות וזהו שיא שלא נשבר עד היום.

♠AKQ10432
♥32
♦A
♣AK

♠---
♥9
♦3
♣QJ1098765432

♠J9876
♥KQJ10
♦QJ109
♣---

♠5
♥A87654
♦K87654
♣---

דרום משחק חוזה של 6 בלי שליט, ומערב מוביל במלכה קלאב. הכרוז זוכה בדומם, ומזרח ודרום משליכים הארט. הכרוז ממשיך במלך קלאב ומזרח נכנס ללחץ, כל צבע שישליך ייאפשר לכרוז להגביה את הסידרה, להמשיך בצבע ולהכניס את מזרח ללחץ נוסף. כשבכל סידרה מתפתחת זוכה הכרוז בשתי לקיחות נוספות, וסך הכל בארבע לקיחות.

ארנונה שפאן

חידות

תשבץ מספרים 112

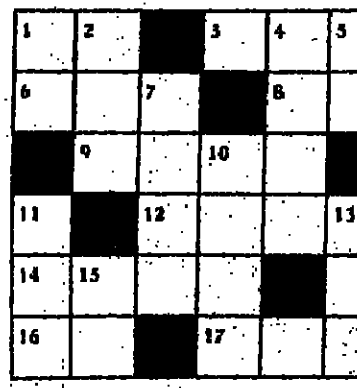

אפקי

1. הגיל של גב' מאירי ב-1988.
3. סכום הגילים של גב' מאירי ומר מאירי ב-1971.
6. סכום הגילים של גב' מאירי, של מר מאירי, של מאיר ושל אורי ב-1985.
8. סכום הגילים של גב' מאירי ושל מאיר ב-1990.
9. שנת לידתו של מר מאירי.
12. שנת לידתו של אורי, צעיר הבנים של גב' ומר מאירי.
14. שנת לידתו של מאיר, בכור הבנים של גב' ומר מאירי.
16. גילה של מאירה ב-1985.
17. סכום הגילים של גב' מאירי, של מר מאירי ושל אורי ב-1985.

אנכי

1. הגיל של מר מאירי ב-1985.
2. סכום הגילים של ששת גיבורי סיפורנו ב-1993.
4. שנת לידתה של מאירה, בתם היחידה של גב' ומר מאירי.
5. סכום הגילים של שני הגיבורים הצעירים ביותר בסיפור זה.
7. שנת לידתה של גב' מאירי.
10. שנת לידתו של יאיר, הבכור האמצעי של גב' ומר מאירי.
11. סכום הגילים של גב' מאירי ושל יאיר בשנת 2000.
13. סכום הגילים של ששת גיבורי סיפורנו ב-1985.
15. 8 אנכי ועוד גילו של מר מאירי ב-1985.

פתרון [illegible]: [illegible]

מתתיהו ורנה עומר

פופ

סטיב מקוין, בתקליט

להקת "פריפאב ספראוט"

לא השחקן, אתם מבינים, אלא השם בלבד, הדמות, היא המונצחת בתקליט של להקה אנגלית נפלאה הנקראת "פריפאב ספראוט". הם קראו לתקליט השני שלהם "סטיב מקווין" וזו אינה ההתייחסות היחידה לדמויות אמיתיות. אחד השירים בתקליט נקרא "פאדון יאנג", על שמו של זמר קאנטרי אמריקני ידוע ואף מאזכר את שירו המפורסם "ארבע לפנות בוקר". יהודית רביץ לא היתה הראשונה ששרה על שעת בוקר מוקדמת זאת... בשיר אחר הם מתייחסים למותו הטרגי של מארווין גיי.

"סטיב מקווין" בא לאחר תקליט הבכורה שלהם "התעלפות". התקליט השני הצליח יותר מבחינה מסחרית. פדי מקאלון, מנהיג הלהקה, הזמר שלה וכותב שיריה, אומר שכבר יש לו מספיק חומר לעוד שני תקליטים לפחות. "סטיב מקווין" זכה, עם צאתו לשוק הבריטי, לביקורות טובות, שופעות סופרלטיבים. בעיתון אחד לא היסס המבקר להקביל את "סטיב מקווין" לתקליטים בלתי-נשכחים כמו "רבולבר" של הביטלס ו"פט סאונדס" של להקת "נערי החוף".

ביקורות נלהבות כאלה נוטות להביא את הקורא לדעה-קדומה, בדרך-כלל נגד התקליט... לא יכול להיות כל כך טוב, הוא אומר לעצמו. "סטיב מקווין", גם אם אין מקבלים את ההשוואה לתקליטים המצוינים ההם, הוא בהחלט תקליט מעולה. פדי מקאלון, אחיו מרטין, ניל קונטי ווונדי סמית, ארבעת החברים בלהקה, מגישים שירים רכים מאוד, אווריריים, כאלה שאפשר להאזין להם בכל שעה ולמצוא תמיד את מצב-הרוח המתאים להאזנה. קצת ג'אז, הבוקים של מוסיקה דרום-אמריקנית מלטפת. סגנון שאינו כופה את עצמו על המאזין, מוסיקה שאינה תוקפנית. למי שאוהב רוק-כבד, אין מה לחפש כאן.

שני שירים כבר הספקנו להכיר במסגרת "עד פופ" – התקליטון "כאשר האהבה מתמוטטת" ו"תיאבון". שלושה חדשים, אומר מקאלון, לקח להם לעבוד על התקליט הזה, אותו הפיק תומס דולבי. הוא, מקאלון, בחר בשם "סטיב מקווין" משום שהעריץ אותו כשחקן ומשום, כך הוא אומר, שיש בזה משהו אנטי-ארטי אנטי-מצח-גבוה מתנשא. הנקודה הזאת, לא להתקבל כאמנותי מדי חשובה לו והוא מרבה להדגיש אותה בכל הראיונות. "החיים מסובכים וזה צריך לבוא לידי ביטוי בשירים, אבל יחד עם זאת, אין זה אומר שהשיר צריך להיות מסובך ומורכב מאלפיים שכבות של משמעויות שונות. זה גם לא אומר שאסור ששיר יגרום לך לחוש יותר מתחושה אחת בשעה שאתה מקשיב לו," כך אומר פדי מקאלון ואם זה נשמע לכם מסובך ואינטלקטואלי מדי, תבואו אליו בטענות.

השילוב דולבי-פריפאב ספראוט נראה בתחילה משונה, משום שדולבי עושה מוסיקה מסוג שונה: הרבה קלידים, הרבה פידוטכניקה מוסיקלית, מצד שני, הוא יודע להיות שקט וכואב. ("אני מפחיד את עצמי" אותו שר). דולבי היה מעוניין מאוד להפיק אותם; הם היו נכונים להרפתקה הזאת והתוצאה נשמעת [illegible] זה לא אומר ששיתוף-הפעולה הזה יימשך גם בתקליט הבא. פדי מקאלון אומר שהוא לא אוהב לחזור על נוסחאות שניסה בעבר: "אני רוצה לעבוד עם אנשים שיכולים ללמד אותי משהו," הוא אומר. פדי מקאלון יודע היטב שישנם רבים, עמיתים ועיתונאים, שמחכים לו בפינה, ואומרים עליו שהוא שחצן וראש [illegible] מתנשא שאומר שהוא לא – לא חושש לומר קלישאה, הוא רוצה שיזכרו אותו בעתיד, רוצה להטביע חותם במוסיקה. קחו אותו ברצינות.

עומר [illegible]

קולנוע

חדשים בשטח

המפתח

הזוג הנשוי טרזה (סטפניה סטנדרלי) וניגו (פרנק פינלי) מגלים לאחר עשרים שנות נישואין את חדוות המין, וזאת, הפלא ופלא, ללא עיון בדו"ח הייט או "האישה החושנית". מאותו רגע ממלאים מזמוטיה המייגעים ושבנה הרחב של סניורה סטנדרלי את המסך, לעיניהו, ולעיני בעלה הקרנן והמאושר. הבמאי טינטו בראס לקח סיפור מעניין שמתרחש בימי מוסוליני, והפכו לארוטיקה שאינה ארוטיקה. אפילו "פנטהאוז" מעניין יותר.

אני יודע שאת יודעת שאני יודע

לבמאי הקומדיות האיטלקיות יש כנראה חיבה ליומנים פרטיים. ב"מפתח" הזוג מחטט זה ביומני זו כדי לגלות סודות אינטימיים, אך בסרטו של אלברטו סורדי מגלה הגיבור, שמגלם את "האיטלקי הממוצע", את חייה הפרטיים של אשתו בשל מערבולת של טעויות. בלש פרטי שנשכר לבלוש אחר שכנה בולש בטעות אחר ליביה (מוניקה ויטי) ומצלם אותה יומם וליל. בעלה (אלברטו סורדי) מגלה את הסרטים, צופה בהם כבסרטים כחולים, ומתגלה לו הצד האפל בחיי אשתו שקודם חשב שאין לה חיים משלה. סורדי, השחקן-במאי יצר קומדיה מרירה-מתקתקה האמונה על גל הקומדיות של שנות השישים, כיום זה אומר – שמרנות מייגעת.

שנת הדרקון

מייקל צ'ימינו שעשה כבר שני סרטים גדולים: "צייד הצבאים" ו"שערי שמים" עושה כאן אופרה סינית עקובה-מדם. גיבור סרטו, קצין-משטרה המופקד על צ'יינה-טאון הוא מאצ'ו נועני ממוצא פולני שנדמה כאילו יצא מ"צייד הצבאים". בדון-קישוט ורתם המפקד לביעור הפשע ברובע הסיני המושחת, אך מתברר לו ששדה הקרב בשכונה הניו-יורקית מסוכן אף יותר משדות חירק בוויאטנם. הוא נסחף לרומן עם כתבת סינית, חורש את עצמו ועורר אלימות באובססיה שלו לנצח את המאפיה הסינית. בכלל, האלימות, ההתעללות, הדם והגופות ממלאים את הסרט המפואר, המרשים והאלים הזה, שדמיונו הרב ל"צייד הצבאים" והמסר השובניסטי-לאומני שלו הן מגרעותיו הבולטות. למיקי רורק מגיעים שבחים על עצמת הרגש והטירוף שדחס בדמות המפקד.

אגם הברבורים

כמעט טוב

לפני כעשרים שנה היו הבאלטים המוסרטים ל[illegible] להיט. המפורסם שבכל הברבורים הוא זה של "הבולשוי בלט" ממוסקבה, החוזר אלינו בקו-פרודוקציה אמריקנית-סובייטית מפוארת ומספר את סיפור אהבתם הנואש של מלכת הברבורים אודט, והנסיך הצעיר זיגפריד; בתווך יש גם מכשף רשע ומרושע, שיחד עם בתו המכוערת יעשו הכל כדי להפריד בין האוהבים. למחזו בכה. צ'ייקובסקי הוא אשר על המוסיקה המתנגנת מאז בכל סופרמרקט, ונסיכת הברבורים המכושפת היא הפרימה בלרינה נטליה בסמרטנובה.

בחזרה לעתיד

טוב

הפעם ההרפתקאות ה"שפילברגיות" לוקחות אותנו אל העבר במכונת זמן, בעצם הרובוט המדען המטורף לשלוח את עצמו לעתיד, אך שפע טעויות בנוסח "דני דין" משגרות את ידידו הצעיר לשנת 1955, שם הוא פוגש בהוריו כשהיו נערי קולג', ואמו, בת ה-17, אפילו מתאהבת בו – מה שמציב איום על קיומו העתידי כמובן. את ההרפתקה העליזה, החכמה והאנושית הזו, ביים רוברט זמקיס, מנערי שפילברג. והפעם יצא להם תבשיל חמוד.

● הסרט "עד סוף הלילה" של הבמאי איתן גרין נבחר על-ידי הועדה לעידוד הסרט הישראלי, לסרט שייצג את ישראל בתחרות האוסקר שתתקיים בפברואר 86.

גשר צר מאוד

כמעט טוב

[illegible]

הבז ואיש השלג

כמעט טוב

שני נערים אמריקנים הורשעו בשנת 77 במסירת סודות לרוסים ובבגידה באמא-אמריקה. ג'ון שלזינגר, הבריטי הוותיק, אוהב פרשיות ריגול וכבר הסריט את פרשת המרגל הבריטי גאי ברג'ס. בסרטו הנוכחי ניסה לברר את מניעי הקשר בין דלטון לי (שון פן) הג'אנקי המופרע, לבין חברו כריסטופר בויס (טימותי האטון) שעבר בסי.איי.אי., ומה הביא אותם לבצע את פרשיית הריגול שהסעירה את אמריקה של אחרי ווטרגייט. קשה לומר שהוא הצליח. סרטו נשאר בגבול שבין דרמה למותחן קונוונציונלי, וככזה יש להתייחס אליו.

הגוניס

מספיק

סטיבן שפילברג, הילד-הנצחי של הוליווד, חי וקיים גם כשאינו מביים בעצמו את שפע סיפורי ההרפתקאות שמציפים את ראשו. לפעמים הנוסחה מצליחה, כמו ב"גרמלינס", לפעמים לא. ב"גוניס" אותו ביים ריצ'ארד דונר נוסחת ההרפתקאות הקלסית משעשעת, אך לא מקורית: מדובר בבני חבורת חסמבה הינקית בשם "גוניס", המחפשים אוצר אבוד ובדרך נתקלים ברשעים איומים ויתר מרעין-בישין. ההמשך קשיש כימי "הרוזן ממונטה כריסטו".

● הסרט "העיט" של יקי יושע, על-פי ספרו של יורם קניוק, שעורר בזמנו סערה בארץ בקרב הורים שכולים, מוקרן כיום בפריז, והומלץ על-ידי שבועון הקולנוע "פרמייר" כ"סרט מעניין שאסור להחמיצו".

הכבוד של פריצי

טוב מאוד

מה קורה כשרוצח שכיר מתאהב ברוצחת שכירה? – הלולה רציחות נוסח "בוני וקלייד" – ולא, ולא. בסאטירה השחורה-משחור של הזקן הרשע המיוונתרום והשנון של הוליווד, ג'ון יוסטון בן ה-80, הוא עושה צחוק מהמאפיה הסיציליינית, מדמות הגנגסטר בקולנוע (ובפרט בזה של הסרט המפורסם "הסנדק"), מהסרט האפל, מהרומנטיקה המתקתקת של מלודרמות שנות הארבעים. יוסטון, שסרטיו הפכו לקלסיקה, שובר כאן את כל המוסכמות והז'אנרים. בעזרת צוות שחקנים המפליאים לעשות, כשבראשם ג'ק ניקולסון המגלם את הרוצח השכיר בפלגמטיות משעשעת, והרומנטיות וה"מחפלת" קתלין טרנר.

מושלם

לא מספיק

[illegible] ג'ון טרבולטה הוא [illegible] "כושלם": עיתונאי חתיך של ה"רולינג סטון" שרוצה להשיג סקופ על מועדוני-הבריאות והכושר שהפכו ל"מועדוני הפנויים" באמריקה של שנות ה-80. בשפע השרירים הקופצניים והגופות החתוכיים, יותר-אף-פחות של "שוק הבשר", מתאהב הכתב החטטן במדריכת הכושר שלו [illegible]. הסקופ [illegible] והעורך כועס עליו, [illegible] את טרבולטה ב"קאובוי העירוני". [illegible] הסרט על-פי תסריט של הכתב [illegible]

קאל

כמעט טוב

קאל, צעיר אירי-קתולי שמשתייך למחתרת האי"רה, מתאהב באלמנתו של שוטר פרוטסטנטי שנרצח במהלך פעולה. [illegible] "קאל" הוא דיוקן של טרוריסט, [illegible] לאלפי צעירים ועממים שנסחפו לפעולות [illegible] תמונת-מצב עגומה של אירלנד [illegible] הבמאי פאט אוקונור [illegible] טוב בטלוויזיה לא עבר בקולנוע. [illegible] את האלמנה, והצעיר ג'ון לינץ', הם שעושים את הסרט במשחקם המעולה.

רכבת תחתית

טוב

[illegible]

שחמט

קרבות ותחרויות

דו קרב על הכתר – בפברואר

אנאטולי קרפוב, שהפסיד בדו קרב האחרון על אליפות העולם, מימש את זכותו לתבוע דו קרב נוסף. הדו קרב החדש – השלישי במספר בין קרפוב לקספרוב מאז ספטמבר 1984, יחל בעשירי בפברואר והוא חייב להסתיים עד ה-21 באפריל. נראה כי גם הפעם מדובר בדו-קרב, בן 24 משחקים, ובמקרה של תיקו 12:12, ישמור קספרוב על תוארו. הערים מרסיי שבצרפת ולונדון, הודיעו כבר על נכונותן לארח את הדו קרב.

השבוע עמד להסתיים במונפלייה שבצרפת (170 קילומטר ממרסיי) הדו קרב בין אלוף העולם לשעבר מיכאל טל ליאן טימן מהולנד. טימן ניצח במשחק השני, טל במשחק החמישי. שלושה משחקים הסתיימו בתיקו. לטימן די היה בתיקו במשחק הששי כדי להעפיל לשלב הבא בשל איכות נקודותיו העדיפה בתחרות המועמדים במונפלייה.

ספר עברי על הדו-קרב

בימים אלה עמד לצאת לאור ספר, שנכתב בידי העתונאי שאול הון, על הדו קרב האחרון לאליפות העולם בין קספרוב לקרפוב. בספר "קספרוב המלך" מובאים כל 24 משחקי הדו קרב בלוויית ניתוחים של טובי המנתחים במזרח ובמערב. כן מובאים, בספר, סיפור רקע לדו קרב ותמונות הרואות אור לראשונה בארץ. בספר 96 עמודים ומחירו – 15,000 שקל.

אלבורט – אלוף ארה"ב

רב האמן לב אלבורט זכה באליפות ארה"ב בצברו – 9.5 נקודות ב-13 משחקים. אחריו: יואל בנג'מין – 9, לארי כריסטיאנסן וליובומיר קאבאלק – 8 כ"א, ג'ון פדורוביץ ובוריס קוגן – 7 כ"א, ולטר בראון ואלוף העולם לנוער מקסים דלוגי – 6.5 כ"א, ניק דה פירמיאן, סוני קודרין וקאמראן שיראזי – 5.5 כ"א, דימטרי גורביץ ופטריק וולף – 4.5 כ"א, וינס מקמברידג' – 4.

בתחרות פתוחה בפלורידה (500 משתתפים) ניצחו: יאסר סייראוואן, בוריס ספאסקי ויואל בנג'מין – 8 מ-10 ללא הפסד – כל אחד.

תחבולה ארוכת טווח

לא כל תחבולה מוצלחת מביאה לתוצאות מיידיות. זאת גם אם התחבולה היא מרהיבה [illegible]

לבן: [illegible]
[illegible] 1985

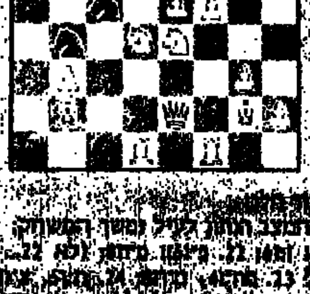

[illegible]

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

אורח המדור הוא עמיתנו הוותיק מעפולה. ב-5252 הוא מגיש ביצוע נעים של נושא דומברובסקיס: איומי ההתעיות באים בפתרון כמטים לאחר ההגנות שמנעו אותם.

אסטרטגיה זהה בצמד פתרוני 5253.

5252. ברוך לנדה, עפולה
מקורית

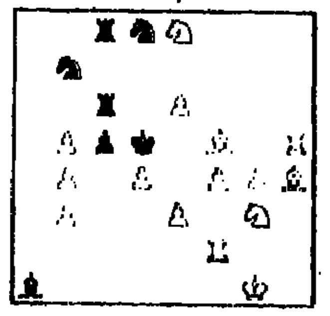

15+7 מט בשני מסעים

5253. פ. עבדורחמנוביץ' וב. אשטון
פרס 1, יוגוסלביה, 1985

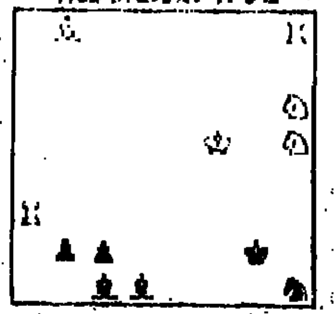

6+6 מט-עזר בשני מסעים
שני פתרונות

פתרונים – אל העורך, צירלסון 36, תל-אביב 62302.

הישג ישראלי

ברוך לנדה רשם הצלחה נאה בתחרות הנצחה יוגוסלבית (לזכר דראגו מאקוץ ויאגו מדר) עם שינויי תשובות לבעות בין התאמים:

ברוך לנדה
פרס 2, יוגוסלביה, 1985

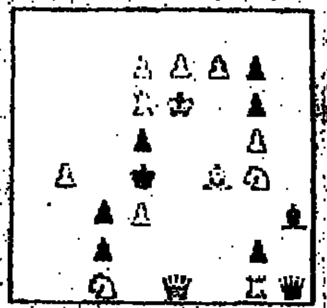

13+9 [illegible] בשני מסעים
א) דיאגרמה ב) ד7 אל ז1

[illegible]

פתרון בצריח אינו מספיק
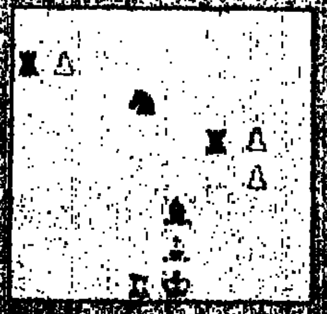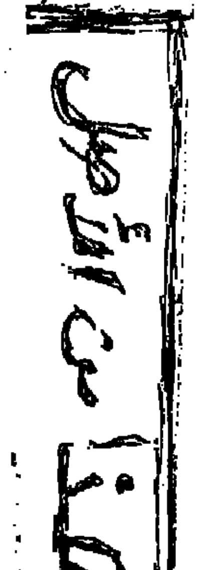
[illegible]